T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESNEK KUR SİSTEMİNE GEÇİŞ SONRASI İHRACATIN FİNANSMANINDA EXİMBANK'IN ROLÜ VE PERFORMANS ANALİZİ

SENİL GÜNDÜZ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. ENVER ERDİNÇ DİNÇSOY

EDİRNE 2014

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENİL GÜNDÜZ tarafından hazırlanan ESNEK KUR SİSTEMİNE GEÇİŞ SONRASI İHRACATIN FİNANSMANINDA EXİMBANK'IN ROLÜ VE PERFORMANS ANALİZİ konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 15.-16. maddeleri uyarınca 14.07.2014 Pazartesi günü saat 11.00'de yapılmış olup, tezin .....Kabul Edilmesine..... OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
PROF.DR.İ.SADİ UZUNOĞLU	Kabul Edilmesine	
DOÇ.DR.AYHAN AYTAÇ	Kabul Edilmesine	
YRD.DOÇ.DR.E.ERDİNÇ DİNÇSOY (Danışman)	Kabul Edilmesine	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10046946
Yazar Adı / Soyadı	SENİL GÜNDÜZ
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 17578907532
Telefon	5327904742
E-Posta	senil2407@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Esnek Kur Sistemine Geçiş Sonrası İhracatın Finansmanında Eximbank'ın Rolü ve Performans Analizi
Tezin Tercümesi	After the transition to a flexible exchange rate system Eximbank's role in export financing and performance analysis
Konu	Bankacılık = Banking
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Bankacılık Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Bankacılık ve Finans Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2014
Sayfa	105
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. ENVER ERDİNÇ DİNÇSOY 41134357806
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	24 Ocak Kararları, Dış Ticaret, Esnek Kur Sistemi, Eximbank bilanço analizi, İhracat Kredi Sigortası, İhracatın Finansmanı, Türk Eximbank
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

05.08.2014

İmza:.....

Tezin Adı: Esnek Kur Sistemine Geçiş Sonrası İhracatın Finansmanında Eximbank'ın Rolü ve Performans Analizi

Hazırlayan: Senil GÜNDÜZ

ÖZET

Bu çalışma Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Tezin konusu, "Esnek Kur Sistemine Geçiş Sonrası İhracatın Finansmanında Eximbank'ın Rolü ve Performans Analizi''dir. Tezin amacı esnek kur sistemine geçiş sonrasında Türk Eximbank'ın ihracatın finansmanında yeterince etkin olup olmadığının incelenmesidir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, Türkiye'nin ihracata yönelik sanayileşme süreci; başlangıcı olan 24 Ocak Kararları ve sonrasında süre gelen ekonomik değişimlerin günümüze kadar yarattığı yapısal değişiklikler incelenmiştir. 24 Ocak Kararlarından, esnek kur sistemine geçişe değin geçen süre içerisinde, Türkiye'nin içinde bulunduğu değişim süreci sadece ekonomik değil sosyal, kültürel, yapısal olarak da incelenmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye'nin ihracat performansı IMD ve TUİK verileri ile incelenmiştir. Türkiye'nin rekabet analizi karşılaştırılmasında Dünya ticareti içindeki konumu belirlenmiş ve rekabet düzeyinin analizi belli kriterler altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye'nin ihracatını geliştirmek ve Türk ihracatçılarını finanse etmek amacıyla kurulmuş Türk İhracat Kredi Bankasının kuruluşu, organizasyon yapısı, işleyişi, ihracatçıya sağladığı kredi çeşitleri, kredi çeşitlerinin işlevleri, Türk Eximbank'ının finans kaynakları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise Türk Eximbank'ın Türk ihracatçısını ticari ve politik risklere karşı korumak amacıyla geliştirdiği kredi sigortası ayrıntılı olarak incelenmiştir. Öncelikle sigortanın kapsadığı risklerden bahsedilmiş ardından İhracat Kredi Sigortası'nın başlangıcından bitişine kadar geçen tüm süreç ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Riske uğranması halinde sigortanın devreye girme sürecinden de bahsedilmiştir. İhracat Kredi Sigortasının Türk İhracatçıları içinde yaygınlığı ve bilinilirliği grafikle incelenmiş olup, Eximbank kredileri ile Eximbank sigortasının

kullanım miktarları karşılaştırılmıştır. Üçüncü ve dördüncü bölümler için birebir Eximbank ile görüşülüp en doğru kaynaklara ulaşılabilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde de ihracatın finansmanında Eximbank'ın performansı incelenmiştir. Eximbank'ın bilançosu, Denetim Raporları (2001-2013) bu bölümün en çok kullanılan kaynakları olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Esnek Kur Sistemi, 24 Ocak Kararları, Türk Eximbank, İhracat Kredi Sigortası, Eximbank bilanço analizi

Name of Thesis: After the Transition to a Flexible Exchange Rate System Eximbank's Role in Export Financing and Performance Analysis

Prepared by: Senil GÜNDÜZ

ABSTRACT

This study has been prepared in Trakya University Institute of Social Sciences Master's thesis. The subject of the thesis is "After the transition to a flexible exchange rate system Eximbank's role in export financing and performance analysis''. The aim of the thesis following the transition to a flexible exchange rate system in the Turkish Eximbank's export financing is to investigate whether or not active enough. The aim of the thesis is examined after the transition to a flexible exchange rate system, the Turkish Eximbank's export financing whether or not active enough.

In the first part of our study, Turkey's export-oriented industrialization process; January 24th Decisions and after that time until today, the economic changes resulting structural changes were investigated. Decision of January 24, during the period until the transition to a flexible exchange rate system, the process of change in Turkey is examined not only economical but also social, cultural, structural.

In the second part, Turkey's export performance was examined by IMD and TUIK Data. Turkey's competitive position in world trade in the comparison analysis determined and the analysis of the level of competition has been analyzed under certain criteria.

In the third part, Turkey's exports to develop and Turkish exporters to finance the established Turkish Export Credit Bank of the organization, organizational structure, functioning, exporters provided to the types of loans, loan types functions, Turk Eximbank's financial resources were examined in detail.

In the fourth part of the Turkish exporters of Turk Eximbank developed to protect against commercial and political risks of the credit insurance were examined in detail. First mentioned risks covered by insurance, then the Export Credit Insurance from start to finish the whole process is described in detail. In the case of

insurance risk incurred from the process are mentioned in the introduction. Export Credit Insurance in the prevalence and recognition to the Turkish Exporters' charts were analyzed, Eximbank loan amounts were compared with the use of Eximbank insurance. For the third and fourth sections discussed with exactly the right resources have been reached Eximbank.

In the last chapter of our study Eximbank's performance was examined in export financing. Eximbank's balance sheet, the Audit Reports (2001-2013) of this section has been the most widely used sources.

Key words: Flexible Exchange System, 24 January Decisions, Turkish Eximbank, Export Financing

ÖNSÖZ

1980 yılıyla başlayan dış ticaret işlemlerinde sağlanan serbestleşme ve ekonominin dışa açılması süreçleri, tüm dünyadaki gelişmekte olan ülke ekonomilerinde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de bir dönüm noktası olmuştur. Ülkeler arası rekabetin dünya ticaretinde diğer ülkelere üstünlüğü olarak algılanması Türkiye'de de rekabeti önemli hale getirmiştir. Dünya ticaretinde ihracat gücünü arttırmak rekabet olanaklarından en önemlilerinden sayıldığından Türkiye'de bu furyada ihracata yönelik sanayileşme modelini benimsemiştir.

Çalışmamızda Türkiye'nin rekabet gücü dünyaca bilinen rekabet analiz firmalarının verilerinden alınarak çalışmaya eklenmiş, ihracat ile ilgili veriler ise Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınarak analiz edilmiştir.

Bu çalışma Türkiye ihracat rakamlarında Türk Eximbank'ının rolünü incelemeyi hedef almıştır. Çalışma boyunca konu hakkında hazırlanmış diğer çalışmalarda dış ticaret kredileri ve Türk Eximbank konularında eksik kalan noktalar tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu eksik noktaların tamamlanmasında dış ticaret ve dış ticaret kredileri için geniş bir literatür taraması yapılmış olup Eximbank hakkındaki eksik noktaların tamamlanması için ise Eximbank bünyesinde yüz yüze mülakat tekniği kullanılmıştır. Ayrıca bankanın sunmuş olduğu veri ve bilgiler eksiksiz bir şekilde çalışmaya eklenmiştir.

Çalışmada ikincil veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Birincil veri toplama teknikleri yüz yüze mülakat yöntemiyle kredi-sigorta ve araştırma departmanı uzmanları ile görüşülmüştür. Ayrıca ilgili kişilerden banka ve işleyişi hakkında doküman temin edilmiştir. Konuyla ilgili eksik kalan çalışmalar hakkında da bilgi alınmış tezin ilerleyen bölümlerinde de eksikliklere özellikle yer verilmiştir. Ancak buna rağmen yine de çalışmamızda bazı verilere ulaşılmakta zorluk yaşanmış, bazı konularda ise yeterli sayıda veriye ulaşılamamıştır.

Çalışmamın konu seçimimden tezin oluşturulmasına kadar tezimin her aşamasında engin bilgi ve değerli tecrübelerini benden hiç esirgemeyen, borcumu

hiçbir şekilde tam olarak ödeyemeyeceğime inandığım Duayen Hocam Sayın Prof. Dr. Sadi Uzunoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam boyunca bana değerli vaktini ayırıp, desteğini hep hissettiğim Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. Enver Erdinç Dinçsoy'a ve eşi Yrd. Doç. Dr. Meltem Okur Dinçsoy'a teşekkürü bir borç bilirim.

Uzun çalışma süresi boyunca desteğine her zaman minnet duyduğum Değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. Orçun Gündüz'e, Bölüm Başkanımız Doç. Dr. Gökhan Sönmezler Hocam'a ve Değerli Büyüğüm Marmara Üniversitesi Bankacılık Sigortacılık Yüksekokul Müdürü Prof. Dr. Erişah Arıcan Hocam'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda kaynak ve bilgi teminimde bana yardımcı olan Türk Eximbank İhracat Kredi Sigortası Departmanına, özellikle de değerli vaktini bize ayırıp engin bilgilerini bizimle paylaşan Türk Eximbank İhracat Kredi Sigortası Uzmanı Sayın İbrahim Görmüş'e minnet duygularımı sunmayı bir borç bilirim.

Son olarak Canım Aileme; Kahramanım Babama, Güzel Anneme, İdolüm Abime ve Minik Oğlum Kuzey'e her şey için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTARCT ..... **iii**

ÖNSÖZ ..... **v**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xii**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiii**

KISALTMALAR ..... **xii**

GİRİŞ **1**

PROBLEM **1**

AMAÇ **1**

METODOLOJİ **2**

SINIRLAMALAR **2**

TANIMLAR **2**

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ **2**

1. TÜRKİYE'NİN İHRACATA YÖNELİK SANAYİLEŞME SÜRECİ **4**

1.1. İhracata Yönelik Sanayileşme Dönemi **4**

1.2. 24 Ocak Kararları **6**

1.3. 1980-1989 Liberizasyon Dönemi **6**

1.4. 1990-1993 Finansal Liberizasyon **9**

1.5. 1994-1999 Kriz-Dış Ticaret- Kur Politikası Yeni Yönelimler **10**

1.6. Güçlü Ekonomiye Geçiş ve İhracat **12**

1.7. Güçlü Ekonomiye Geçiş Sonrası İhracat Politikaları: Esnek Kur Sisteminde İhracat Performansı **18**

2. İHRACATA YÖNELİK SANAYİLEŞMENİN SORGULANMASI.. 20

2.1. İhracatla Sanayileşme Modelinde Rekabet Gücünün Sorgulanması: 2002-2012 Yılları Arasında IMD' ye Göre Rekabet Gücü..... 20

2.2. IMD Kriterleri ve Uluslararası Rekabet Gücünün Hesaplanması..... 20

2.3. IMD Kriterlerine Göre Türkiye'nin Rekabet Sıralaması 22

2.3.1. Ekonomik Performans Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri 22

2.3.2. İş Alemi Etkinliği Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri.. 24

2.3.3. Hükümetin Etkinliği Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri. 25

2.3.4. Altyapı Faktörleri Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri. 26

2.4. Türkiye'nin 2012-2013 yılı için Dünya Ekonomik Forumu Tarafından Düzenlenen Küresel Rekabetçilik Raporunda Değerlendirilmesi 29

2.5. Türkiye İhracatının GSMH içindeki rolü..... 30

2.6. İhracatın Dış Ticaret Açığı İçindeki Rolü..... 33

2.7. Alt Ürün Gruplarının ihracattaki dağılımları..... 33

2.8. Ülke Gruplarına Göre İhracatın Dağılımı..... 35

2.9. Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracatın Dağılımı 36

3. TÜRK EXİMBANK 36

3.1. Türk Eximbank'ın Kuruluşu..... 36

3.2. İşlev ve Amacı..... 36

3.3. Eximbank'ın Türk ihracatındaki Etkinliği 37

3.4. Türk Eximbank'ın Organizasyon Yapısı..... 39

3.5. Türk Eximbank'ın Sağladığı Krediler..... 40

3.5.1. Kısa Vadeli İhracat Kredileri 41

3.5.1.1. Reeskont Kredisi 43

3.5.1.2. Sevk Öncesi İhracat Kredileri 43

3.5.1.3. İhracata Hazırlık Kredileri 44

3.5.1.4. Dış Ticaret Şirketleri Kredisi 44

3.5.1.5. Kobi İhracata Hazırlık Kredisi 44

3.5.1.6. Sevk Sonrası Reeskont Kredisi 46

3.5.1.7. İhracata Dönük Üretim Finansman Kredisi 46

3.5.2. Uzun Vadeli İhracat Kredileri 47

3.5.2.1. İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi 47

3.5.2.2. İhracata Yönelik Yatırım Kredisi 47

3.5.2.3. Marka Kredisi 48

3.5.2.4. Avrupa Yatırım Bankası Kredisi 48

3.5.2.5. Yurtdışı Mağazalar Yatırım Kredisi 49

3.5.2.6. Özellikli İhracat Kredisi 49

3.5.2.7. Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı 50

3.5.3. Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler 50

3.5.3.1. Turizm Kredisi 50

3.5.3.2. Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi 51

3.5.3.3. Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı 51

3.5.3.4. Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi 51

3.5.3.5. Döviz Kazandırıcı Hizmet Kredisi 52

3.5.3.6. Yurtdışı Fuar Katılım Kredisi 52

4. EXİMBANK VE İHRACAT KREDİ SİGORTASI 54

4.1. Tanımı ve Fonksiyonları 54

4.2. Kullanım Alanları 55

4.3. İhracatçıya Faydaları 55

4.4. Türk Eximbank'ın İhracat Kredi Sigortası Kapsamında Olan Riskler .. 56

4.5. İhracat Kredi Sigortası Çeşitleri 57

4.5.1. Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı 57

4.5.1.1. Sigortalanan Sevkiyatın 2003-2012 Yılları Arasındaki Değişimleri . 58

4.5.1.2. Kısa vadeli ihracat kredi sigortası kapsamında sigortalanan sevkiyatın sektörel dağılımı (2012) 61

4.5.1.3. Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Kapsamında Sigortalanan Sevkiyatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (2012) 62

4.5.2. Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredi Programı 65

4.6. İhracat Kredi Sigortasının İşleyiş Şekli 67

4.6.1. Genel Poliçe Sözleşmesi 68

4.6.2. Alıcı Limiti Başvurusu 68

4.6.2.1. Alıcı Limitinin Belirlenmesi 68

4.6.2.2. Bilgi Akış Süreci 72

4.6.2.3. Limit Onayı 74

4.6.3. İhracat Alacaklarının Devri Karşılığında Ticari Bankalardan Sağlanan Finansman 74

4.6.4. Sevkiyat Bildirim Zorunluluğu 75

4.6.5. Ödeme Aksaklıkları ve Vadesi Geçmiş Ödeme Bildirimi 76

4.6.6. Tazminat Talebi Süreci 76

5. İHRACATIN PERFORMANSINDA EXİMBANK'IN ANALİZİ 78

5.1. İhracat ve Eximbank Bilançosundaki Destekler 78

5.2. İhracat ve İhracatın Sigortasında Eximbank 81

5.3. Eximbank'ın Karlılığı ve İhracat İlişkisi 82

SONUÇ 85

KAYNAKÇA 87

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler ve Beklentiler 16

Tablo 2: IMD Rekabet Kriterleri..... 22

Tablo 3: Ekonomik Performans Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri..... 23

Tablo 4: İş Alemi Etkinliği Sıralaması..... 25

Tablo 5: Hükümet Etkinliği Kriterlerine Göre Türkiye Sıralaması 26

Tablo 6: Altyapı Faktörleri Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Sıralaması ... 27

Tablo 7: Dış Ticaret İstatistikleri (Milyon Dolar)..... 32

Tablo 8: Alt Ürün Gruplarının İhracat Rakamları..... 34

Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre İhracatın Dağılımı..... 35

Tablo 10: Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracatın Dağılımı 36

Tablo 11: Türk Eximbank'ın Kredi notları 38

Tablo 12: Kısa Vadeli İhracat Kredi kullanım tutarlarının ülkelere göre yüzdelik payları..... 42

Tablo 13: Sigortalanan sevkiyat tutarının ihracat içindeki payı..... 60

Tablo 14: Risk kategorisi C grubu sınıflandırması 69

Tablo 15: Türk Eximbank Aktifi ile İhracat Karşılaştırması 78

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Dünya Ticaret Hacminde Gelişme 12

Grafik 2: Kısa Vadeli İhracat Kredilerinin yıllara göre kullanım tutarları 41

Grafik 3: Kısa vadeli İhracat Kredilerinin Sektörel Dağılımları (%)..... 42

Grafik 4: Sigortalanan Sevkiyat Tutarı (milyon dolar) 59

Grafik 5: Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortasının sektörel dağılımı..... 61

Grafik 6: Sigortalanan Sevkiyatın % Dağılımı 62

Grafik 7: Aktif/İhracat ile İhracat Değişiminin Karşılaştırılması 79

Grafik 8: İhracat Değişiminin Aktif Değişimi İle Karşılaştırılması..... 81

Grafik 9: Kredi Artış Azalışları..... 82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: IMD Rekabet Analiz Süreci..... 21

Şekil 2: Türk Eximbank'ın Organizasyon Şeması 40

Şekil 3: İhracat Kredi Sigortasının İşleyiş Şekli 67

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BDDK : Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu

BRIC : Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin

F.O.B : Free On Board

FED : Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası

GSMH : Gayri Safi Milli Hasıla

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

IMD : Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü

IMF : Uluslararası Para Fonu

KDV : Katma Değer Vergisi

KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme

KRE : Küresel Rekabet Endeksi

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

REF : Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu

SEDEFED : Sektörel Dernekler Federasyonu

SSCB : Sosyalist Sovyet Rus Birliği

TCMB : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TL : Türk Lirası

TMSF : Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TÜSİAD : Türk Sanayi ve İş Adamları Derneği

US Eximbank: Amerika Birleşik Devletleri İhracat Kredi Bankası

WEF : Dünya Ekonomik Forumu

GİRİŞ

PROBLEM

24 Ocak kararları ile birlikte ihracata yönelik sanayileşme dönemine giren Türkiye Cumhuriyeti 1980 yılından bu yana her geçen yıl ihracat rakamları artarak büyümüştür. Halende büyümeye devam etmektedir. Gerek ihracata yönelik serbestleşme için getirilen kanunlar, gerekse bu konuda kurulan Eximbank'ın etkin çalışmaları ihracat rakamlarının artışında önemli rol oynamaktadır. 2012 yılı itibariyle Türkiye ihracat rakamı 152.462 milyon dolara ulaşmıştır. Bu rakam 2012 yılı GSMH' nın % 19,4 ünü oluşturmaktadır. Ancak aynı yıl 84.083 milyon dolar dış ticaret açığı vermiş Türkiye'nin ihracatı, ithalatının ancak % 64,5'unu karşılamıştır.

Yukarıdaki veriler bize ekonomik gelişmeler açısından yol kat etmiş Türkiye'nin önündeki büyük bir engeli göstermektedir. Bu engeli aşmak için dış ticaret açığının yarattığı cari açık sorununun çözülmesi gerekmektedir. *Enerjide dışa bağımlılığın artmasının yanı sıra, enerji ithal fiyatlarındaki hızlı yükselme de dış ticaret açığını olumsuz etkilemiştir (Yükseler, Z, 'Türkiye'nin Karşılaştırmalı Cari İşlemler Dengesi ve Rekabet Gücü Performansı 1997-2010 Dönemi, TCMB, Haziran 2011).* Türkiye ihracat artışı bir tarafta alternatif enerji arayışları diğer tarafta ihracatçıları teşvik etmek, risklerini minimize etmek için yapılandırılmış oluşumlarla halen önemini korumaktadır.

AMAÇ

Büyüyen Türkiye için büyük önem arz eden ihracat geliştirilmeli, korunmalı ve ithal bağımlılığından kurtarılmalıdır.

Bu amaçla, çalışmamız da ihracatın korunması ve geliştirilmesi sorununa çözüm olarak sunulan İhracat Kredi Sigortası ayrıntılı olarak incelenecektir.

METODOLOJİ

Esnek kur sistemine geçiş sürecine gelene kadar Türkiye'de yaşanan ekonomik değişimler geniş bir literatür çalışması ile oluşturulmuştur. İhracat Kredi Bankası ve sunduğu imkanlar ile ilgili verilere, Türk Eximbank ile yapılan bire bir mülakat tekniği ile ulaşılmıştır. Verilerin sağlıklılığı ve esnek kur sistemi tercihinde ihracat ve Eximbank'ın performansının izlenmesi analiz edilmesi hedeflenmiştir.

SINIRLAMALAR

Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye Ekonomisini ihracata yönelik sanayileşme değişimine getiren nedenler, 24 Ocak kararlarıyla oluşan yapısal değişiklikler ve 1980 sonrasında Türkiye'de oluşan ekonomik ve sosyal değişimler ayrı ayrı dönemler adı altında incelenecektir. İkinci bölümde ise Türkiye'nin dünya ticaretindeki rekabet düzeyi IMD ve WEF'in kriterleriyle analiz edilip, ihracat verileri incelenecektir. Çalışmanın üçüncü bölümü Türk Eximbank'ın yapısal olarak incelenmesine, dördüncü bölümü ise İhracat Kredi Sigortasına ayrılmıştır. Çalışmanın son bölümü esnek kur sisteminin benimsenmesinden günümüze kadar geçen süre içerisinde bilançosundaki değişimlerin analizine ayrılmıştır.

Çalışmada Eximbank uzmanlarıyla yapılan birebir mülakat tekniği ve geniş literatür taramasının dışında modelleme yapılması için kullanılacak ham dataya ulaşmakta zorluk yaşanmıştır.

TANIMLAR

Konu ilgili kavramların tanımları her ilgili bölümde ayrıntılı olarak yapılmıştır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmanın temelini Türk Eximbank'ta konunun uzmanı ile yapılan mülakat tekniği oluşturmaktadır. Bu teknik, Türk Eximbank'ın uzmanının değerli bilgilerinin yanı sıra Eximbank'ın sağladığı veri ve kaynakları da içermektedir.

Çalışmamızın mülakat tekniğini destekleyen diğer araştırma yöntemi literatür taramasıdır. Çalışmada uygulanan literatür çalışması gerek elektronik gerekse geleneksel yöntemlerle oluşturulmuştur. Konuyla ilgili her türlü bilgi, belge ve kaynak titizlikle incelenmiş olup teze de aynı titizlikle yansıtılmıştır. Çalışma süresi boyunca bazı incelemeler için ham dataya ulaşılmakta zorluk yaşanmıştır.

1. TÜRKİYE'NİN İHRACATA YÖNELİK SANAYİLEŞME SÜRECİ

1.1. İhracata Yönelik Sanayileşme Dönemi

Dünya ticaretinde yaşanan gözle görülür değişimler ve 1978-1979 yıllarında alınan kararsızlık önlemlerinin yetersiz kalması, Türkiye'nin 24 Ocak 1980 kararları ile 'ihracata yönelik dış ticaret ' modelini benimsemesine sebep olmuştur.

Türkiye, 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekatı ile hem ABD tarafından silah ambargosuna maruz kalmış hem de Avrupa Topluluğu ile olan ilişkilerde gerilme yaşamıştır. 1960'larda Batı Avrupa'ya çalışmaya giden işçilerin ülkeye gönderdikleri dövizler için ayrılan özel kalem, Prof. Dr. Gülten Kazgan 'Tanzimat'tan Günümüze Türkiye Ekonomisi' adlı kitabında bu durumu *'ithalatı, ihracat gelirinden ya da dış krediden bağımsızlaştıran 'ek dış kaynak' niteliğinde'* olarak tanımlamaktadır, artık bilançoyu olumlu etkilemeye yetmeyecektir. Kıbrıs Barış Harekatı nedeniyle Batı'nın Türkiye'ye karşı olumsuz tavrı, Türkiye'nin Türk dış temsilcilerinin Asala tarafından öldürülmesi ve üniversitelerde başlatılan ideolojik çatışmalar gibi olaylar Türkiye'nin yaşam alanını daraltmaya devam etmiştir. Bu arada 1973'te başlayan dünya petrol krizi ile petrol fiyatları neredeyse dört kat artış göstermiştir. Bu durum sanayi mamulleri fiyatlarında da artışa neden olmuştur.

İthal ikameci politika güden Türk Hükümeti hem ithalatta serbestleşme hem de ithalatın finansmanını sağlayabilmek için döviz rejimini gevşetip sermaye ithalini kolaylaştırma yoluna gitmiştir. Bu uğurda ithalatta alınan gümrük vergileri azaltılmış, devalüasyonların oranı, TL' nin reel efektif değerini yükseltmek için, enflasyon oranının gerisinde tutulmuştur. İthalat, miktar kısıtlamalarından arındırılmıştır. İthalatı arttırmak için bunca çaba sarf eden Türk Hükümeti ihracatı arttırmak için hiçbir şey yapmamıştır. Ancak Türkiye'nin komşusu petrol üreticisi Arap Ülkeleri ve İran aşırı yükselen petrol fiyatları nedeniyle oldukça zenginlemişlerdir. Bu zenginleşme Türkiye için tam bir ihracat fırsatı olmasına rağmen Türkiye bu fırsatı değerlendirmek yerine ekonomide bolluk yaratmak içi ithalatı arttırmayı tercih etmiştir.

İthalat gibi diğer ana kaynak turizmde de serbestleşmeye gidilmiş ancak TL aşırı değerli hale geldiği için yurtdışına çıkışlar ucuzlamış, yurtdışından Türkiye'ye gelişler çok pahalılaşmıştır.

Batı Avrupa'daki stagflasyon işsizliği Türk işçilerinin ülkeye döviz göndermelerini azaltmış aynı zamanda aşırı değerli TL'den dolayı da gönderilen dövizin bir kısmı karaborsaya düşmüştür.

Önceden yürürlükten kalkmış bazı dış kredi türleri tekrar devreye sokulup ithalat arttırılmıştır. İthalatı artan Türkiye, Avrupa için iyi bir ihracat pazarı olmuştur. Bunun yanı sıra 'mal mukabili ithalat' en çok kullanılan yöntem olmuştur. Diğer taraftan yerli bankalar, dış piyasadan aldıkları düşük faizli krediyi iç piyasada yüksek faizle satıp arbitraj farkından iyi paralar kazanmışlardır.

1978'te kısa vadeli borçlar birikmiş, iç ve dış kaynak dengesi bozulmuştur. Vadesi gelen borçlarının tutarı ve mal mukabili ithalattan kaynaklanan garantisiz ticari borçlar yüzünden Türkiye ki bu ödenmeyen her ithalat borcunu devletin üstlenmesiyle sonuçlanacaktır, IMF ile istikrar programı arayışına yönelmiştir. Batı'daki bunalım büyük dönüşümlere neden olduğu gibi OECD Konsorsiyumu da bu dönüşümlerden dolayı Türkiye'ye ağır koşullu krediler sağlamıştır. Bunun yanı sıra *elektrik enerjisinde kesintiler, ısıtılamayan binalar, darlıkların yarattığı karaborsa fiyatları ve tezgah altı satışları, bu arada hızla büyüyen kara para ve kayıt dışı ekonomi, 1978'in ayrıca koşulları olmuştur* (Gülten Kazgan,a.g.e).

1978 krizini durdurmak için ithalatta bir takım önlemler alınıp beklenen miktarda olmasa da dış kredi ile borçlanma yöntemine gidilmiştir. Bu arada siyasal istikrarsızlıklar, üniversite olayları ve ermeni terör örgütünün terör eylemleri devam etmektedir. Dünya da ise ikinci petrol krizi patlak vermiş yine OECD ülkeleri petrol fiyatlarını yükseltmiştir. ABD, sıkı para politikası yoluyla faiz hadlerini yükseltmiştir.

ABD'de sıkı para politikası, batıda petrol krizinden kaynaklı stagflasyon yaşanırken, Japonya ve çevresindeki Asya Kaplanları durgunluğu bir iki yıl gibi kısa

bir sürede ‘ihracata Dönük Büyüme’ modelini benimseyerek atlatmışlardır. Dünya Bankası da bu modeli tanıtmaya başlamıştır.

1.2. 24 Ocak Kararları

1980’de ABD ve İngiltere serbestleşme hareketine geçmiştir. ‘İhracata yönelik serbestleşme hareketi’ IMF ve Dünya Bankası tarafından borcunu ödeyemez durumdaki gelişmekte olan ülkelere uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye’de bu ülkelerden biri olmuştur çünkü Türkiye’nin dünya için ürettiği birkaç tarım ürününün fiyatı düşmeye başlamıştır. Bu ürünlerle rekabet etmek olanaksız hale gelmiştir. Bunun yanında petrol zengini komşularımız, yeterli çeşit ürün üretme kapasitesine sahip sanayileri olmadığından iyi bir ihracat pazarı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Ekonomi, bu açığı fark eden müteahhitler ile Orta Doğu’yu, yurtdışındaki işçilerin dövizleriyle de Batıyı tanımıştır. Ayrıca ekonomide güçlü holdingler oluşmuş ve bunlar farklı alanlarda değişik ürünler üretmeye başlamışlardır. Globalleşen dünyada Türkiye de yerini almalıdır.

Buna istinaden 24 Ocak 1980’de, Türk hükümeti, dünyada artan faiz hadlerini aşmak, IMF’den kredi alabilmek ve komşularındaki fırsatları değerlendirebilmek için 24 Ocak Kararlarını yürürlüğe koymuştur. 24 Ocak Kararları Türkiye için yepyeni bir dönemin başlangıcı olacaktır.

1.3. 1980-1989 Liberizasyon Dönemi

Türkiye liberizasyon dönemini iki aşamada yaşamıştır; ilk aşama 1980-1983 yıllarında askeri denetim altında istikrar programı niteliğinde olan, İkinci aşama ise 1984 yılında yarı demokrasiye geçiş süreciyle başlayıp, mali piyasaların serbestleşmesi, özelleştirme, küreselleşme dönüşümleri yaşanacak olan 1989 yılına kadar devam etmiştir.

1980-1983 dönemlerinde sistemdeki serbestleşme, deneme yanılma yöntemiyle sürdürülmüş olup ithalatta da denetim düzenli olarak azaltılmıştır. İş piyasasında öngörüyü azaltan bu yöntem sistemin eksi yönlerindendir.

1980'lerin başlarında dünyada hala iki büyük ülke, ABD ve SSCB hegemonyalarını sürdürmüştür. Türkiye ise henüz Nato çerçevesinde jeo-stratejik önemini kaybetmemiştir. Bu da ona IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşların yanı sıra Avrupa İskan Fonu, İslam Kalkınma Bankası gibi kuruluşlardan da kredi alma ve borç erteleme imkanı sunmaktadır. 1984 yılında IMF denetimi ve resmi kaynaklardan verilen krediler sona ermiş olup bu durum Kasım 1983 seçimlerinde askeri rejimin kalkması ile yakınlık göstermektedir. Artık askeri rejimin baskıları ortadan kalkmış, ekonomi serbestleşme yoluna girmiştir.

IMF denetiminin ortadan kalkması dış finans piyasalarında Türkiye'nin kredi güvenilirliğini arttırmıştır. Bu durum Türkiye'ye serbestçe borçlanabilme imkanı sunmuştur.

Bu arada Türkiye, terörizm ile tanışmıştır. Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde 1984 yılında ortaya çıkan bu durum şimdilik askeri harcamaların artışının ana nedeni olmasına rağmen ileride kamu dengesinin bozulmasına kadar sebep olacaktır.

Kısa vadeli olarak alınan borçlar artık uzun vadeli kamu borçları haline dönüştükten sonra Türkiye'nin dış borç faiz yükünü de arttırmıştır. *Hükümet gelirlerini arttırmak için bir yandan KDV'yi yürürlüğe sokarken, bir yandan iç borçlanmayı arttırmış; kamu kesimi borçlanma gereği GSMH'nin yüzde 4,5-5,5'i arasında sürmüştür. (*G, Kazgan, a.e.g,syf 137*)*

1984'te ayrıca para-döviz piyasalarında, mal-hizmet-sermaye piyasalarında, ithalatta serbestleşme hızlandırılmıştır. Dış ticaretin geliştirilmesi için ihracatın mali desteklerle arttırılması amaçlanmıştır. Bu yoldaki ilk adımlardan biri aynı yıl gerçekleşen Türk Eximbank'ın kuruluşu olmuştur. Bunu 1987'de Eximbank'ın dış işlemlerde kredilendirmesi ve 1989'da ihracat riskini azaltmak için sigorta işlemlerini faaliyete geçirmesi izlemiştir. Kar amacı gütmeyen Türk Eximbank'ın asıl amacı; ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarların kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarette paylarının arttırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması olarak

sıralanmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde Eximbank ve faaliyetleri, dördüncü bölümünde de sigorta konuları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde de Eximbank'ın kuruluş amacına ulaşıp ulaşmadığı, ihracata desteğinin olup olmadığı esnek kur sistemine geçiş sonrası finansal verileriyle analiz edilecektir. Bu nedenle bu konular burada yüzeysel bahsedilmiştir. Yine 1984-1988 yılları arasında İhracatı arttırmak amacıyla farklı yöntemler uygulayan devlet bu uğurda 'ihracatta vergi iadesi' uygulamasını işleme koymuş ancak bu istendiği kadar olumlu sonuçlar vermemiştir.

Türkiye, tekrar dış borç alabilmesi için dış itibarını arttırması gerekmektedir. Bunun için de ihracatın arttırılması gerekmektedir. İthalattaki serbestleşme de, yasak ve miktar kısıtlamalarının kaldırılması gibi, bu uğurda alınan başka bir çaba olmuştur.

Döviz piyasasında serbestleşmeye gidilmiş hükümet döviz fiyatının belirlenmesi görevini Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasına devretmiştir. Artık günlük kur uygulanacaktı. Sermaye piyasası kanunu çıkarılmıştır. Bunu takiben 1985'te döviz tevdiat hesapları, 1989'da da mali piyasaların tam serbestleşmesi konvertibiliteye geçişle gerçekleşmiştir.

Hayvansal ürünler ithalatında serbestleşmeye gidilmiş ancak yerli hayvansal ürünlerin düşük teknoloji ile üretilmesi nedeniyle yerli ürünler, Avrupa Topluluğundan ithal edilen ürünlerle rekabet edememiştir. Bunun sonucu olarak Hayvancılık Sektörünün çökmesi, geçimini hayvancılıktan sağlayan Doğu ve Güneydoğudaki üreticileri doğrudan etkilemiştir. İşsiz kalan nüfusun büyük kısmı batıdaki varoş bölgelerine göç etmiştir.

Tarım ürünlerinde de benzer serbestleşmeye gidilmiştir. ABD'den muz ithalatının serbest bırakılması ile yerli muz üretimi durdurulmuş bunun sonucu olarak yerli muzun yetiştirildiği Anamur ve diğer bölgeler yazlık konutlara dönüştürülüp betonlaştırılmıştır.

Bu arada, KİT'ler özelleştirilmiş ancak özel kesim devlet gibi sosyal kanunlara göre değil rekabet koşullarına göre karar verecektir. Laffer Kuramı

(sermaye üzerindeki vergilerin hafifletilmesi) benimsenmiştir. Kuramın benimsenme amacı, vergiyi hafifletip üretimi arttırmak, dolayısıyla daha fazla vergi geliri elde etmek olmasına rağmen, gelir artmasının aksine vergi kaçakçılığı artmıştır. Tarım fiyatları baskı altında tutulup, ücretler geçmiş değil beklenen enflasyon üzerinden hesaplanmış ve devlet personeli de dahil tüm ücretlerde düşüşler olmuştur.

Bu arada dünyada önemli gelişmeler olmaktadır. Petrol krizinin atlatılması sonucu petrol fiyatları düşmüş, İran-Irak savaşı sona ermiştir. Bu durum Türkiye'nin ihracat olanaklarını kısıtlamıştır. Ayrıca New York Borsasının çöküşü nedeniyle dış borçlanma güçleşmiştir. Libor artı yüksek komisyon ve kısa vadeyle borç miktarı artan Türkiye'nin borçlarını ödemesi için vergilerini arttırma yöntemi de yetmemiş dolayısıyla 1988 Şubat'ında Türkiye stagflasyon sürecine girmiştir. Körfez Savaşı ve Irak ambargosu dönemine denk gelen bu süreç, 1991 yılının sonuna kadar sürmüş olup 1994'te kriz olarak tekrar karşılaşılmıştır.

1.4. 1990-1993 Finansal Liberizasyon

1990'lı yıllarda yaşanan olaylar Dünya'da dengeleri değiştirmiştir. Önce Berlin Duvarı yıkılıp Doğu Blok'u parçalanmış sonra SSCB dağılmıştır. Bunun sonucunda Dünya'daki iki süper güçten biri yok olmuştur. Bu, Sosyalizmin yayılmasını engellemek için yoksul ülkelere taviz verilmesi durumunu ortadan kaldırmıştır. Artık rekabet şartları daha ağır olacaktır. 1989'da TL'nin konvertibilitesine geçişle birlikte sermaye akımlarını serbestleştiren Türkiye gibi dünyada pek çok ülke, serbestleşme sürecini benimsemiştir.

Türkiye 1993'te GATT Uruguay Round Anlaşmasını imzalamıştır. GATT Örgütü sonradan Dünya Ticaret Örgütüne dönüşecektir. Bu arada Avrupa Topluluğu Avrupa Birliğine dönüşmüş bu birlik ile, Türkiye'nin üye olmak için çok çaba sarf ettiği ancak günümüze kadar da asla tam üyeliğe alınmadığı bir süreç başlamış durumdadır.

Kısa vadeli sermaye akımlarındaki düzensizlik, önlenemeyen bütçe açıkları, yükselen enflasyon ve yükselen reel faiz Türkiye'yi, 1994 krizine sürüklemiştir.

1.5. 1994-1999 Kriz-Dış Ticaret- Kur Politikası Yeni Yönelimler

Konvertibilite ile birlikte TC. Merkez Bankası'nın döviz rezervi tutma ihtiyacı artmıştır çünkü Merkez Bankası döviz fiyatlarındaki herhangi bir kontrolsüz yükselmeyi, rezervlerden yaptığı satışla piyasayı fonlayıp döviz fiyatlarını düşürebilecektir. Ayrıca sermaye girişlerinde girişi cazip hale getirebilecektir.

Bu arada sayısı artan yerli ve yabancı ticari bankalar, dışarıdan kısa vadeli borç alıp, kamu iç borçlarını fonlayıp faiz arbitrajı ile kar elde edip varlıklarını sürdürmektedir. Ancak kısa vadeli borçlanıp uzun vadeli borç verme durumu bankaları iflasa sürüklemiştir. Artık GSMH' nın toplam borcu karşılama oranı reel faizle neredeyse paralel artmaktadır. Bu durumda devlet dolaylı olarak senyoraj hakkının kısıtlanmasının yanında bir de kısa vadeli yüksek faizli bir borç yüküyle karşı karşıya kalmıştır.

Döviz TL'nin ikamesi olarak görülmeye başlanmıştır. Gerek yabancı turistlerden ve yurt dışında yaşayan Türklerden ülkeye giren efektif döviz, gerek kara para ve onların aklanması için gelen döviz, gerek de ticari bankaların faiz karşılığı aldıkları borçların ülke içinde kaynak olarak kullanılması sayesinde döviz ülke para arzı döngüsüne katılmıştır. Döviz büroları tabiri caiz ise bakkal dükkanı gibi yoğun bir şekilde işlemektedir. Bu döngü içinde kısmen ülke, faizle borç aldığı yabancı parayı faizsiz dış borç verme durumuna gelmiştir.

1994 yılı banka iflaslarıyla başlamıştır. Banka ve aracı kurumların bazıları faaliyetten men edilirken, bazıları da el değiştirmiştir. Bu durumda en büyük maduriyeti yaşayan mudilerle yayılan panik diğer bankalara da sıçramıştır. Yaşanan panikle diğer bankalardan çekilen mevduatları durdurmak için hükümet 5 Mayıs'ta bütün bankalardaki mevduatların 'devlet garantisine alındığını' bildirmiştir. Bunu takiben TCMB ticari bankalara reeskont kredisini genişletmiştir. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur. Kuruluş amacı gereği TMSF bankanın mevduat üzerinden yaptığı ödemeleri ve TCMB'nın verdiği avanslarla mağdur olan mudiye sadece

anaparasını ödemekle yükümlüydü ancak 1998 krizine girildiğinde TMSF'nin, banka iflasları ve hortumlamalarının hazırlayıcısı olduğu anlaşılmıştı. Plan oldukça basitti; küçük ölçekli ve sahiplerinin kimliği araştırılmadan kurulmasına izin verilen bankalar, geçerli piyasa faizinin çok üstünde faiz verip mudileri kendilerine çektiler. Bu arada off-shore işlemleriyle vergi kaçakçılığı da gerçekleşmektedir. Mudiler ise bu bankaların risklerini göz ardı edip devlet garantisine güvenmişlerdir. Bu oluşumlar sonucu ortaya çıkan 1994, 1998 ve 2001 krizlerde, Türkiye Halkı, yeni zamlar, çifte vergiler vb. ile büyük bedeller ödemiştir. 1994 yılından bu yana, Hazine borçlarını döndüremeyecek duruma gelmiştir. Devlette, sosyal yatırım harcamalarının yerini yüksek faiz ödemeleri almıştır.

1994 krizinde batan bir bankanın İsviçre Bankasından aldığı kredi ile başlayan süreç, dış itibarı sarsılmasını istemeyen Türkiye'yi 'özel kredilere devlet garantisi' olgusu ile tüm dış borçların garantörü durumuna getirmiştir.

1998 krizi ise traktörünü, topraklarını satmak zorunda kalan çiftçiden, iflas eden deri-giyim-dokuma sektöründeki KOBİ'lere her kesimi etkilemiştir. Türk Ticaret Bankası, İnter Bank ve Bank Ekspres bir önceki krizden farklı olarak iflas edip, tasfiye edilmemiş, TMSF' ye devredilmiştir. Bu da anapara ve faiz ödeme yani yükümlülüğün tamamının devlete geçtiğini göstermiştir.

Ayrıca 17 Ağustos 1999 sabahında, Türkiye büyük bir depremle sarsılmıştır. Depremle birlikte, iş adamı, müteahhit ve yerel yönetimlerin yasalara aykırı davrandığı, çürük zeminlere bina kurulduğu anlaşılmıştır. Sonuçta, binlerce bina yıkılmış, yirmi binden fazla da insan yaşamını yitirmiştir.

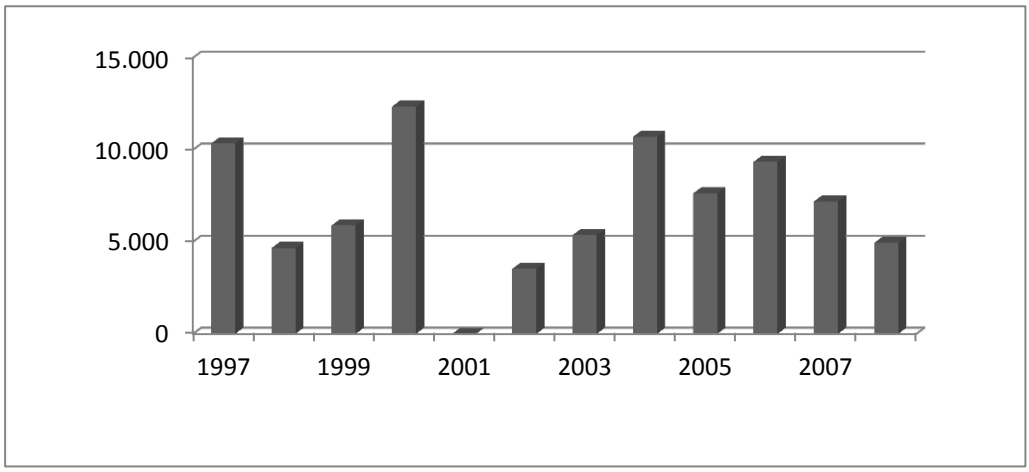
Devlet çıkış yolu olarak harcamalarını, 'görev zararı' şeklinde kamu bankalarından karşılamaya başlamış, dış kredi alabilmek için Anayasa'yı değiştirip IMF ile Stand-by Anlaşması imzalamıştır.

Bu yıllarda Dünya'da da artarda krizler yaşanmıştır. Japonya'nın durgunluğu 1990'dan bu yıla artarak devam etmiştir. *1997 yılında Asya Ülkeleri özellikle 'Asya Kaplanları' olarak 1990'lı yılların başında gelişme ve büyümeleri örnek gösterilen Tayland'da başlayan, Endonezya, Güney Kore, Malezya, Singapur,*

Hong Kong, Laos, Filipinler, Çin ve Vietnam ekonomilerini etkisi altına alarak Dünya'ya yayılan Asya Krizi ve ardından 1998 yılında yaşanan Rusya Krizi, Türkiye ekonomisi üzerinde özellikle inşaat ve tekstil sektörlerinde olumsuz etkiler yaratmıştır (Sönmez, Şimşek; Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,6:2,2011). Asya Krizi ve Rusya krizini takiben Latin Amerika krizi ve nihayetinde gelişmişliği en üst düzeydeki AB ve ABD'yi de içine almıştır. Türkiye, Arjantin ile krizde en ağır bedel ödeyen ülke olmuştur.

1.6. Güçlü Ekonomiye Geçiş ve İhracat

1997 yılında Asya'dan başlayarak; 1998 yılında Rusya, 1999 yılında Brezilya, Arjantin ve Türkiye'ye 2000 yılı itibariyle de ABD ve sorunlu yapısı ile AB'yi içine alan küresel kriz bir taraftan dünyada emtia fiyatlarının gerilemesine diğer taraftan da dünya ticaretinde de daralmaya neden olmuştur. Özellikle 2001 yılı Çin ve birkaç ülke dışında tüm dünya ekonomilerini kaosa sürüklemiştir. IMF raporlarından hazırlanan grafik-1'de daralmayı işaret etmektedir.



Grafik 1: Dünya Ticaret Hacminde Gelişme

Kaynak: IMF

Dünya ticaret hacmindeki ciddi daralma Türkiye'yi de olumsuz etkilemiştir. 1998 yılında ülkeden büyük sermaye çıkışı gerçekleşmektedir. Ayrıca şu iki olay; 1999 yılının başında Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve 17 Ağustos depremi turizm sektörünü de olumsuz etkilemiştir. Türkiye Hükümeti Stand-by Anlaşmasının 17. sini imzalamıştır. IMF programı gereği TCMB kasasına, TL arzını arttırması için döviz girmesi gerekmektedir ancak piyasanın TL arzının karşılanmaması faizleri arttırmıştır. Bu arada yabancı alacaklı bankalar vadesi gelmeyen alacaklarını talep edince faizler aşırı arttırmıştır. Bu sürece dayanamayan sekiz banka TMSF'ye devredilmiştir. Takip eden aylarda devredilen banka sayısı on bire çıkmıştır. Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu (BDDK) kurulmuş ve bu kurum tüm devir bankaları teslim almıştır. Bu durum batık bankaların tüm yüklerinin halka yayılmasını sağlamıştır. Türkiye'de 'Kara Çarşamba' olarak tabir edilen 22 Kasım 2000'de ve 19 Şubat 2001'de Türkiye artarda krizlere girmiştir.

Batık banka sayıları on sekiz civarlarını bulmuştur. İşsizlik özellikle üst düzey eğitimli kesimde fazlasıyla artınca Türkiye tıpkı sermaye gibi vasıflı işgücünü de içeride tutamayacak duruma gelmiştir.

Türkiye artık geldiği bu noktada giderek yoksullaşmış, yüksek faizli iç ve dış borç yükümlülüğü altına girmiştir. Verimli üretimden uzaklaşılmıştır. Bankalar yabancılara çok ucuz fiyatlara satılmıştır. Özelleştirme adı altında halkın ucuza kullanması gereken ürünler (sek işletmeleri, yerli hayvancılık) ve yerler rekabet ortamına bırakılmıştır. 1990'dan bu yana siyasette ve ekonomi alanında yaşanan tüm bu olumsuzluklar sonucu büyük bedeller ödeyen Türkiye Halkı, 3 Kasım 2002 seçimlerinde, bu güne kadar iktidara gelen üç partiyi de parlamento dışında bırakarak (%10 barajını dahi aşamadılar) cezalandırmışlardır.

Türkiye'de kur çapasına bağlı 'Enflasyonu Düşürme Programı' artarda yaşanan 2000 ve 2001 krizlerinin sonunda kullanılamaz hale gelmiştir. Döviz kuruna dayalı enflasyonu düşürme çabaları, 2000 yılında Türkiye Bankacılık Sektörünü ciddi bir likidite sıkıntısına sokup neredeyse yarı yarıya bankaların battığı bir krize yol açmıştır. Hemen bunun ardından şubat 2001 krizi yaşanmıştır. Bunca krizin ardından artık Türkiye'nin güven bunalımını ve istikrarsızlığı ortadan kaldıracak, bir

daha geri dönülmeyecek şekilde kamu yönetimini ve ekonomiyi yeniden yapılandırmaya çalışacak altyapıyı oluşturması gerekmektedir. Bu çerçevede, IMF' in öncülük ve denetiminde yeni bir istikrar programı uygulamaya konulmuştur. 'Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı' olarak adlandırılan program, 14 Nisan ve 15 Mayıs tarihlerinde iki aşamalı olarak uygulamaya konulmuştur. Programda, TC Merkez Bankası operasyonel işlemlerde bağımsızlığına kavuşmuş, sabit kur uygulaması yerine dalgalı kura geçiş yapılmıştır. Program, 2001-2023 gelişme stratejinin temel amacı olacaktır.

Türkiye gibi dünya ülkeleri de 1997 krizinin etkilerini üzerinden atmıştır. Özellikle de Asya-Pasifik bölgesindeki ülkelerde dünya ticareti üzerinde artış gözlenirken, Türk firmaları da gerek teknolojik yenilenmeleriyle gerek de üretimde kalite ve standartlarını yükseltmeleriyle uluslararası rekabet piyasası içinde yerlerini almışlardır. Gelecek on yıl Türkiye için verimli yıllar olacaktır.

2003 yılında 59. Hükümet Başbakan Recep Tayyip Erdoğan önderliğinde kurulmuştur. Türkiye, aynı yıl içerisinde Sertap Erener ve Nuri Bilge Ceylan' la ve takip eden yılda Fatih Akın gibi değerli sanatçıların dünya birincilikleriyle taçlandırılmıştır.

2003 yılından itibaren dünyadaki likidite miktarı artış göstermiştir. Küresel krizden çıkış faiz oranlarının düşürülerek varlık fiyatlarının yükseltilmesi ve bunun sonucu artan kredi mekanizması temelli genişletici para politikaları ve vergi indirimine dayalı maliye politikaları ile çözülmeye çalışılmıştır. Genişletici para politikaları ile piyasalarda hızla genişleyen likidite uluslararası sermaye hareketlerine de ivme kazandırmıştır. Bu süreç birçok sektörde sermayenin el değiştirdiği küresel bir hareketi de tetiklemiştir. Genelde faaliyet dışı gelire dayanan firmalar türev ürünler gibi finans mühendislikleri kanalıyla kar yapmayı tercih etmişlerdir. Reel üretim ise bu süreçte hızla Çin başta olmak üzere Uzak Doğu'ya kaymış, rekabet avantajı sağlayan ülkeler üretim üssü haline gelmiştir. Bu süreçte, Türkiye ekonomisi de büyüyen ekonomiler arasına girmeyi başarmış ancak Türkiye ekonomisi, 2003 yılından itibaren dünyadaki likidite bolluğu ile desteklenen büyüme trendin de; bir taraftan dünyada emtia ve enerji fiyatlarındaki yükselişlerin etkisi diğer taraftan da

aşırı sermaye girişi sonucu değerlenen Türk Lirasının yarattığı rekabet düşüşünün etkisi ile birlikte önemli boyutta cari işlemler açığı vermiştir. Bu süreçte yapılan yatırımlarla verimlilik artışları yakalayan sektörler ihracatlarını artırsa da; artan ihracat, artan oranda ithalat ile gerçekleştirilmiş, sonuçta ülkenin katma değer yaratma gücü gittikçe zayıflamıştır.

2002-2011 yılları arasında Türkiye ekonomisi, büyüme-cari açık sarmalına girmiştir. Ekonomi büyüdükçe cari artmış; örneğin 2011 yılında Türkiye ekonomisi 8.5% gibi yüksek bir büyüme oranı yakalamış ancak 76.9 milyar dolara ulaşan cari açık GSYİH'nın 10%'unu aşarak "tehlike sinyali" vermeye başlamıştır. Global sermaye hareketlerinin 2007 yılından itibaren portföy yatırımı biçimine dönüşmüş olması ve cari açığın finansmanında ağırlıklı olarak portföy yatırımı ve nedeni bilinmeyen girişi olarak tanımlanan Net-Hata Noksan kanallı "sıcak para" hareketlerinin kullanılması ekonomi yönetimini tedirgin etmiş, bir taraftan kredi kanalının kontrol edilerek "yumuşak iniş" önlemleri başlatılmış, diğer taraftan da ithalatı azaltmaya yönelik yeni teşvik yasası gündeme gelmiştir.

Büyüme-cari açık sarmalı yalnızca enerji ve emtia fiyatlarıyla açıklanabilecek bir olgu değildir. Türkiye'nin rekabet gücünün de bu sarmalda önemli bir yeri bulunmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde rekabet gücü ayrıntılı olarak incelenecektir.

Dünyadaki likiditenin bollaşması 2007 yılı ile birlikte değişim göstermeye başlamıştır. Aşağıda tablo-1'de de görüleceği üzere takip eden yıllarda büyüme verilerinde, harcama değerlerinde ve enflasyonda ciddi gerilemeler görülürken, işsizlik oranlarında da ciddi artışlar gözlenmektedir

.

	2008	2009
BÜYÜME	1.6	-2.7
Gelişmiş ülkeler	0.7	-3.6
Gelişmekte Olan Ülkeler	5.0	0.7
GELİŞMİŞ ÜLKELERDE HARCAMALAR		
Özel Tüketim	0.6	-1.5
Devlet Harcamaları	2.3	2.0
Yatırım Harcamaları	-2.6	-11.8
ENFLASYON	4.0	0.7
GELİŞMİŞ ÜLKELERDE İŞSİZLİK	5.9	8.1

Tablo 1 Dünya Ekonomisinde Temel Göstergeler ve Beklentiler

Kaynak: J.P. Morgan

2007 yılı Ağustos ayında ABD'de konut sektöründe başlayan sıkıntıların ardından büyük kurumların batması ve kurumlar arasında yaşanan güvensizlikler Global finans piyasalarına da yansımıştır. Özellikle finansal piyasalardaki belirsizliklerin artması Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde de kendini göstermiştir. Finans piyasalarında kredi krizi olarak başlayan ve 2008 yılında likidite krizi olarak devam eden Global kriz reel kesimi de etkisi altına almış ve dünya ekonomisi gelişmiş ülkelerden başlayarak derin bir durgunluk dönemine girmiştir. Bu süreçte sermaye akımlarının yön değiştirmesi ve gelişmiş ülkelerdeki harcama eğilimlerinin azalması gelişmekte olan ülkeleri de global krizin etki alanına girmesine neden olmuştur.

Tüketim eğiliminin en yüksek olduğu ülke olan ABD'deki özel tüketim harcamaları 2008 yılının üçüncü çeyreğinde geçen yılın ortalamasına göre 3.8% oranında gerilemiştir. Bu gerileme İkinci dünya Savaşından bu yana ikinci büyük gerileme olarak tarihe geçmiştir. Daha önce 1980 yılında devletin kredi kontrolüne gitmesi sonucu böylesine ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Özel tüketim harcamalarının büyük ölçüde kredi ile finanse edildiği ABD'de; özel Kesim Borcu / GSYİH oranı özellikle 1996 yılından itibaren ortalama eğilimin üzerinde seyretmiş ve 2007 yılında 300%'lere ulaşmıştır. Faiz oranlarının 2004 yılının ortasından itibaren "balonu

söndürmeye yönelik olarak" yükseltilmesi özel kesimin nakit akışını önemli ölçüde bozmuş ve konut krizi olarak kendisini gösteren ve ABD'de başlayarak tüm gelişmiş ülkelere yayılan kriz, başta ABD Merkez Bankası (FED) olmak üzere gelişmiş ülke Merkez Bankalarının piyasalara para pompalamaya devam etmesi krizin reel kesime yansımasını engelleyememiştir. Tüm Merkez bankaları 2008 yılından itibaren faiz oranlarını hızla aşağı çekse de talep sorunu aşılamamış, reel kesimde başlayan sıkıntı talepteki daralma ile birlikte üretim düşüşlerine dolayısıyla işsizliğin de artmasına neden olmuştur.

Türkiye de ekonomisinde, global krizin etkisini 2007 yılından itibaren hissetmeye başlamıştır. Büyüme, 2002-2007 yılları arasında ortalama 7% civarında seyrederken, 2008 yılında 0,7%, 2009 yılında ise büyüme 4,8% oranında gerilemiştir. Alınan önlemler; azalan dış ticaret hacminin iç talep artışı ile karşılanması, yeniden genişleyen kredi kanalı ekonominin yeniden toparlanmasına yol açmıştır. Türkiye, gerek türev işlem yükünün azlığından gerekse bankaların karşılık oranlarından küresel finans krizi olarak adlandırılan 2009 krizini fazla etkilenmeden atlatmıştır.

Geçen on yıl içerisinde, Türkiye ekonomisindeki olumlu gelişmeler, Türkiye'yi kredi derecesinde iyileştirmeye götürmüştür. Türkiye, bu sayede dış borç faizlerini azaltmayı başarmıştır. Enflasyon da tek rakamlara kadar gerileyebilmiştir. Ayrıca maddi ve manevi maliyeti her geçen gün artan terör olayları sorununu çözmek amacıyla barış süreci başlatılmış hatta bu süreç günümüzde de halen devam etmektedir.

Günümüzde ise uzun bir dönem Müslüman Ülkeler üzerinde olumlu etkili olan Türk dış politikaları, son yıllarda gerek İsrail ile yaşadığı diplomatik sorunlarla gerek de Suriye ile gerginleşen diplomatik tutumla gündeme gelmiştir. Suriye'deki iç savaştan dolayı sığınmacı olarak Türkiye'ye girme hakkı tanınan Suriyeli mülteci sayısı her geçen gün artmakta ve Türkiye için ileride ciddi sorunlar oluşturacağı düşünülmektedir.

21.yy başlarında itibaren yeni yüzyıldaki olayları toparlayacak olursak; dünyanın genelinde 21. yy başından bu yana savaşlar, hastalıklar (kuş gribi), deprem

ve tsunami gibi doğal afetler, küresel finans krizi gündemden hiç düşmemiştir. Dünya'nın bir numaralı ülkesi ABD, 11 Eylül darbesini neden gösterip Usama Bin Ladin örgütlenmesini ortadan kaldırmak amacıyla Afganistan'a savaş açmış, henüz tam olarak Afganistan savaşı bitmeden ABD, Saddam Hüseyin'i yok etmek için de Irak'a savaş açmıştır. Türkiye, Irak savaşında Türk dış politikası gereği ABD'nin yanında yer almıştır. Savaş harcamaları ABD ekonomisine büyük darbeler vururken 2009 yılındaki Mortgage Krizi ile ABD ekonomisi tamamen darbe almış, ABD krize girmiştir. Dünya ticaretinin lider ülkesi olan ABD'de görülen bu kriz kısa zamanda tüm dünya ülkelerini etkisi altına almış ve tüm dünya küresel kriz adı altında bir kaosa sürüklenmiştir.

Komşumuz İran büyük can kayıplarının olduğu bir depremle sarsılırken, Arap ülkelerinde Arap Baharı adı altında değişimler yaşanmıştır. İstedikleri özgürlüğe kavuşup kavuşmadıkları yıllarca tartışılacak olan Arap Baharı gösterileri ülkelerini yöneten diktatörlerin devrilmesiyle son bulmuştur.

Türkiye'de Sinagog, İngiltere Büyük Elçiliği ve HSBC terör saldırıları ile gündeme gelmiştir. Türkiye için önemli bir ihracat potansiyeli olan Avrupa Birliğine; Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Çek Cumhuriyeti, Malta, Macaristan, Polonya, Slovakya, Slovenya, Estonya dahil toplam on ülke katılmış, Polonya hariç kalan dokuz ülkenin nüfuslarının toplamının sadece bir İstanbul nüfusu kadar olması dikkat çekici bir durum oluşturmuştur. Avrupa Birliği beklenen yükselmeyi gerçekleştirememiş içinde bulunduğu üye ülkelerin krizlerini önleme çabası Almanya'ya kalmıştır. Bu gün hala Yunanistan, İspanya, İtalya içinde bulundukları dar boğazdan çıkamamış durumdadırlar.

1.7. Güçlü Ekonomiye Geçiş Sonrası İhracat Politikaları: Esnek Kur Sisteminde İhracat Performansı

Döviz arz ve talep eğrilerinin kesiştiği noktada nominal döviz kuru oluşan esnek kur sisteminde, döviz arzı yada döviz talebi değiştiğinde döviz kuru da değişim göstermektedir.

Esnek kur sistemi sermaye hareketlerinin yoğun olarak girmediği dönemlerde cari açığın oluşması durumunda bir emniyet sigortası işlevi görmekte cari açık veren ülkede döviz kuru değer kaybettiği için rekabet gücü artmakta ve ihracat desteklenmektedir ancak 2002 yılından sonra dünyadaki likidite genişlemesi ve ülkeye giren aşırı sermaye ülke parasının değerlenmesine neden olmakta sonuçta da rekabet gücü azalmaktadır Bu süreç esnek kur sisteminin avantajlarını da ortadan kaldırabilmektedir.

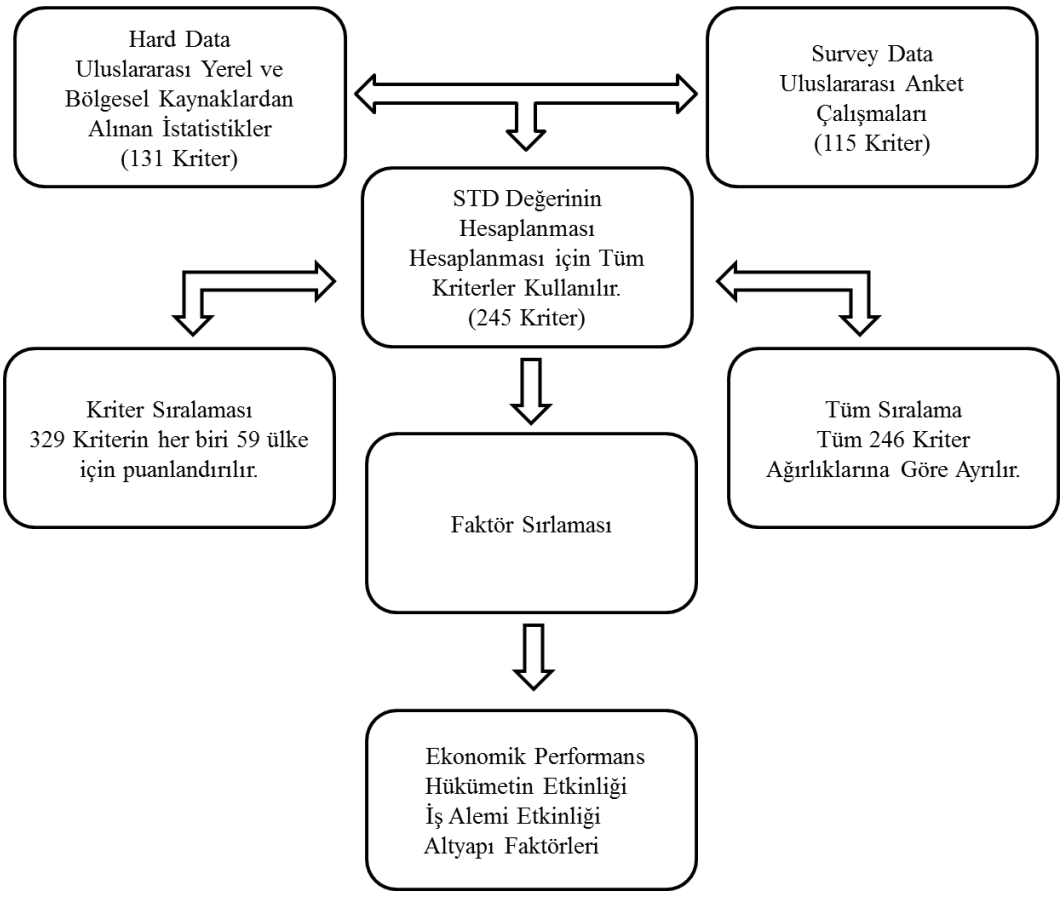
2. İHRACATA YÖNELİK SANAYİLEŞMENİN SORGULANMASI

2.1. İhracatla Sanayileşme Modelinde Rekabet Gücünün Sorgulanması: 2002- 2012 Yılları Arasında IMD' ye Göre Rekabet Gücü

IMD (Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstiüsü) İsviçre merkezli, dünyanın en prestijli rekabet gücü raiting kuruluşlarından biridir. Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (IMD), dünyadaki tüm ülkeleri farklı kriterlerde analiz ederek rekabet düzeylerini belirlemekte ve her yıl Mayıs ayında ''Dünya Rekabet Gücü Yıllığı'' adı altında yayınlamaktadır. Tezimizin bu bölümünde; 2002-2012 yılları arasında IMD tarafından yayınlanan Dünya Rekabet Gücü Yıllığı verileri kullanılmıştır: Farklı kriterlere göre ülkelerin performans ve rekabet gücü analizlerinin yorumlamalarına yer verilmiş olup belirten sıralamalardan derlenen bilgiler doğrultusunda aşağıdaki tablolar da hazırlanmıştır. Bu tablolar, dört farklı ana başlık ve onların alt başlıkları halinde hazırlanmış, Türkiye'nin her kriter açısından ülkeler içindeki sıralaması yıllar itibariyle analiz edilmiştir.

2.2. IMD Kriterleri ve Uluslararası Rekabet Gücünün Hesaplanması

Uluslararası rekabet gücünün IMD'deki tanımı; bir ülkenin işletmelerinin daha fazla değer yaratmaları ve vatandaşlarının daha yüksek refaha sahip olmasını mümkün kılacak bir ortamı oluşturma yetkinliğidir. Endeks, IMD tarafından yayınlanan uluslararası ticarette kullanılan ülkelerarası rekabet düzeyi göstergesidir. Endeksin verileri şekil-1'de de gösterildiği gibi; 131 adet Hard Data ve 115 adet Survey Data olmak üzere 246 kriterden oluşmaktadır. Ek olarak 83 kriter de geçmiş döneme ait bilgi olarak tutulmaktadır. Tüm kriterler Ekonomik Performans, Hükümetin Etkinliği, İş Alemi Etkinliği ve Altyapı Etkinliği adlı 4 ana başlığa ayrılmaktadır.



Şekil 1: IMD Rekabet Analiz Süreci

Kaynak: IMD Yıllığı, 2012

Herbir alt başlık 5% puansal ağırlığa sahip olup 20*5=100 puan üzerinden değerlendirilmektedir. Toplam 59 ekonomi bu puanlara göre herbir kategoride sıralanırlar. Böylece ülkelerin uluslararası rekabet gücüne ulaşılır. 2012 yılı itibariyle toplamda 59 ekonomi arasında sıralama yapılmaktadır. Dünya üzerindeki toplam ülke sayısına bakarak sadece 59 ekonominin baz alınmasının nedeni sağlıklı ve güvenilir bilgilere ulaşılabilen ülkeler arasında sıralama yapılmasıdır.

Dört ana başlık da tablo-2'deki gibi kendi içinde beş kategoriye ayrılmaktadır;

EKONOMİK PERFORMANS	HÜKÜMETİN ETKİNLİĞİ	İŞ ALEMİ ETKİNLİĞİ	ALTYAPI FAKTÖRLERİ
Yerel Ekonomi	Kamu Finansmanı	Verimlilik	Temel Altyapı
Uluslararası Ticaret	Maliye Politikası	İşgücü Piyasası	Teknolojik Altyapı
Uluslararası Yatırım	Kurumsal Çerçeve	Finans	Bilimsel Altyapı
İstihdam	İş Mevzuatı	Yönetim Uygulamaları	Sağlık ve Çevre
Fiyatlar	Sosyal Çerçeve	Davranış ve Değerler	Eğitim

Tablo 2: IMD Rekabet Kriterleri

Kaynak: IMD Yıllığı, 2012

Konunun devam eden bölümlerinde tablo-2'de gösterilen tüm kriterlere göre Türkiye'nin rekabet düzeyi göstergesi 2002 yılında başlamak üzere 2012 yılına kadar ayrıntılı olarak sunulacaktır.

2.3. IMD Kriterlerine Göre Türkiye'nin Rekabet Sıralaması

2.3.1. Ekonomik Performans Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

Türkiye'nin ekonomik performans kriterlerine göre sıralanması tablo-3' yerel ekonomi, uluslararası ticaret, uluslararası yatırım, istihdam ve fiyatlar açısından gerçekleştirilmiştir.

Tabloda yukarı yönlü hareketler Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yerinin yükseldiğini yani pozitif seyir izlediğini tersi durum ise negatif gelişmeyi ifade etmektedir. Bazı dönemlerde tüm 2004 ve 2006 yıllarındaki gelişmelerin negatif yönlü olması gibi dönemler olduğu gibi 2005 yılında olduğu gibi tüm alt başlıklarda yukarı yönlü artışlar göze çarpmaktadır. Doğal olarak biz bu çalışmada özellikle Türkiye'nin uluslararası rekabet düzeyi sıralamasına öncelik verdiğimiz için bu çerçevede değerlendirmeyi sınırlandıracağız.

Ekonomik Performans	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Yerel Ekonomi	49	17 ↗	42 ↘	19 ↗	41 ↘	41 ⟷	46 ↘	46 ⟷	36 ↗	20 ↗	5 ↗
Uluslararası Ticaret	11	19 ↘	56 ↘	17 ↗	34 ↘	52 ↘	46 ↗	43 ↗	39 ↗	54 ↘	48 ↗
Uluslararası Yatırım	35	12 ↗	49 ↘	26 ↗	37 ↘	19 ↗	40 ↘	24 ↗	47 ↘	38 ↗	37 ↗
İstihdam	47	27 ↗	57 ↘	42 ↗	53 ↘	50 ↗	53 ↘	55 ↘	49 ↗	41 ↗	29 ↗
Fiyatlar	49	30 ↗	60 ↘	58 ↗	60 ↘	53 ↗	50 ↗	49 ↗	46 ↗	56 ↘	50 ↗

Tablo 3: Ekonomik Performans Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

Kaynak: IMD Yıllığı

Türkiye 2002'den 2007 yılına kadar yüksek dış ticaret açığı yüksek cari açık ve değerlenen TL çerçevesinde uluslararası ticaretteki üstünlüğünü söz konusu dönemde 2005 yılı hariç kaybetmiş görünmektedir. 2008-2010 yılları arası yani genelde kriz ortamını ifade eden bu dönemde uluslararası ticaret kriterlerinde iyileşme dikkati çekse de 2011 yılında yüksek büyümenin ardından tekrar bu kategoride bir gerileme yaşandığı gözlenmektedir.2012 yılında da büyümedeki daralmaya paralel olarak yeniden uluslararası ticarette iyileşme görülmüştür. Türk Lirasının değerlenmesi iç talebe dayalı büyüme rekabet gücümüzü olumsuz yönde etkilemektedir.

Tabloya genel olarak baktığımızda ise yerel ekonomide her yıl yaşanan iyileşmenin aksine istihdam ve fiyatlarda her yıl gerileme gözlenmektedir. 2008 yıllarında tüm dünya ülkelerinde görülen gerileme yine de Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeleri sıralama açısından daha çok etkilemiş durumdadır. Tüm olumsuzluklara rağmen Türkiye rekabet düzeyi açısından yerel ekonomide 2012 yılında dünya sıralamasında 5. sıraya kadar yükselmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'nin ekonomi açısından rekabet edebilirliğine bakıldığında yerel ekonomi haricinde diğer kriterlerde önemli bir sıralamada bulunamamıştır.

2.3.2. İş Alemi Etkinliği Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

İş alemi etkinliği kriterleri de tablo-4'te ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Uluslararası ticarette rekabet gücünü belirleyen faktörlerden belki de en önemlisi bu alt başlıklar içinde verimlilik kriteridir. Bazı dönemlerde verimlilik sıralamasında yükselmemize karşın genelde istikrarsız bir verimlilik performansı sergilendiği dikkat çekmektedir. Özellikle kriz döneminde verimlilikteki düşüş dikkat çekicidir.

İş Alemi Etkinliği	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Verimlilik	47	13 ↗	31 ↘	28 ↗	35 ↘	31 ↗	39 ↘	40 ↘	46 ↘	35 ↗	37 ↘
İş gücü Piyasası	42	23 ↗	57 ↘	31 ↗	55 ↘	52 ↗	40 ↗	44 ↘	42 ↗	43 ↘	27 ↗
Finans	45	20 ↗	47 ↘	44 ↗	43 ↗	40 ↗	42 ↘	32 ↗	31 ↗	29 ↗	33 ↘
Yönetim Uygulamaları	32	18 ↗	43 ↘	31 ↗	41 ↘	36 ↗	36 ⟷	19 ↗	28 ↘	30 ↘	31 ↘
Davranış ve Değerler	31	9 ↗	18 ↘	19 ↘	31 ↘	35 ↘	28 ↗	20 ↗	33 ↘	20 ↗	21 ↘

Tablo 4: İş Alemi Etkinliği Sıralaması

Kaynak: IMD Yıllığı, 2012

2.3.3. Hükümetin Etkinliği Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

Hükümet etkinliği kriterlerine göre Türkiye'nin sırlamadaki yerinde de, tablo-5'te oldukça farklı eğilimler göze çarpmaktadır. İş mevzuatı ve kurumsal çerçeve ülkenin rekabet gücünü etkileyen diğer önemli kriterler arasındadır. Burada da istikrarsız eğilimler dikkat çekicidir.

Hükümetin Etkinliği	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kamu Finansmanı	49	30 ↗	60 ↘	59 ↗	59 ⟷	50 ↗	43 ↗	46 ↘	45 ↗	23 ↗	27 ↘
Maliye Politikası	42	25 ↗	39 ↘	42 ↘	44 ↘	34 ↗	34 ⟷	36 ↘	36 ⟷	33 ↗	41 ↘
Kurumsal Çerçeve	45	23 ↗	45 ↘	46 ↘	53 ↘	44 ↗	44 ⟷	52 ↘	47 ↗	29 ↗	46 ↘
İş mevzuatı	32	12 ↗	43 ↘	28 ↗	25 ↗	25 ⟷	21 ↗	26 ↘	30 ↘	23 ↗	24 ↘
Sosyal Çerçeve	43	15 ↗	56 ↘	46 ↗	59 ↘	54 ↗	52 ↗	56 ↘	57 ↘	54 ↗	41 ↗

Tablo 5: Hükümet Etkinliği Kriterlerine Göre Türkiye Sıralaması

Kaynak: IMD Yıllığı, 2012

2.3.4. Altyapı Faktörleri Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Yeri

Alt yapı faktörleri çerçevesinde Türkiye'nin dünya ülkeleri içerisindeki yeri tabloda gösterilmiştir. 2004 yılı hariç genelde 2007 yılına kadar olumlu bir gelişim gözlenmekteyse de tablo-6'da da görüleceği üzere 2008 yılından itibaren genel olarak ülke sıralamasındaki yerimizin olumsuz yönde etkilendiği gözlenmektedir.

Ancak yine de temel alt yapı ve teknolojik alt yapı kriterleri sıralamasında genel pozitif eğilim göstermiştir.

Altyapı Faktörleri	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Temel Altyapı	46	25 ↗	54 ↘	52 ↗	49 ↗	48 ↗	42 ↗	45 ↘	42 ↗	41 ↗	40 ↗
Teknolojik Altyapı	39	19 ↗	56 ↘	53 ↗	50 ↗	43 ↗	49 ↘	46 ↗	43 ↗	46 ↘	49 ↘
Bilimsel Altyapı	42	21 ↗	57 ↘	55 ↗	54 ↗	46 ↗	46 ⟷	47 ↘	39 ↗	36 ↗	39 ↘
Sağlık ve Çevre	36	14 ↗	44 ↘	45 ↘	40 ↗	35 ↗	28 ↗	33 ↘	39 ↘	41 ↘	42 ↘
Eğitim	30	19 ↗	50 ↘	49 ↗	53 ↘	47 ↗	46 ↗	52 ↘	54 ↘	52 ↗	51 ↗

Tablo 6: Altyapı Faktörleri Kriterlerine Göre Türkiye'nin Dünyadaki Sıralaması

Kaynak: IMD Yıllığı, 2012

Yine de yaklaşık 60 civarındaki ülkeler içinde gerçekleştirilen bir sıralama olduğu gerçeği göz önüne alınırsa Türkiye'nin bu kriter çerçevesinde 40'lı hatta 50'li sıralarda olması Türkiye'nin bu kriterler açısından ne kadar alt sıralarda olduğunu göstermektedir. Aynı çerçeve açısından bakılırsa yani tablo mutlak değer açısından değerlendirilirse 40'lı sıralarda yer alan Türkiye'nin tüm bu kriterler çerçevesinde rekabet gücü sıralamasında iyi bir noktada olmadığı anlaşılacaktır. Tablolar analiz

edilirken dikkat çekilmesi gereken temel nokta 50'nin üzerine çıkılması durumunda bu durumun kabul edilemeyecek sınırların aşıldığı anlamına gelmektedir.

NOT 1: IMD uluslararası rekabet yıllığına göre sıralamada toplamda 2002'de 49, 2003'te 59, 2004'te 60, 2007'de 55, 2009'da 57, 2010'da 58 ve 2011'de 59 ekonomi göz önüne alınmıştır.

NOT 2: Tabloya göre yukarı yönlü ok Türkiye'nin ülkeler sıralamasındaki yerinin iyileştiğini aşağı yönlü ok, kötüleştiğini yukarı yönlü ok, sıralamadaki yerinin aynı kaldığını ise denge oku gösterir.

Sonuçta, Türkiye ekonomisi 2002 yılından itibaren özellikle uluslararası likiditenin bollaştığı, dünya ticaret hacminin ve sermaye hareketlerinin hızla büyüdüğü ortamlarda yüksek büyüme hızına ulaşmıştır. Ancak büyümenin temel kaynağının iç talep olması yetersiz tasarruf ve değerli TL ile birleştiğinde büyük dış açıklara neden olduğu dikkat çekmektedir. Son yıllarda büyümenin frenlenmesi ve tasarrufların arttırılarak cari açığın küçültülmesi gündeme gelmiştir. Oysa Türkiye ekonomisinin gelişebilmesi büyümenin belirli bir düzeyin altına düşmemesiyle mümkün olacaktır. Kısaca ekonomimizin büyümeye gereksinimi vardır. Bu da yalnızca iç taleple değil dış taleple mümkün olacaktır. Türkiye'nin dış talebe yönelik adımlar atması doğal olarak dünyadaki konumu ve rekabet gücüyle ilgilidir. Çalışmamızda sıklıkla belirttiğimiz gibi Türkiye'nin rekabet gücü 2002 yılından itibaren düşmüştür. Rekabet gücünün arttırılabilmesi için;

Ulusal paranın değerliliği, verim sorunu, kamunun politikaları, vergi politikası, alt yapı çalışmalarının rekabet gücünü destekleyecek şekilde oluşturulması ve çözümlenmesi gerekmektedir.

2.4. Türkiye'nin 2012-2013 yılı için Dünya Ekonomik Forumu Tarafından Düzenlenen Küresel Rekabetçilik Raporunda Değerlendirilmesi

Türkiye ülkelerin GSMH gruplamasına göre 'Verimlilikten İnnovasyona Geçiş Grubu' içinde yer almaktadır.[1] Türkiye Küresel Rekabetçilik Raporuna göre ihracatla birebir bağlantısı olan şu maddelerde ortalamanın üzerinde yer almıştır;

- Makro ekonomik istikrar
- Ürün piyasaları etkinliği
- Finansal piyasaların gelişmişliği
- Teknolojik alt yapı
- Pazarın büyüklüğü[2]
- İş dünyasının gelişmişlik düzeyi

Türkiye'nin ihracat pazarında en büyük müşteri olan AB Ülkeleri arasında Güney Avrupa Ülkelerinde yaşanan kriz Türkiye ihracatını da olumsuz etkilemiştir. Ancak tüm yaşanan olumsuz gelişmelere karşın Küresel Rekabet Endeksi (KRE)[3] 2012- 2013 yıllarına göre değerlendirildiğinde, rekabetçilik açısından hala en iyi 10 ülkenin 6'sı Kuzey ve Batı Avrupa Ülkeleri olduğu görülmektedir. Avrupa Birliğinin Türkiye ihracatındaki rolü ileri ki konularda ayrıntılı olarak incelecektir.

Türkiye'nin ihracat pazarında belli bir yüzdesi olan BRİC Ülkeleri[4]'nde belirgin bir yükseliş gözlenmektedir. BRİC Ülkeleri'nin arasında özellikle Brezilya'da iyi bir yükseliş gözlenmektedir. Bu ülkelerdeki pozitif yönlü gelişim Türkiye ihracatı için bir fırsat niteliğindedir.

---

[1] Verimlilikten İnovasyona Geçiş Grubu; WEF'te bulunan gruplanmasında kullanılan bir grup ismi. GSMH'sı 3000 ile 9000 USD arasında olan ve İnovasyon Alt Endeksinin göstergeleri olan 'İş dünyasının gelişmişlik düzeyi' ve 'İnovasyon' bileşenlerinden belli bir puana sahip olan ülkelerin birleştiği gruba verilen isim

[2] Türkiye Pazar büyüklüğü bileşeninde önemli bir farkla ortalamanın üstüne çıkmıştır.

[3] Küresel Rekabet Endeksi: rekabet gücünü etkileyen çok sayıda bileşenin ağırlıklı ortalamasıdır. Dünya Ekonomik Forumu, rekabetçilik sıralamasını Küresel Rekabetçilik Endeksine dayandırır.

[4] BRİC Ülkeleri: Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin

Türkiye'nin dış ticaret ve cari işlemler dengesindeki gelişmeleri ve etkileyen faktörleri ele alan Yükseler, 1997-2010 döneminde 15 ülkenin verileri ile karşılaştırma yaparak; rekabet gücü karşılaştırması için, ülkelerarası göreli fiyat ve döviz kuru farklılıkları yanı sıra, göreli işgücü verimliliğini de dikkate alarak rekabet gücü endeksi hesaplamıştır. Yükseler makalesinde, büyüme ile cari işlemler dengesi, yatırım tasarruf oranları, dış ticaret hadleri, mal ihracat ve ithalatının GSYİH'ya oranı ile göreli fiyat ve göreli döviz kuru farklılıklarını dikkate alan göreli rekabet gücü endeksi açısından değerlendirildiğinde; "Türkiye 15 ülkeye, özellikle yükselen piyasa ekonomilerine karşı rekabet gücünü kaybetmiştir." sonucuna ulaşmıştır. (Yükseler Z. "Türkiye'nin Karşılaştırmalı Cari İşlemler Dengesi ve Rekabet Gücü Performansı (1997-2010 Dönemi)" s. 37-38)

(İlgili bilgiler TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu (REF) ve Sektörel Dernekler Federasyonu'nun (SEDEFED) yapmış olduğu 'Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012-2013' e göre Bir Değerlendirme' adlı çalışmasından alıntı yapılmıştır.)

2.5. Türkiye İhracatının GSMH içindeki rolü

İhracata yönelik devlet yardımları kararı 11 Ocak 1995 tarih ve 22168 sayılı Resmi Gazetede yayınlanıp Haziran 1995'de yürürlüğe girmiştir. Belli yıllarda aralıklı olarak düzenlemeler yapılmış olup ihracat artışına öncelik tanıyan her türlü resmi çaba Türkiye Hükümeti tarafından gerçekleştirilmektedir.

İstikrar programını takiben, 2002 yılı itibariyle ihracat her yıl artış göstermiştir. 2003 ve 2004 yıllarında çıkarılan tebliğler ile yeni teşvikler de eklenmiştir. Artık Türkiye daha istikrarlı bir yapıya sahip ancak ihracatla birlikte ithalatta artış görülmeye başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan bu yana ihracatta büyük paya sahip tarım sektörünün ihracat payını 1990 yılından itibaren oldukça küçülttü. Tarım sektöründeki bu küçülmenin aksine sanayi sektörünün ihracattaki payı arttırıldı. Sanayideki artış, ara malı ithalatının da artışına neden olmuştu. Bu durumda artan ihracat daha fazla oranlarda ara malı ithali demekti. İthalatın ihracattan fazla artış

göstermesi Türkiye'nin ileriki yıllarda sorun olarak karşısına çıkacak olan dış ticaret açığına neden oldu.

Türkiye'nin ihracat payı 2002 yılından bu yana artış eğilimi göstermiştir. Ekonomisi de ihracatı gibi büyüyen Türkiye halen dünya ticaretinde büyük bir paya sahip değildir. Bunun nedenlerini; ihracatın mal bileşiminin katma değeri yüksek ürünlerden oluşmaması, ihraç sanayi ürünlerinin üretiminde kullanılacak olan ara malı ithaline özellikle de enerji ithaline ihtiyaç duyularak ihracatın ithalata bağımlılığının azaltılamamış olması, ihracatın yapısal sorunları olarak sıralamak mümkündür. Bu sorunlara çözüm arayışı için Dış Ticaret Müsteşarlığı 'Türkiye Dış Ticaret Stratejisi (2005-2010-2015-2023)' ni ve Devlet Planlama Teşkilatı da 'Dokuzuncu Kalkınma Planı Dış Ticaret Özel İhtisas Komisyonu Raporu' nu hazırlamışlardır. İlgili raporlarda;

- İhracatın katma değeri yüksek ürünlerden oluşmasını sağlamak
- İhracatın ithalata bağımlılığını azaltmak
- Yatırımcıyı özendirici tedbirler almak
- Türk ürünlerinin tanıtım ve pazarlamasına daha fazla önem vermek
- Denetimde etkinlik yaratmak
- Bürokrasi ile uğraşılan zaman kayıplarını azaltmak gibi ihracatı istikrarlı bir şekilde arttıracak önlemleri içermektedir. Bu önlemlerin yanında kur politikasının ihracat üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, uygulanacak kur politikasının da bu stratejik hedeflere ulaşmayı sağlayacak şekilde gerçekçi, TL'nin reel değerini yansıtacak şekilde uygulanması gerekmektedir.

Türkiye ihracatı aşağıdaki grafikte de görüleceği üzere son on yılda (2009 küresel kriz hariç) her yıl artarak büyümüştür. 2009 yılında yaşanan küresel kriz Türkiye'de finans kesiminde çok büyük sarsıcı etkiler yaratmamasına rağmen ihracatımızda en büyük müşterimiz olan Avrupa Birliği Ülkelerinde birebir hissedilmiş olması ve özellikle bazı Avrupa Ülkeleri'nde önemli kayıplara neden

olması ihracatımızda ciddi kayıplar yaratmıştır. Nitekim 2008 yılında 132.027 milyon dolar olan ihracatımız, 2009 yılında 102.143 milyon dolara gerilemiştir. 2008 yılı ihracat rakamına tekrar ulaşmamız 2 yılı bulmuştur.

Ödemeler dengesinde dış ticaret dengesinin hesaplanması sırasında bunların aynı şekilde ölçülmesi karşılaştırmanın doğru yapılması için gereklidir. Bu çerçevede gerek ihracat, gerekse ithalat için f.o.b[5] (free on board) ölçüsü kullanılır. Buna karşılık TÜİK tarafından yayınlandığı şekliyle dış ticaret sayılarında ihracat f.o.b, ithalat ise c.i.f[6] değeriyle alınmaktadır. Tablo-7 konuyla ilgili tüm rakamsal verileri içermektedir.

	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
İhracat (FOB)	73.476	85.535	107.272	132.027	102.143	113.883	134.907	152.462
İthalat (CIF)	116.774	139.576	170.063	201.964	140.928	185.544	240.842	236.545
Dış ticaret açığı	-43.298	-54.041	-62.791	-69.936	-38.786	-71.661	-105.935	-84.083
İhracat / ithalat (%)	62,9	61,3	63,1	65,4	72,5	61,4	56,0	64,5
İhracat / GSMH (%)	15,3	16,2	16,5	17,8	16,6	15,6	17,4	19,4
İthalat / GSMH (%)	24,3	26,5	26,2	27,2	22,9	25,4	31,1	30,1

Tablo 7: Dış Ticaret İstatistikleri (Milyon Dolar)

Kaynak: TUİK

[5] F.o.b : malın değerine malın geminin güvertesine taşınıncaya kadar yapılan giderlerinin (limana kadar taşıma bedeli, gümrükleme bedeli gibi) eklenmesi ile oluşan ihracat bedelidir.

[6] C.i.f : mal değerine sigorta, navlun gibi giderlerin eklenmesidir.

2.6. İhracatın Dış Ticaret Açığı İçindeki Rolü

Türkiye yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 2002 yılından bu yana artan oranda bir dış ticaret açığıyla karşı karşıya kalmıştır. Her geçen yıl kronikleşerek büyüyen dış ticaret açığı sorununun en önemli nedeni ihracata yönelik artışın benimsenmesi ancak ihracatta kullanılan enerjinin ithalatla dışarıdan karşılanmak zorunda olunmasıdır. Enerji de ciddi kaynak sıkıntısı çeken Türkiye, Dünya petrol fiyatlarının artışından olumsuz etkilenmektedir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere; 2009 Küresel Kriz yılı hariç, 2005 yılından bu yana dış ticaret açığındaki artış 2011 yılına gelindiğinde neredeyse iki katına ulaşmış durumda kronik bir hastalık olarak karşımıza çıkmaktadır. 2009 yılında ise küresel krizin etkisiyle ihracattaki azalış dolayısıyla ihracat üretiminde kullanılan enerji hammaddesinin daha az ithal edilmesine neden olup dış ticaret açığının azalmasına neden olmuştur. Dış ticaret açığının azalması Türkiye açısından büyümeyi yavaşlatmak anlamına da gelmektedir.

2.7. Alt Ürün Gruplarının İhracattaki Dağılımları

Türkiye ihraç ettiği ürünlerden en çok demir çelik mamullerinden çelik ihraç etmektedir. Otomotiv ana sanayi sektöründen yan sanayi ürünleri üretiminde de en az çelik ürünü kadar güçlü bir ihracat miktarına sahiptir. Yine otomotiv yan sanayi ürünleri kadar ihraç etkiye sahip diğer bir sektör de hazır giyim ve konfeksiyon ürünleridir. 2002 yılından bu yana en çok ihraç edilen sektör olan hazır giyim sektörü ürünlerinin ihracat rakamları, 2005 yılından itibaren düşüş göstermektedir. Bunun nedeni; Çin'in dünya pazarına ucuz iş gücü maliyetleri ile üretim maliyetlerini azaltıp bu sektörlerde dünya ticaretinde güçlü olan ülkelere 2005 yıllarında ciddi rakip sonraki yıllarda ise aşılamaz rakip olarak karşımıza çıkmıştır.

Aşağıda tablo-8'de alt ürün gruplarının ihraç miktarları sırasıyla ayrıntılı olarak verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi çelik en çok ihraç edilen ürün olmuştur.

Mamul	Mamul grubu	2012	2013
Çelik	Demir Çelik Mamülleri	1.261.860.700,08	1.128.231.908,82
Taşıt araçları ve yan sanayi	Otomotiv Ana Sanayii	1.009.197.949,16	1.029.326.390,34
Hazır giyim ve Konfeksiyon	Dış Giyim	1.008.985.214,26	966.209.810,63
Taşıt Araçları ve Yan Sanayi	Otomotiv Yan Sanayii	623.810.121,10	725.325.289,49
Kimyevi Maddeler Mamulleri	Mineral Yakıtlar Mineral Yağlar Ve Ürünler	453.765.791,20	520.418.082,06
Tekstil ve Hammaddeleri	Kumaşlar	418.829.587,73	456.274.697,46
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	Plastikler Ve Mamülleri	349.337.095,88	409.011.182,64
Elektrik - Elektronik	Elektronik Cihaz Ve Parçalar	305.463.167,13	361.018.244,91
Elektrik - Elektronik	Elektrik Ve Enerji	317.899.164,73	346.500.975,32
Elektrik - Elektronik	Makinalar	284.317.167,33	301.387.822,15
Demir ve Demir Dışı Metaller	Demir Dışı Metaller	285.119.974,43	252.579.163,46
İklimlendirme Sanayi	Iklımlendırme	201.847.111,63	233.782.391,17
Yaş Meyve ve Sebze	Turunçgiller	203.510.724,52	224.544.238,95
Maden ve Metaller	Yontulmaya Ve İnşaata Elverişli Mermer,	161.780.529,26	191.062.690,63
Halı	Makina Halıları	158.181.410,10	171.214.034,50
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	Pastacılık Ürünleri	140.166.484,19	166.169.919,41
Değerli Maden ve Mücevherat	Altından Mamül Mücevherci Ve Kuyumcu	144.333.129,06	164.396.331,23

Tablo 8: Alt Ürün Gruplarının İhracat Rakamları

Kaynak: TUİK

2.8. Ülke Gruplarına Göre İhracatın Dağılımı

Türkiye ihracatının en büyük pazarını aşağıda tablo-9'da da görüldüğü üzere Avrupa Birliği Ülkeleri oluşturmaktadır. Avrupa Birliği Ülkeleri gerek mesafe yakınlığından kaynaklanan ulaşım maliyetlerinin diğer ülkelere göre daha az olmasından gerek de Gümrük Birliği Anlaşmasının olanaklarından dolayı Avrupa Birliği, Türkiye ihracat pazarı açısından oldukça olanaklıdır.

Yıl	AB Ülkeleri	OECD Ülkeleri	EFTA Ülkeleri	Karadeniz Ekonomik İşbirliği	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı	Bağımsız Devletler Topluluğu	Türk Cumhuriyetleri	İslam İşbirliği Teşkilatı
1996	12563345	14921114	335941	2926482	1129289	2663909	747289	4142965
1997	13434739	16143532	414273	3824986	1286467	3512048	907834	4217681
1998	14809293	17681016	356677	3290239	1124989	2666523	834983	4391457
1999	15424238	18578998	361613	2232284	865876	1532806	573617	3961428
2000	15664421	19584694	324252	2466867	873612	1648737	572451	3573099
2001	17545567	21307462	316114	2932471	971620	1978150	557362	4196595
2002	20415034	24498070	409043	3598970	1041911	2278878	619345	4725287
2003	27393762	31919772	538086	5044444	1569221	2962593	899114	7204574
2004	36580859	42648300	666588	6778995	2206321	3961619	1194307	10214345
2005	41364962	47325438	820849	8619516	2669869	5056779	1409257	13061019
2006	47934746	54480970	1189267	11583697	3340996	6992529	1981603	15007499
2007	60398502	65674811	1327977	16784102	4700072	10088336	2874467	20310574
2008	63390419	70471749	3261728	20867277	6247706	13938226	3749451	32596965
2009	47013415	55832408	4335560	12272591	5948111	7957492	3399485	28626586
2010	52685304	61491606	2416381	14456173	7617077	10288272	3921072	32469556
2011	62347441	67113921	1887252	17767964	9291735	13376636	5039884	37325434
2012	59240765	66346441	2601462	18799063	16569471	15083415	5845242	55249177

Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre İhracatın Dağılımı

Kaynak: TUİK

2.9. Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracatın Dağılımı

Ekonomik faaliyetler açısından ihracatın dağılımına bakıldığında yine imalat sektörü ürünlerinin diğer ürünlere göre daha yüksek miktarda ihraç edildiği görülmektedir. Alt ürün gruplarının dağılımından da hatırlanacağı üzere Türkiye'nin en çok ihraç ettiği ürünler çelik ve otomotiv yan sanayi ürünleri idi.

İmalat	143.289.528
Tarım ve Ormancılık	5.191.856
Madencilik ve Taş ocakçılığı	3.161.570
Toptan ve Perakende Ticaret	534.332
Balıkçılık	190.424
Elektrik, Gaz, Su	190.211
Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hizmet	2.310
Gayrimenkul Kiralama ve İş Faaliyetleri	544

Tablo 10: Ekonomik Faaliyetlere Göre İhracatın Dağılımı

Kaynak: TUİK

3. TÜRK EXİMBANK

3.1. Türk Eximbank'ın Kuruluşu

Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş./ Türk Eximbank, 31 Mart 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 3332 sayılı kanun'un 21 Ağustos 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 87/11914 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur.

Türk İhracat Kredi Bankası'nın tüm hisseleri hazineye aittir. Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri ile Genel Müdür ve Müdür Yardımcılarının herhangi bir payları bulunmamaktadır.

3.2. İşlev ve Amacı

Eximbank'ın temel amacı;

- ihracatın geliştirilmesi

- ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi
- ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması
- ihracatçıların uluslararası ticarette paylarının arttırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması
- ihracatçılar ile yurtdışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılması
- yurt dışında yapılacak yatırımlar ile ihracat maksadına yönelik yatırım malları üretim ve satışının desteklenerek teşvik edilmesidir.

Türk İhracat Kredi Bankası, Türkiye'de ihracatı teşvik eden tek kurumsal oluşumdur. Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda, ihracatçı- imalatçı ve yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitlerden turizmcilere, uluslararası nakliyecilerden, yazılım, projelendirme ve danışmanlık gibi döviz kazandırıcı faaliyette bulunan firmalara kadar geniş bir kapsamda hedef kitleye, kısa, orta ve uzun vadeli nakdi ve gayri nakdi kredi, sigorta ve garanti programları ile hizmet sunmaktadır.

Gelişmiş birçok ülkenin resmi ihracat kredi kuruluşlarının işleyişinin aksine Türk Eximbank kredi, sigorta ve garanti programlarını aynı çatı altında toplamıştır. İhracatçı firmalara bir bütünlük sağlayan bu durumun fayda ve zararları son bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

3.3. Eximbank'ın Türk ihracatındaki Etkinliği

Kuruluşundan bu yana büyük yol kateden Eximbank, Türk ihracatçısına 2012 yılında, nakdi kredi ve sigorta, garanti avantajı olmak üzere toplam 22 milyar dolarlık yani Türkiye ihracatının yaklaşık %14,5 kadar kısmına destek sağlamıştır. Bu tutarın 15,1 milyar doları nakdi kredi, 6,9 milyar doları ise sigorta/ garanti imkanıdır.

Eximbank'ın kredi notu aşağıdaki tablo-11'de incelenmiştir. Türk Eximbank'ın kredi notu genel itibariyle durağan görünümdedir.

	Döviz için		Türk Lirası için	
	Uzun vadeli	Kısa vadeli	Uzun vadeli	Kısa vadeli
Standard & Poor's	BB+ (Durağan Görünüm)	B	BBB (Durağan Görünüm)	A-2
Moody's	Baa3 (Durağan Görünüm)			
Fitch Ratings	BBB- (Durağan görünüm)	F3	BBB (Durağan Görünüm)	F3

Tablo 11: Türk Eximbank'ın Kredi notları

Kaynak: www.eximbank.gov.tr

Türk Eximbank'ın uluslararası işlemlerde kullandığı BIC kodu TIKBTR2A olup, çalıştığı Muhabir Bankalar;

- Dolar için, Citibank Newyork (CITIUS33)
- Euro için, Commerzbank Frankfurt (COBADEFF)
- GBP için, Citibank Londra (CITIGB2L)
- CHF için, Citibank Londra (CITIGB2L)
- JPY için, Bank of Tokyo (BOTKJPJT)

Türk İhracat Kredi Bankası, Dünya ve Türkiye'deki değişen dinamizmdeki ekonomik gelişmeleri iyi okuyup, ihracat sektörünün de talep ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak sürekli yenilenen aktif kredi, sigorta ve garanti programlarıyla ihracatçılar üzerinde etkinliğini sürdürmektedir.

Türk Eximbank strateji ve vizyonu içerisinde yer alan ‘müşteri odaklılık’ felsefesini benimsemiş, reel sektör ile yakın işbirliği içerisinde, sadece finans odaklı değil yapısal sorunlarına da çözüm odaklı olarak ilişkilerini yönetmektedir.

Ülkemiz milli gelir ve istihdamı içerisinde önemli bir paya sahip KOBİ’ler için Eximbank özel programlar hazırlamaktadır. Özellikle KOBİ’lerin yoğun olduğu bölgelere sık sık seminerler düzenleyip KOBİ’lerin bilgilendirilmelerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca Eximbank, KOBİ’lere daha fazla imkan tanımak için, Sevk Öncesi İhracat Kredileri Programında, özel bankalar Eximbank’ın sunduğu genel limitin %30’unun KOBİ’lere kullandırılması şartı getirmiştir.

Ülke ekonomisinin dengeli bir yapıda gelişmesi için Eximbank, bütün kredi uygulamalarında Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki firmalara, kredi kullanımlarında öncelik tanımaktadır.

Türk Eximbank’ın 2012 yılı sonundaki aktif karlılığı %1.4, özkaynak karlılığı ise %6 olarak gerçekleşmiştir. Sermaye Yeterlilik Rasyosu %25 düzeyindedir.

3.4. Türk Eximbank’ın Organizasyon Yapısı

Genel müdürlük binası İstanbul’da bulunan bankanın Ankara Bölge Müdürlüğü ve İzmir Şubesi olmak üzere iki birimi, Denizli, Kayseri, Gaziantep, Bursa, Adana, Trabzon ve Konya illerinde ise irtibat büroları bulunmaktadır.

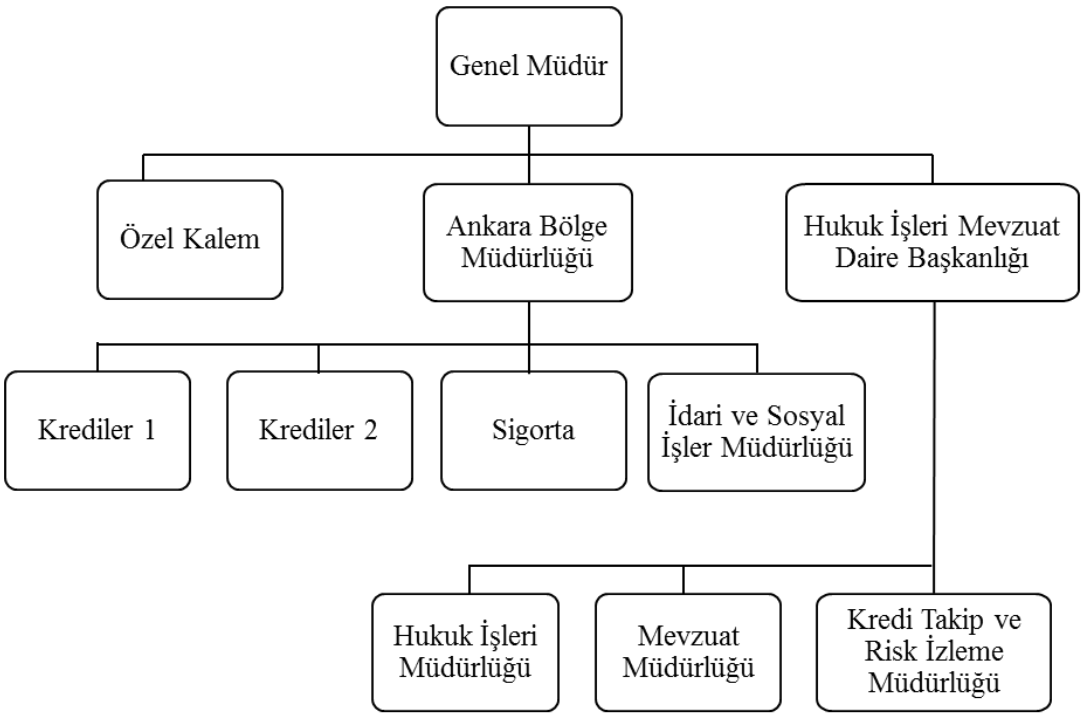
Organizasyon şemasından da görüleceği üzere Ankara Bölge Müdürlüğü, Hukuk İşleri Mevzuat Daire Başkanlığı ve Özel Kalem, Genel Müdür’e bağlı olarak çalışmaktadır. Banka Denetim Komitesi, İç Kontrol Başkanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı ve Risk Yönetimi Başkanlığından oluşmaktadır.

Genel müdürlüğe bağlı diğer birimler ise;

- Krediler
- Sigorta
- Ülke Kredileri

- Finansman
- Koordinasyon
- Teknoloji/ destek

Türk Eximbank personelinin Genel Müdür Sayın Hayrettin Kaplan da dahil olmak üzere 3'ü doktora, 88'i lisansüstü, 255'i lisans, 28'i ön lisans eğitimi almıştır. Ayrıca 177 personel yabancı dil bilmektedir.



Şekil 2: Türk Eximbank'ın Organizasyon Şeması

Kaynak: www.eximbank.gov.tr

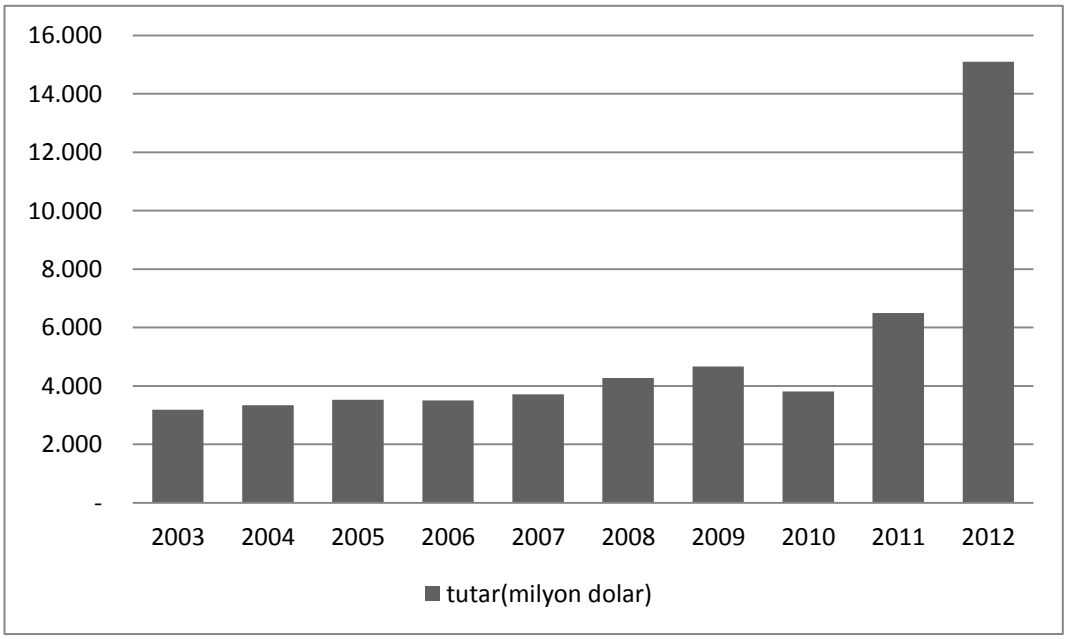
3.5. Türk Eximbank'ın Sağladığı Krediler

Türk İhracat Kredi Bankası Türk ihracatçıları, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıları ve yurtdışında faaliyette bulunan girişimcileri kısa vadeli, orta-uzun vadeli ve gayri nakdi kredi programları ile desteklemektedir.

3.5.1. Kısa Vadeli İhracat Kredileri

Kısa vadeli ihracat kredileri ile özellikle ihracata hazırlık dönemindeki finansal ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır. Krediden faydalanabilecek olan firmalar ya ihracat faaliyetinde bulunmalı ya da ihracata bağlı mal üreten imalatçı firmalar olmalıdır. Ayrıca bu krediler özel banka aracılığı ile de alınabilir direkt Eximbank'tan da alınabilir ve döviz olarak kullanılabildiği gibi TL olarak da kullanılabilmektedir.

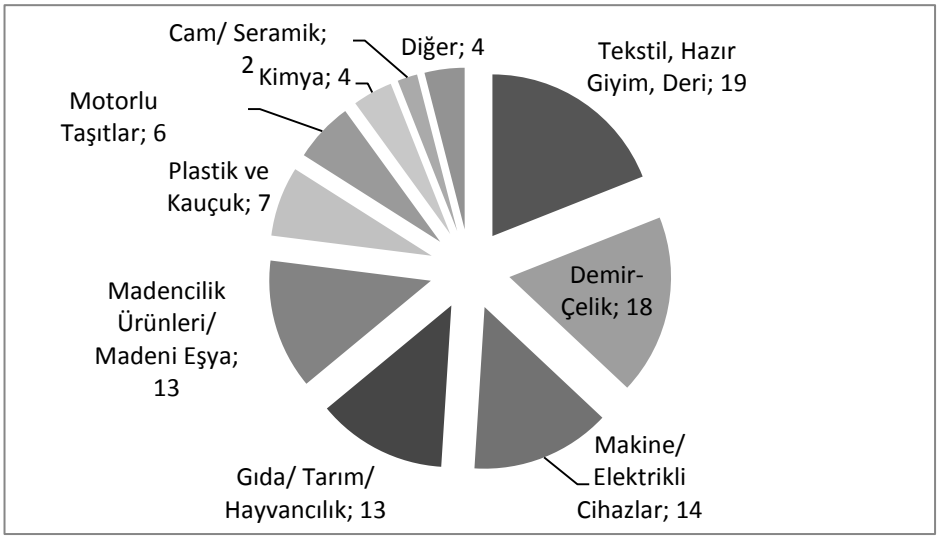
Türk ihracatının geliştirilmesi ve büyütülmesini hedefleyen Eximbank'ın kısa vadeli ihracat kredilerindeki payı incelendiğinde, aşağıdaki grafikten de görüleceği üzere ihracat faaliyeti için kredi kullanımında her geçen yıl daha büyük bir artış gözlenmektedir. Örneğin; 2011 yılında 10.950 bin TL tutarında kullandırılan kısa vadeli ihracat kredi tutarı 2012 yılında büyük bir artış göstererek 26.067 bin TL tutarına kadar ulaşmıştır. 2012 yılı itibari ile, kısa vadeli ihracat kredilerinin % 22 'si TL kredilerinden, %78 'i döviz kredilerinden oluşmuştur. Kısa vadeli ihracat kredilerindeki en yüksek payı reeskont kredileri almıştır (%72).



Grafik 2: Kısa Vadeli İhracat Kredilerinin yıllara göre kullanım tutarları

Kaynak: Türk Eximbank 2012 Faaliyet Raporu

Kullanılan kısa vadeli kredilerin sektörel dağılımları incelendiğinde ise, aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere, Tekstil, Hazır Giyim, Deri Sektörü ile Demir-Çelik Sektörü neredeyse başa baş bir paya sahiptir.



Grafik 3: Kısa vadeli İhracat Kredilerinin Sektörel Dağılımları (%)

Kaynak: Türk Eximbank 2012 Faaliyet Raporu

Tablo-12'de görüldüğü üzere kısa vadeli kredilerin ülke gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; Avrupa Birliği Ülkelerine yapılacak ihracat için kullanılan kısa vadeli kredileri kullanım miktarı en büyük paya sahiptir.

Ülke Grupları	**% Dağılımı**
Avrupa Birliği	49
Orta Doğu / Kuzey Afrika	23
Kuzey Amerika / Japonya	10
Diğer Avrupa Ülkeleri	7
Uzak Doğu	4
Orta ve Batı Asya	3
Diğer	4

Tablo 12: Kısa Vadeli İhracat Kredi Kullanım Tutarlarının Ülkelere Göre Dağılımı

Kaynak: Türk Eximbank 2012 Faaliyet raporu

Başlıca kısa vadeli ihracat kredi çeşitleri şunlardır;

3.5.1.1. Reeskont Kredisi

Piyasa koşullarına göre oldukça düşük maliyetli bir destek kredisidir. Merkez Bankası tarafından tanınan 11 Milyar ABD Doları limit çerçevesinde kullandırılan, vadeli Türk İhracatçısına sunulan bir kredi imkanıdır.

- 120 gün vadeye; LIBOR/EUROBOR + 0,75
- 240 gün vadeye; LIBOR/EUROBOR + 1,00
- 360 gün vadeye ; LIBOR/EUROBOR + 1,75

Ayrıca İhracat Kredi Sigortası kullanan Kreditörler TL kredilerinde 0,25 puanlık indirim hakkı kazanmış olacaklar.

3.5.1.2. Sevk Öncesi İhracat Kredileri

Türk İhracatçısına ya da ihraç malı üreten imalatçıya Türk Eximbank tarafından sağlanan krediye denir. İlgili krediye aracılık eden bankalara, Sevk Öncesi Türk Lirası İhracat Kredisin de TL bazında, Sevk Öncesi Döviz İhracat Kredisin de ise ABD Doları bazında Yönetim Kurulu tarafından belirlenen genel kredi limiti tahsis edilir. Aracı Bankaların kendilerine tahsis edilen bu limitin Eximbank tarafından belirlenen asgari orana karşılık gelen tutarını, Küçük ve Orta Boy İşletmelere (KOBİ) kullandırması zorunludur. Yine Aracı Bankaların Sevk Öncesi Türk Lirası İhracat Kredisi genel limitinin en az % 5'ini Yatırımda Öncelikli Bölgelerde faaliyet gösteren dış ticaret sermaye şirketleri dışındaki ihracatçı ve ihraç malı Yatırımda Öncelikli Bölgede imal eden imalatçı firmalara kullandırılması zorunludur.

Kredinin vadesi 360 gündür. Türk Eximbank tarafından aracı bankanın hesabına alacak kaydedildiği tarih kredinin başlangıç tarihidir. Kredi faizi Türk Eximbank tarafından belirlenir ve aracı bankaya bildirilir. Yatırımda Öncelikli Bölgede faaliyet gösteren firmalara ayrıca faiz indirimi de uygulanır.

3.5.1.3. İhracata Hazırlık Kredileri

Dış ticaret sermaye şirketleri ve sektörel sermaye şirketleri hariç tüm ihracat ve ihracç malı üreten imalatçılara sunulan bir kredi türüdür. Kredi vadesi 120,180 ve 360 gün olup 360 gün vadeli kredi 2 taksit imkanı da sunmaktadır. Firma limiti 25 milyon ABD dolarıdır. (Döviz ve TL toplamı bu limiti aşamaz.) bu krediye teminat olarak, Devlet İç ve Dış Borçlanma Senetleri, Banka Teminat Mektubu ve Kredi Garanti Fonu Kefaleti kabul edilmektedir. Kredinin ödenmemesi durumunda Eximbank, akdi faiz, temerrüt faizi, vergi ve fonları tahsil eder.

3.5.1.4. Dış Ticaret Şirketleri Kredisi

Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı tarafından Dış Ticaret Sermaye Şirketleri ve Sektörel Dış Ticaret Şirketleri ünvanını almış firmaların, ihracata hazırlık aşamasındaki finansman ihtiyaçlarını, uygun vade ve maliyette karşılayıp şirketlerin performanslarını arttırmayı hedef almış kredi türüdür. İlgili kredi Türk Lirası olarak kullandırılacağı gibi döviz olarak da kullandırılabilir. Vergi, resim ve harç istisnasından faydalandırılır. Kredi vadesi 180 gündür. Krediye uygulanacak faiz oranları Eximbank tarafından belirlenir ve duyurulur. Türk Eximbank tek taraflı olarak uyguladığı faiz oranlarını değiştirme hakkına sahiptir.

Diğer kısa vadeli kredilerde olduğu gibi bu kredi türünde de Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası yaptıran firmalar faiz indiriminden faydalanırlar. Kredi ödenmemesi durumunda akdi faiz, temerrüt faizi ile daha önce firmada tahsil edilmiş faizin arasındaki fark, vergi ve fonlar tahsil edilir.

3.5.1.5. Kobi İhracata Hazırlık Kredisi

İlgili kredi türü Küçük ve Orta Boy ihracatçı veya ihraç ürün imalatçısı firmaların kullanabileceği bir kredi türüdür. Küçük ve Orta Boy İşletmeler;

- **Mikro işletme**: yıllık çalışan istihdam sayısı en fazla on olan, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmelerdir.

- **Küçük İşletme**: yıllık çalışan istihdam sayısı en fazla elli olan, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmelerdir.

- **Orta Büyüklükteki İşletme**: yıllık çalışan istihdam sayısı en fazla iki yüz elli olan, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmelerdir.

Kobi İhracat Kredisi vadesi azami 540 gündür. Vade başlangıç tarihi, kredinin firmanın hesabına alacak kaydedildiği gündür. Döviz veya Türk Lirası olarak kullandırılabilir. Firma limiti, TL ve döviz toplam kredileri olmak üzere, 5 milyon ABD dolarıdır. Kredinin teminatı olarak; anapara, faiz ve taahhüt riski toplamının tamamı için banka teminat mektubu, kredi garanti fonu kefareti veya devlet iç ve dış borçlanma senetleri kabul edilir. Firma kredibilitesi yeterli görüldüğünde kredi kullandırımı gerçekleştirilir. Vergi, resim ve harç istisnasından yararlanırlar. Firma limiti 5 milyon ABD dolarıdır.

Kredinin anapara ödemeleri iki şekilde olur;

- 360 gün vadeli iki taksitli kredilerde; 180'ninci ve 360'ıncı günlerde iki eşit taksitte her dönem için tahakkuk eden faizleriyle birlikte,

- 540 gün vadeli üç taksitli kredilerde; 180'ninci, 360'ıncı ve 540'ıncı günlerde üç eşit taksitte her dönem için tahakkuk eden faizleriyle birlikte ödeme yapılır.

Firma kredi ödemesini vadesinden önce de gerçekleştirebilir ancak firma geri ödeme talebini ödeyeceği günden 5 iş günü öncesinden Eximbank'a bildirmekle yükümlüdür.

Kredinin gecikmesi veya ödenmemesi durumunda, Kobi'lere uygulanan akdi faiz oranı, temerrüt faizi, vergi ve fonlar tahsil edilir.

3.5.1.6. Sevk Sonrası Reeskont Kredisi

İhracatçı ve ihraç malı üreten imalatçılara sağlanan bu kredi ülke riskinden arındırılmış yeni pazarlara yönlendirme amacıyla kullandırılmaktadır. Kredinin azami süre 120 gündür.

Dış Ticaret Sermaye Şirketleri için kullandırım limiti 90 milyon dolar, diğerleri için limit 50 milyon dolardır. Kredilendirme Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 'ihracat reeskont kredisi uygulama talimatı' genelgesi esas ve şartlarına göre uygulanmaktadır. Türk Eximbank'a tahsis edilen 5 milyar dolarlık limit kapsamında, yurtiçi banka teyitli, vadeli ihracat akreditiflerinde , ülke farkı gözetmeksizin ve herhangi bir ilave teminata ihtiyaç duyulmaksızın iskonto edilmektedir.

Poliçe ve bonoya verilen aval veya gayrikabulurücu akreditiflere verilen teyit bu kredinin teminatı olarak işleme konur. Bu nedenle;

- İhracatçı firma tarafından keşide edilmiş ve ithalatçı firma tarafından kabul edilmiş poliçe,
- İthalatçı firma tarafından düzenlenmiş bono,
- Amir banka tarafından uygun vesaik ibraz ve kabul edilmiş gayrikabili rücu akreditiflerden doğan alacakların Eximbank'a temlik edilmesi karşılığında, firmalarca keşide edilmiş, muhatap ve lehdarı Eximbank olan poliçe önem arz etmektedir.

Kredinin vadesinde ödenmemesi durumunda; Libor + 3 puan gecikme faizi ve bu faiz tutarına uygulanacak Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) uygulanacaktır. Ayrıca gelişmeler doğrultusunda hukuki işlem başlatılacaktır.

3.5.1.7. İhracata Dönük Üretim Finansman Kredisi

İhracatçıya veya ihraç malı üreten imalatçıya Türkiye'de üretecekleri mallarının serbest dövizle, kesin olarak ihraç taahhüdü karşılığında hammadde, ara

malı ve yatırım malları alımlarının finansmanı amacıyla planlanmış bir kredi şeklidir. Kredinin toplam tutarı 50 milyon ABD dolarıdır. (dolar olarak kullandırımı planlanmıştır.) firma limiti azami 10 milyon ABD doları , işlem limiti ise 200000 ile 3 milyon ABD doları arasındadır.

Bu Krediye teminat olarak, süresiz veya proje süresi ile uyumlu kesin banka teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senedi ile KGF kefaleti kullanılmaktadır.

3.5.2. Uzun Vadeli İhracat Kredileri

3.5.2.1. İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi

Türk ürünlerinin ihracatına yönelik mal üreten imalatçı- ihracatçı firmaların işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla verilmekte olan kredidir**.**

İhracata yönelik işletme sermayesi kredisi, işletmenin ekonomik amacına ulaşması için temel nitelikteki harcamalara, hammadde, ara malı alımı ve 1 aylık dönem için elektrik, su, doğal gaz, personel masrafı gibi işletme sermayesi ihtiyacı için harcama belgeleri karşılığında kullandırılır. Ancak bu kredi arsa, bina ve kullanılmış mal alımlarını finanse etmez.

Firma limiti 50 milyon ABD Dolarıdır. Kredi Euro veya Türk Lirası olarak da kullandırılabilmektedir. Kredi kullanımı için istenen teminatlar; kredi süresi ile uyumlu veya süresiz bank teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senedi ve KGF kefaletidir. Azami vade 3, 4, 5 yıldır. (1 yıl geri ödemesizdir.) Kredinin faiz ödemeleri 6. Aydan sonra başlar. BSMV'de faiz ile birlikte alınır. Anapara ödemesi ise 3,4 ve 5 yıl vade için sırasıyla 5,7 ve 9 eşit taksitte ödenecektir.

Bu kredi programı revize edilmektedir.

3.5.2.2. İhracata Yönelik Yatırım Kredisi

Türk ürünlerinin ihracatına yönelik mal üreten imalatçı ve imalatçı-ihracatçı firmalara makine, teçhizat ve diğer yatırım unsurlarının finansmanı için kullandırılan

kredi programıdır. İlgili mallar için harcama belgeleri yeminli mali müşavir/ serbest mali müşavir onaylı olması gerekmektedir. Arsa, bina, taşıt ve kullanılmış mal alımları ile inşaat harcamaları bu kredinin dışında tutulmaktadır.

Firma limiti azami 50 milyon ABD doları olup kredi Euro ve Türk Lirası olarak da kullandırılabilmektedir. Teminat olarak ; kredi süresi ile uyumlu veya süresiz banka teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senedi ve KGF Kefaleti kullandırılmaktadır. Kredi vadeleri 4, 5 ,6 ,7 yıldır. Bunların 1 veya 2. yılları geri ödemesiz dönemdir.

Kredi vadesi içerisinde anapara, faiz ve masraflar toplamı tutarında firmanın faaliyet konusu malların ihracı ile kapatılır. İhracat taahhüdünün yerine gelmemesi durumunda taahhüt cezası alır.

3.5.2.3. Marka Kredisi

Türkiye'deki yerleşik firmanın yurt dışındaki yerleşik marka veya marka ile ilgili şirket, mağaza veya tesis alımları ile yurt dışında Türk markasının imajını geliştirmeye dayalı yatırımların finansmanını sağlamak amacıyla programlanmıştır.

Kredi 2 yılı geri ödemesiz dönem olmak üzere 7 yıl ve 3 yılı geri ödemesiz dönem olarak 10 yıl şeklinde vade uygulanacaktır. Kredi için kullanılacak teminatlar; proje süresi ile uyumlu veya süresiz banka teminatı, devlet iç ve dış borçlanma senedi ve kredi garanti fonu kefaretidir.

Kredi anapara, faiz ve varsa masrafların toplamı tutarında söz konusu malın ihracı ile kapatılır. Ancak kredi geri ödenmemesi durumunda; akdi faiz oranı, temerrüt faizi, vergi ve fonlar tahsil edilir.

3.5.2.4. Avrupa Yatırım Bankası Kredisi

İlgili kredi programı, Türkiye İhracat Kredi Bankası ile Avrupa Yatırım Bankası arasında imzalanan kredi anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kredi ile sanayi, turizm ve hizmet sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin ihracata ve döviz geliri sağlayacak hizmetlere yönelik olarak yurt içinde yapacakları sabit

sermaye yatırımları ve işletme sermayesi ihtiyaçlarının giderilmesi amacı için programlanmıştır. Projelerin, Türkiye ve Avrupa Birliği çevre mevzuatına uyması zorunludur.

Kredinin toplam tutarı 200 bin Avrodur. Kredinin teminatı olarak; banka teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senedi, Kredi Garanti Fonu Kefaletinin yanı sıra taşınmaz (gayrimenkul) rehini de kullanılmaktadır. Krediye uygulanacak faiz oranını Türk Eximbank, proje bazında belirler.

3.5.2.5. Yurtdışı Mağazalar Yatırım Kredisi

Türk firmalarının yurtdışında markalarının tanıtımı, firmanın kendi markasıyla yurtdışında açacağı mağazanın yatırım harcamaları ve değişik uluslararası pazarlarda Türk menşeli ürünlerin doğrudan pazarlanmasını sağlayabilecek, bu konuda daha önce deneyimli firmalara finansman desteği sağlamak amacıyla oluşturulmuş kredi programıdır. Bu program ile net döviz girişi arttırılması hedeflenmektedir.

Krediden yararlanma koşulunda harcama belgeleri esas alınır. Kredi vadesi 1 veya 2 yıl geri ödemesiz olarak toplam 7 yıldır. Firma limiti 25 milyon ABD dolarıdır ancak kredi Euro veya TL olarak da kullandırılabilir.

Kredi teminatı olarak; vade sonunda uzatılabilmesi koşuluyla en az 15 ay vadeli banka teminatı, devlet iç ve dış borçlanma senedi ve kredi garanti fonu kefaletidir. Kredinin faiz ödemesi ilk taksit ödemesinden 6 ay sonra başlar. Anapara ödemesi de kullanılan vadeye göre çeşitli şekillerde taksitlendirilir. Kredinin geri ödenmemesi durumunda ise akdi faiz, temerrüt faizi, vergi ve fonlar tahsil edilir.

3.5.2.6. Özellikli İhracat Kredisi

Eximbank'ın mevcut kredi programlarında kredilendirilemeyen ancak Eximbank tarafından uygun bulunan, üretim ya da satış süreci için 12 aydan uzun finansman ihtiyacı bulunan firmaların mal ve hizmet projelerine uygulanan orta ve uzun vadeli bir kredi türüdür.

Kredinin vadesi, faizi ve alınacak teminatlar Eximbank tarafından proje bazında belirlenir. Kredilendirilen proje oranı FOB ihracat taahhüdünün % 80'nini aşamaz.

3.5.2.7. Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı

İhraç edilecek Geminin inşa aşamasındaki finansal ihtiyaçlarının karşılanması, rekabet güçlerinin arttırılması amacıyla gemi inşa ve ihracatında deneyim sahibi Türk firmalara hazırlanmış bir programdır.

Proje süresi ile uyumlu veya süresiz banka teminat mektupları, devlet iç ve dış borçlanma senetleri ve kredi garanti fonu kefaleti krediye teminat olarak gösterilecektir. Krediye uygulanacak faiz oranları kredinin vadesine göre değişiklik göstermektedir. Kredinin kapatılması için gemi ihracatı zorunludur. Ancak yine de kredi vadesinde kapatılmaz ise akdi faiz, temerrüt faizi, vergi ve fonlar tahsil edilecektir.

3.5.3. Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kapsamındaki Krediler

3.5.3.1. Turizm Kredisi

TÜRSAB üyesi A sınıfı işletme belgesi sahibi seyahat acenteleri ile tur operatörleri, yurt dışından getirilen turistlere gerek yurt içinde gerekse yurt dışında sundukları her türlü acentelik hizmetleri karşılığını, özel havayolu şirketlerinin yurtdışından gelenlere sunduğu her türlü hava ulaşımı faaliyetlerini ve turizm şirketleri yurtdışından gelen turistlere sundukları konaklama, yeme-içme, ulaşım vb. gibi faaliyetlerini finanse etmek için kullanabilecekleri kredi programıdır. Bu kredinin vadesi 360 gündür (2 taksit).

Firma limiti 25 milyon ABD dolarıdır. Kredi kullanımında banka teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senedi ve kredi garanti fonu kefaleti kredinin teminatı olarak kullanılırlar. Vergi resim harç istisna belgesi kapsamında bir kredi olduğundan BSMV alınmaz. Kredi kullanımı yapılabilmesi için firmanın kredibilitesinin uygun olması gerekmektedir.

3.5.3.2. Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi

Uluslararası karayolu nakliyat işi yapan, C2, L2, R2 yetki belgelerinden birine sahip olan firmalar, uluslararası denizyolu nakliyat işini yapan, gemi tasdiknamesi ve kira sözleşmesi bulunan firmalar, uluslararası havayolu taşımacılık işi yapan, işletme ruhsatı bulunan firmalar bu krediden faydalanabilir.

Kredinin vadesi 360 gündür (2 taksittir). Firma limiti 25 milyon ABD doları ile sınırlıdır. Kredinin teminatı olarak; banka teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senedi ve kredi garanti fonu kefaleti kullanılabilmektedir. Vergi resim harç istisna kapsamında bir kredi olduğundan %5 BSMV alınmaz. Krediye uygulanacak olan faiz oranları Eximbank tarafından belirlenir.

3.5.3.3. Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı

Yurtdışı inşaat sektörü işleri için özel çıkan bu kredi programı; firmaların mevcut pazarlarda kalıcılığını sağlamak, yeni pazarlara açılmalarını temin eden yurtdışında üstlenilen projelerin teminat mektubu ile desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu kredi programında kullanılan üç çeşit teminat mektubu vardır. Geçici teminat mektubu, eğer ihale firma tarafından kazanılırsa kesin teminat mektubu avans teminat mektubudur. Firma limiti 25 milyon dolardır.

3.5.3.4. Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi

Uluslararası ülkelerde inşaat faaliyetlerini gerçekleştiren, 2008'den bu yana onaylamış ancak tahsil edilememiş alacakları olan firmalar için hazırlanmış bir programdır. Krediye konu olan işi sürdüren müteahhit firma için Ticaret Müşavirliği/ TC. büyükelçiliği tarafından düzenlenen belgeler ile Türkiye Müteahhitler Birliği tarafından belirlenen müteahhit firmalar kredi kullanabilecek.

Firma limiti 25 milyon dolardır. Kredinin vadesi azami 700 gündür. Kredi teminatı olarak devlet iç ve dış borçlanma senetleri veya banka teminatı kullanılmaktadır. Kredinin geri ödenmemesi durumunda akdi faiz, temettü faizi,

vergi ve harçlar tahsil edilir. Vergi resim harç istisna taahhüdünde kullanılan kredi olduğundan TC. Merkez Bankası tarafından kapatılmalıdır.

3.5.3.5. Döviz Kazandırıcı Hizmet Kredisi

Türkiye'de yerleşik firmaların, yurtdışına yönelik gerçekleştirecekleri müteahhitlik, müşavirlik, yazılım ve mühendislik hizmetleri gibi hizmet projeleri, yabancı uyruklu turist ve yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarına, bedelleri yurt dışındaki sigorta ve sağlık kuruluşlarından karşılanmak şartıyla ülkemizde sunulan sağlık hizmeti, bedelleri döviz olarak alınmak şartıyla yurtdışında yerleşik firmalar adına garanti kapsamında gerçekleştirilen bakım ve onarım hizmet satışları ve yurt içi haber ajanslarından yurt dışı yayın organlarına görüntülü ve görüntüsüz haber satışları bu kredinin temelini oluşturur. T.C. Ekonomi Bakanlığının düzenlediği Vergi Resim ve Harç istisnası kapsamında finanse edilir.

Firma azami limit tutarı 25 milyon ABD dolarıdır. Limit, Euro veya TL olarak da kullanılabilir. Kredi vadesi azami 720 gündür. Kredinin faiz oranları vadeye göre belirlenir. Kredi teminatı olarak süresiz veya kredi süresi ile uyumlu banka teminat mektubu, devlet iç ve dış borçlanma senetleri veya kredi garanti fonu kefaleti kullanılır. Kredinin geri ödenmemesi durumunda, akdi faiz, temerrüt faizi, vergi ve ilgili fonlar tahsil edilir. Ayrıca vergi resim ve harç istisnası Merkez Bankası tarafından kapatıldıktan sonra T.C. Merkez Bankası'nın bildirdiği sonuca göre işlem yapılır.

3.5.3.6. Yurtdışı Fuar Katılım Kredisi

Yurtdışı fuar organizasyonu düzenleyen firmalar, organizatörler tarafından yurt dışı fuar organizasyonuna katılan firmalar, T.C. Ekonomi Bakanlığı tarafından ilan edilen yurtdışı fuarlara katılan bireysel firmalar bu kredi kapsamındadır. Fuar takvimi her yılın Kasım ayında T.C. Ekonomi Bakanlığı tarafından ilan edilmektedir.

Bu kredi sadece Türk Lirası olarak kullandırılmaktadır. Azami vadesi 360 gündür. İki taksit olarak alınır. Firma limiti firma sınıflandırmasına göre farklılık göstermektedir. Şöyle ki;

- A sınıfı belgeye sahip organizatörler için 2.000.000.- TL
- B sınıfı belgeye sahip organizatörler için 1.500.000.-TL
- C sınıfı ve geçici belgeye sahip organizatörler için 1.000.000.-TL
- Milli katılımcı ve bireysel katılımcı firmalar için 200.000.-TL olarak belirlenmiştir.

Kredi tutarı da katılımcı ve organizatör firmalar için farklılık göstermektedir. Katılımcı firmalar kredinin başlangıç ve bitiş süresi içinde yurt dışı fuar için yapmış olduğu harcamaların %80 kadarını, organizatör firmalar ise kredi başlangıç ve bitiş süresi içinde gerçekleştirilecek olan yurtdışı fuar harcamalarının %30 kadarını kredi olarak kullanabilme imkanına sahiptirler.

İlgili kredinin teminatı olarak, devlet iç ve dış borçlanma senedi, banka teminat mektubu ve kredi garanti fonu kefaletinin yanı sıra T.C. Merkez Bankası nezdinde Kesinleşmiş DFİF Alacaklarının Temliki (%60 Oranında) de kabul edilmektedir.

Yukarıdaki kredilerin ayrıntılarından da anlaşılacağı üzere, Türk İhracat Kredi Bankası'nın temel amacı ihracatı geliştirici faaliyetlerde bulunan Türk İhracat firmalarına en uygun vade ve faiz koşulları ile finans kaynağı yaratmaktır. Böylece uluslararası piyasada rekabet edebilme gücünü yükselten, yeni pazarlara daha emin adımlarla girebilen ve tabiî ki ihracat paylarını arttırabilen firmalar sayesinde Türk ihracatı da gelişim gösterecektir.

Ancak Eximbank'ın uygun vade ve faize sahip kredilerin özel bankalarda kullanım limitleri sınırlı olduğundan ve bu kredileri hep aynı firmaların kullanımlarıyla limit dolmaktadır. Bu durumdan dolayı yeni girişimci Eximbank'ın uygun vade ve faizli kredilerinden yeterince faydalanamamaktadır.

Türk ihracatçısını geliştirmek ve korumak amacıyla kurulmuş olan Türk İhracat Kredi Bankası, bu kapsamda ihracatçısını uluslararası piyasalardaki siyasi ve ekonomik risklerden korumak amacıyla sigorta konusunda da programlar sunmaktadır. Sigorta programları üçe ayrılır:

- Kısa vadeli ihracat kredi sigortası programı
- Orta/ uzun vadeli ihracat kredi sigortası programı
- Yurtdışı müteahhitlik hizmetleri teminat mektuplarının haksız nakde çevrilme sigorta programı

Çalışmamızın ana konusu olan ihracat kredi sigortası dördüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

4. EXİMBANK VE İHRACAT KREDİ SİGORTASI

Türk Eximbank kuruluşundan 1989 yılına kadar Türk ihracatçısını uluslararası piyasalarda finansman olarak desteklemekteydi. Ancak uluslararası rekabet koşullarının artması, küresel piyasa kavramının tüm dünya ülkelerine yayılması beraberinde çeşitli risklerde getirdi. Eximbank'ta Türk ihracatçısının ihraç ettiği mal bedellerini uluslararası piyasalarda ekonomik ve siyasal risklerden korumak amacıyla 1989 yılında İhracat Kredi Sigortası programını yürürlüğe koydu.

4.1. Tanımı ve Fonksiyonları

İhracat kredi sigortası; ihracatçıların, mal ve hizmet ihracından doğan alacaklarını ticari ve politik risklere karşı teminat altına alan bir sigorta türüdür. İhracat kredi sigortası; tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Türk Eximbank'ın da temel görevleri arasında yer alan çağdaş ve etkin bir teşvik aracıdır.

Kredi sigortasının ilk örnekleri; 1917 yılında Almanya (Hermes), 1919 yılında İngiltere (Ecgd), 1921 yılında Belçika (Ond) ve 1925 yılında Hollanda (Ncm) olmak üzere gelişmiş ülkelerde 20.yy'da uygulanmaya başlanmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde ise ilk uygulamalar 1960'larda görülmüştür. Türkiye'de de 1989 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

İhracat kredi sigortasının teminat, hizmet ve finansman olmak üzere üç fonksiyonu mevcuttur;

- Teminat fonksiyonu; sigortanın temel fonksiyonu olup, bu fonksiyon ile ihracat alacağı belirli risklere karşı güvence altına alınmaktadır.

- Hizmet fonksiyonu; ihracatçıların, risk analizi ve mevcut riski izleme servisi ile alıcı firmaların mali yapılarında gözlenen olumsuz gelişmeleri takip edebilme ve risklerini daha sağlıklı şekilde yönetmeleri sağlanmaktadır.

- Finansman fonksiyonu ile ihracatçı , tahsilat riskinden arındırılmış olan vadeli alacaklarını ticari bankalardan kredilendirmek yoluyla sevk sonrası finansman imkanına kavuşmaktadır.

Eximbank, peşin ödeme gibi önce paranın ödenip ardından malın teslim alındığı risksiz sevkiyatları, banka ödeme garantisi içeren teyitli akreditifli sevkiyatları ve başka bir sigorta firması tarafından sigortalanmış sevkiyatları kapsam dışında tutmaktadır.

4.2. Kullanım Alanları

- Kısa vadeli ihracat kredi sigortası, poliçe içerisinde gerçekleştirilecek azami vadesi 360 gün olan tüm ihracat portföyünü kapsamaktadır.

- Bir yıl içinde yapılacak, 360 güne kadar vadeli, gayri kabili rücu akreditif, vesaik ve mal mukabili ödeme koşulları ile yapılan tüm sevkiyatlarda kullanılabilir.

- Kısa vadeli ihracat kredi sigortası programınca Türk Eximbank'ın kapsamı dahilinde 238 ülke bulunmaktadır.

4.3. İhracatçıya Faydaları

- Nakit akışının iyileşmesi, sürdürülmesi ve korunması

- Yeni pazarlarda güvenle rekabet edebilme

- Yeni ve riskli pazarlara açılmada riskin minimize edilmesi

- Alıcı veri tabanından faydalanma, destek ve danışmanlık hizmeti

- Alacak riskleri etkin bir şekilde kontrol altına alınır. Bu sayede şirketler daha doğru ve gerçekçi satış ve pazarlama stratejileri oluşturabilirler.

4.4. Türk Eximbank'ın İhracat Kredi Sigortası Kapsamında Olan Riskler

Türk Eximbank'ın ihracat kredi sigortası, ticari risk(alıcı kaynaklı) ve politik risk (ülke kaynaklı) olmak üzere iki çeşit riski kapsamaktadır.

Ticari riskler; iflas, konkordata, tasfiye, mal bedellerinin ödenmemesi ve malın, ihracatçıdan kaynaklanan nedenlerle kabul edilmemesi durumlarıdır.

Politik riskler ise; savaş hali, ihtilal, iç savaş, isyan, ayaklanma, transfer güçlükleri, alıcının ülkesinin ithal yasağı ve alıcı bir devlet veya devlet garantisini haiz bir kuruluş ise ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumlarıdır.

Aşağıda Türkiye açısından önemli kayıplara neden olan bazı politik risk örnekleri verilmiştir;

-1991 yılında yaşanan Körfez Savaşı Tüm dünyadan çok Türkiye'yi etkilemiştir. Sınır komşu ülkesi olan Irak'la Amerika arasında yaşanan bu siyasal kriz Türkiye'ye mülteci sorununa, petrol sıkıntısına ve turizm gelirlerinde önemli bir azalışa neden olmuştur.

-Yakın tarihte yaşanan Mısır darbesi ile ülkede iç karışıklık çıkmış bu durum petrol varil fiyatlarını arttırmıştır. Türkiye petrole bağımlı bir ülke olduğundan bu durum Türkiye'yi olumsuz etkilemiştir. Ayrıca Mısır Türkiye için bir ihracat pazarı olduğundan bu ülkeyle yapılan ihracatımız da olumsuz etkilenmiştir.

-Yine yakın tarihte büyük bir insanlık ayıbı olarak tarihe geçecek olan komşu ülkemiz Suriye'deki iç savaş Türkiye'yi büyük bir mülteci sorunu ile karşı karşıya getirmiştir. Zaman zaman iki ülke arasında siyasi atışmalara neden olan bu önemli olay ihracatımızı da oldukça olumsuz etkilemektedir. Türkiye için özellikle Güney Doğu Anadolu Bölgemizde yakın ticari ilişkileri bulunan Suriye ile Dış ticaretimiz şartlı olarak kısıtlanmıştır. Ancak orada yaşayan halkın temel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ihracatımız tamamen kesilmemiştir. Halen gıda, giyim gibi temel ihtiyaçları kapsayan mallarda ihracata Eximbank tarafından destek verilmektedir. Bu durum Eximbank'ın ülkemizin gelirini arttırıcı ekonomik

faaliyetlerini insani olarak da destekleyen bir prensibe sahip olduğunu göstermektedir.

Türk Eximbank kısa vadeli ihracat kredi sigortası programı ile ticari ve politik risklerden kaynaklanan zararları % 90 oranında tazmin eder.

4.5. İhracat Kredi Sigortası Çeşitleri

İhracat kredi sigortası programı vadelerine göre; kısa ve orta ile uzun vadeli olmak üzere iki gruba ayrılır.

4.5.1. Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı

Eximbank'ın kısa vadeli ihracat kredi sigortası programı, birebir poliçenin çevirisi şeklinde, işleyiş açısından Hollanda örnek alınıp 1989 yılından bu yana, sessiz işleyen, kağıda bürokrasiye boğmayan ve ödemekten farklı olarak piyasada faaliyette bulunmaktadır. İhracat Kredi Sigortası, ihracat bedelinin ihracat ödeme şekillerinden (akreditif, vesaik mukabili, mal mukabili vs.) herhangi biri ile ödenmemesi durumunda devreye girmektedir. Kısa vadeli ihracat kredi sigortası, ihracatçı firmaların kısa vadede yurtdışında yapmış oldukları ihracatın sevkiyatı ile ilgili Eximbank'a başvurmalarıyla alacaklarını garantiye almalarını sağlar.

Söz konusu kredi, bir yıllık poliçe süresi içerisinde, azami vadesi 360 gün olan, gayrikabili rücu akreditif, vesaik ve mal mukabili ödeme koşulları ile gerçekleştirilecek tüm ihracat portföyünü kapsamaktadır.

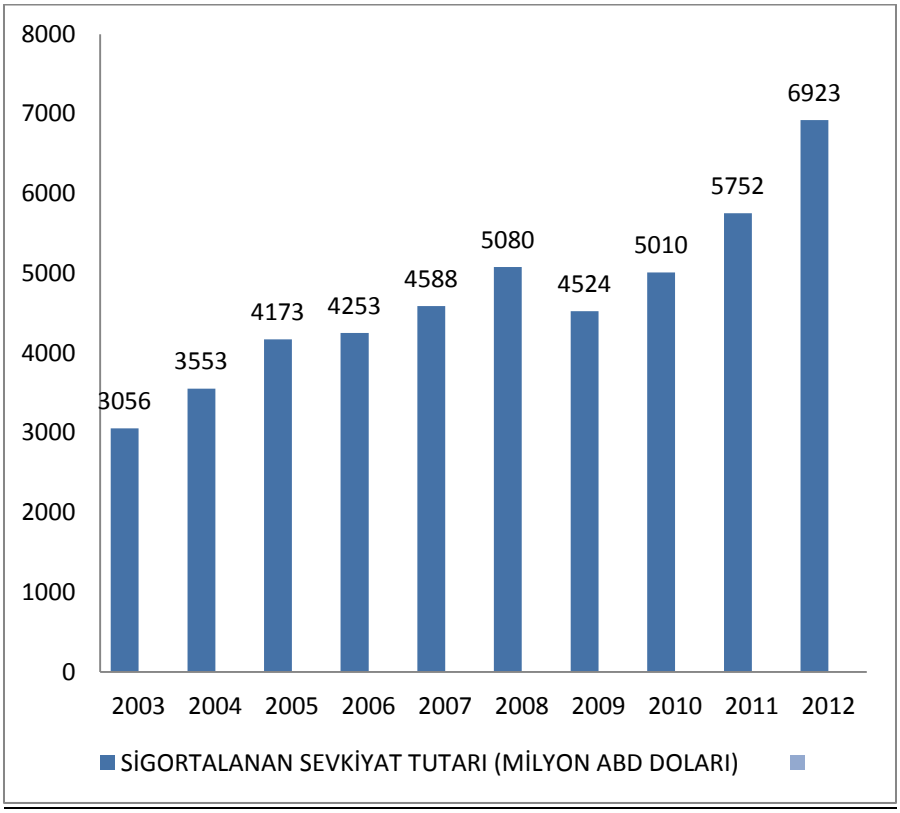
Aksi belirtilmedikçe zarar tazmin oranı %90, zararın kesinleşmesine ilişkin bekleme süresi azami 4 aydır. Eximbank'ın kısa vadeli ihracat sigortası programı 238 ülkeyi kapsamaktadır. Prim oranları, ülke bazında %o 0,2 - % 4 aralığında olup bu oran; alıcının türü, ihracatın ödeme şekli ve vadesi ile alıcının ülkesinin risk grubu dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

Türk Eximbank'ta kısa vadeli ihracat kredi sigortası kapsamında 7 farklı risk grubunda değerlendirilen 238 ülkeye yapılacak sevkiyat sigorta teminatı altına alınmaktadır. Söz konusu ülkelerden sadece 44 tanesi için gayrikabili rücu akreditif

veya banka garantisi tahtında ödeme şartı aranmakta, diğer 194 ülkeye gerçekleştirilen sevkiyatlar özel bir ödeme koşulu aranmaksızın kapsama alınmaktadır.

4.5.1.1. Sigortalanan Sevkiyatın 2003-2012 Yılları Arasındaki Değişimleri

İlk olarak 1989 yılında ortaya çıkarılan kısa vadeli ihracat kredi sigortası aşağıdaki grafikte 2003- 2012 yılları arasındaki sigortalanan sevkiyat miktarlarını göstermektedir. Grafikteki verilere göre; 2003 yılından, 2012 yılına kadar, kriz yılı hariç, ihracat kredi sigortası her yıl artarak ihracatçılar tarafından kullanılmıştır. 2011 yılında 5.752 milyon dolar sigortalanan sevkiyat tutarı 2012 yılında 6.923 milyon dolara yükselmiştir. Bu da göstermektedir ki ihracat kredi sigortası ortaya çıktığından bu yana ihracat kredi sigortası Türk İhracatçıları tarafından her geçen yıl daha fazla tanınmış, benimsenmiş ve yaygın bir şekilde kullanılmıştır.



Grafik 4: Sigortalanan Sevkiyat Tutarı (milyon dolar)

Kaynak:http://www.eximbank.gov.tr/TR/belge/1-98/ihracat-kredi-sigortasi.html

2013 yılında ihracat sektörüne toplam 30 milyar dolarlık nakdi kredi ve sigorta / garanti desteği sağlayarak ülke ihracatının %19'unu finanse etmeyi amaçlayan Türk İhracat Kredi Bankası, ihracat kredi sigortasının kullanımını arttırmak için çeşitli yöntemler uygulamaktadır. Bu yöntemlerden biri de Eximbank'tan kullandırılan kredinin teminatı olarak ihracat kredi sigortasının sayılmasıdır. Bu programa örnek olarak 2012 yılında pilot çalışma olarak başlatılmış ve 2013 yılında yaygınlaştırılmış olan sevk sonrası reeskont kredisi teminatı verilebilir. İhracatçılara vadeli satış olanağı sağlayarak, uluslararası piyasalarda rekabet güçlerini arttırabilmek için amacıyla hazırlanan 'Sevk Sonrası Reeskont Kredisi' programı için asli nitelikteki teminata, ihracat kredi sigortası kapsamında düzenlenen sigorta poliçesi kabul edilmiştir. Bu durumda Eximbank İhracat kredi sigortası ile ihracatçıyı bir taraftan alıcı riskinden korurken diğer taraftan sigorta poliçelerini kredinin teminatı olarak kullanabilmektedir.

Çeşitli çabalarla her geçen yıl ihracatçılar üzerindeki etkinliğini arttıran ihracat kredi sigortasının toplam ihracatın içindeki kullanım payı incelendiğinde;

Eximbank'ın kredi kullanım tutarı ihracat miktarı ile doğru orantılı olarak artmıştır. Tablodan da görüleceği üzere her yıl bir önceki yıla göre ihracat miktarı arttıkça Türk İhracat Kredi Bankasının sağladığı kredilerde, sigortalanan sevkiyat tutarı da benzer oranda artış göstermiştir. Bu da Eximbank'ın etkinliğinin her geçen yıl daha da arttığını göstermektedir.

Son on yılda elde edilen kısa vadeli ihracat kredi sigortası kullanım miktarının verilerine göre; toplam ihracatın ortalama %4,9 oranında sigortalandığı görülmektedir. Ancak kısa vadeli ihracat kredi sigortasının ihracatçılar üzerindeki gerçek etkinliğinin olup olmadığını anlamak için ihracat yapılan ülkelerin risk oranlarına da bakılmalıdır.

Yıllar	Toplam İhracat Tutarı (milyon USD)	Kısa Vadeli İhracat Kredileri (milyon USD)	Sigortalanan Sevkiyat Tutarı (milyon USD)	Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası / Toplam İhracat (%)
2003	47253	3192	3056	6,5
2004	63167	3338	3553	5,6
2005	73476	3529	4173	5,7
2006	85535	3503	4253	5,0
2007	107272	3712	4588	4,3
2008	132027	4276	5080	3,8
2009	102143	4666	4524	4,4
2010	113883	3815	5010	4,4
2011	134907	6500	5752	4,3
2012	152462	15100	6923	4,5
2013		19700		

Tablo 13: Sigortalanan sevkiyat tutarının ihracat içindeki payı

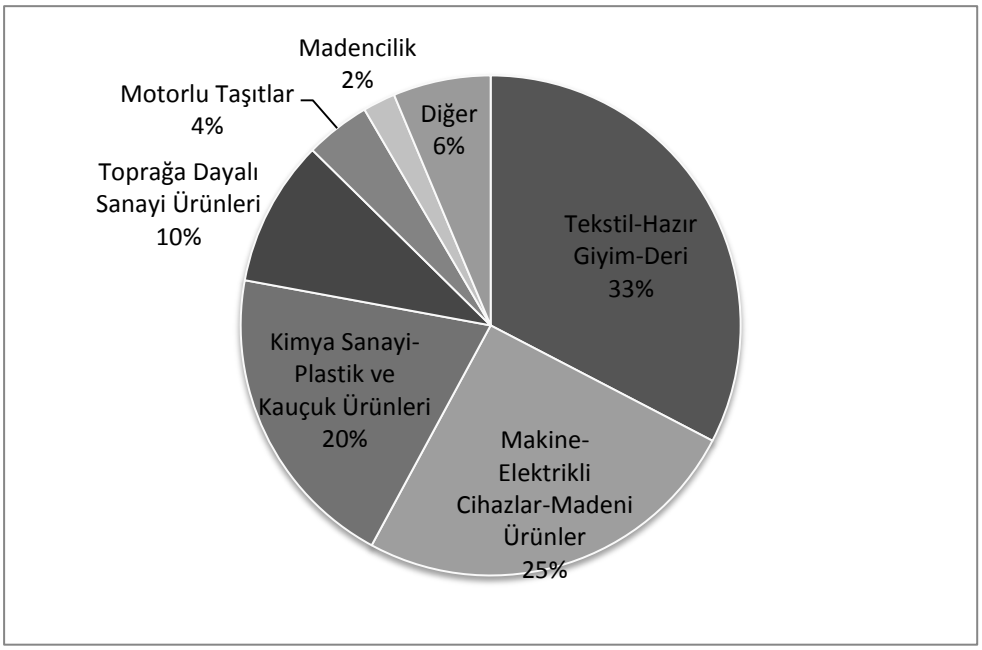
Kaynak: TÜİK, http://www.eximbank.gov.tr/TR,822/ihracat-kredi-sigortasi.html

İhracat kredi sigortanın kullanımını arttırmak ve tanıtmak amacıyla 1992 yılında Türk Eximbank kredisi kullanan tüm ihracatçılara sigorta yaptırma zorunluluğu getirildi. Bu uygulama ihracat kredi sigortasının yeterince tanındığına

kanı getirilen 1997 yılına kadar devam etti. 1997 yılına gelindiğinde isteğe bağlı sigorta kullanımına faiz indirimi şeklinde bir uygulamaya dönüştürüldü. Günümüzde halen ihracatçılara veya ihraç ürünü üreten imalatçılara, Eximbank ihracat kredisi kullanımlarının yanında ihracat kredi sigortası da kullanırlarsa ihracat kredi sigortasında belli bir indirim oranı uygulanmaktadır.

4.5.1.2. Kısa vadeli ihracat kredi sigortası kapsamında sigortalanan sevkiyatın sektörel dağılımı (2012)

Grafik-5 incelendiğinde, kısa vadeli ihracat kredi sigortası yaygın olarak tekstil-hazır giyim-deri sektöründe kullanılmaktadır. Yapılan ihracatın risk oranı yüksek ülkelere yapılması bu oranı arttırmaktadır. Toplam ihracat sigortasının ¼ 'ü ise son dönemde dünya ticaretinde güçlendiğimiz görülen makine-elektrikli cihazlar-madeni ürünler sektörüne ayrılmıştır.

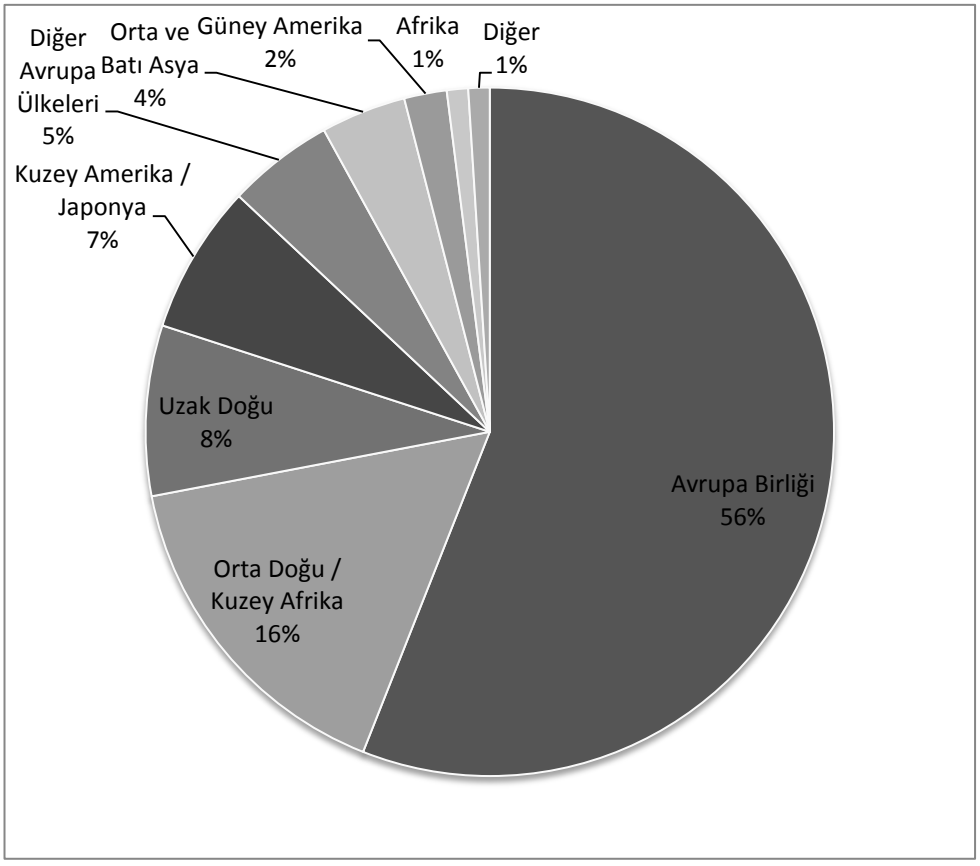


Grafik 5: Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortasının sektörel dağılımı

Kaynak: http://www.eximbank.gov.tr/TR,822/ihracat-kredi-sigortasi.html

4.5.1.3. Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Kapsamında Sigortalanan Sevkiyatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (2012)

Grafik-6'da görüldüğü üzere ihracat payımızın büyük payını Avrupa Birliği ülkeleri oluşturmaktadır. Bunun nedeni Avrupa Birliği ülkelerinin yakınlığından kaynaklanan lojistik imkanların yanı sıra Avrupa Birliği ile 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması olarak saymak mümkündür.



Grafik 6: Sigortalanan Sevkiyatın % Dağılımı

Kaynak: http://www.eximbank.gov.tr/TR,822/ihracat-kredi-sigortasi.html

Gümrük Birliği; üye ülkelerle Türkiye arasında ithalatta olduğu gibi ihracatta da gümrük vergileri ve eş etkili resim ve harçlar, miktar kısıtlamaları ile milli üretime Anlaşmanın hedeflerine aykırı bir koruma sağlamayı gözeten eşit etkili başka her türlü tedbir yasaklanır ve buna ilave olarak Türkiye üçüncü ülkelerle ilişkilerinde Topluluğun ortak Gümrük Tarifesi'ni kabul eder ve Toplulukça dış

ticaret konusunda uygulanan sair mevzuata da yaklaşmayı taahhüt eder. (www.ab.gov.tr)

Lojistik maliyetlerin azlığı açısından ihracat payımızın büyük oranını kaplayan Avrupa Birliği ülkelerinin bazılarının son yıllarda yaşadığı ekonomik krizler Türk ihracatçısını da olumsuz etkilemektedir. TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu ve Sektörel Dernekler Federasyonu (SEDEFED) tarafından [7] Dünya Ekonomi Forumu Raporu baz alınarak hazırlanan 'Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012-2013'e Göre Bir Değerlendirme' adlı çalışmasına göre;

- *Avrupa ekonomisi son birkaç yılda oldukça ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bazı Avrupa Ülkelerinde mevcut olan yüksek kamu borçları ve beraberindeki düşük büyüme, yetersiz rekabet ve politik çalkantılar Euro'nun varlığının sürdürülebilirliğinin bile sorgulanır hale gelmesine neden olmuştur.*

- *Küresel ekonomik krizin neden olduğu neden olduğu önemli problemlerin büyük çoğunluğunu atlatmış olmalarına karşın, Yunanistan ve bazı diğer Avrupa ülkelerinde egemen olan borçluluğun sürekliliği Euro'nun yaşayabilirliği konusunda endişe yaratmaktadır. Bu durum, son olarak bölgedeki bir çok ülkede durgunluğa, artan enflasyona ve dünyanın diğer ülkelerinde yaratacağı etki konusunda endişelere yol açmaktadır.*

- *Rekabet dinamikler Avrupa Birliği'ni bölgelere ayırmış ve bazı Güney, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri; AB ülkeleri içinde rekabet gücü en düşük ülkeler olarak kendilerini göstermiştir.*

- *Avrupa'daki krizin özellikle Güney Avrupa ülkeleri ve İrlanda'yı etkilediği gözlenmektedir.*

[7] **Dünya Ekonomik Forumu** (**World Economic Forum (WEF)**) 1971 yılında İsviçreli İşletme Profesörü Klaus M.Schwab tarafından merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde yer alan uluslararası bir vakıf olarak kuruldu. Vakfın toplantıları her yıl İsviçre'nin Davos kasabasında yapılmaktadır. Dünyanın en tanınmış işadamları ve siyasetçilerini bir araya getiren, dünyanın en önemli sorunlarının tartışıldığı konferanslarıyla tanınır.

- *Yunanistan'da aşırı kamu harcamaları, İrlanda ve İspanya'da emlak sektöründeki patlama ve İtalya ile Portekiz'in büyüme ve küresel dünyada rekabet etme konusundaki genel yeteneksizlikleri, bu ülkeleri II. Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk kez bir iflasın eşiğine getirmiştir. Bunun sonucunda, İtalya dışında bu durumdaki tüm ülkeler, uluslararası finansal pazarlarda yeterli finansman olanağı bulamadıklarından, tüm ya da kısmi kurtarma operasyonu talebinde bulunmaya zorlanmışlardır*.

- *Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün (OECD) Ekonomik Görünüm Raporu'nun küresel ekonomiye ilişkin tahminleri Euro Bölgesinde tehlikenin devam ettiğini ortaya koymuştur. Raporda, küresel ekonominin % 3,4, Amerika Birleşik Devletleri ekonomisinin % 2,4 büyüyeceği Euro Bölgesi'nde ise % 0,1 daralma yaşanacağı tahmin edilmiştir. Raporda, Euro Bölgesinde süregelen borç krizinin küresel ekonomi açısından en önemli risk kaynağı olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca, Euro Bölgesi'nde şiddetli durgunluk ihtimaline karşı hükümetlerin ve Avrupa Merkez Bankası'nın acil tedbir alması istenmiştir (OECD, 2012)* .

Türkiye ihracatının % 56 gibi önemli bir payını oluşturan Avrupa Birliği ülkelerinde yaşanan bu olumsuz gelişmelerin henüz çözümlenmemiş olması Türkiye için risk oluşturmaya devam etmektedir.

Türkiye ihracatını geliştirmek ve yaygınlaştırmak amaçlı bir diğer oluşumda Serbest Ticaret Anlaşmalarıdır. Şimdiye kadar on dokuz ülke (EFTA, İsrail, Makedonya, Bosna ve Hersek, Filistin, Tunus, Fas, Suriye, Mısır, Arnavutluk, Gürcistan, Karadağ, Sırbistan, Şili, Ürdün, Morityus, Güney Kore. Ayrıca Lübnan ve Kosova hali hazırda anlaşma halindedir.) ile Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış olup Gümrük Birliği Anlaşmasından kaynaklanan 11 Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesi ile yapılan Serbest Ticaret Anlaşmaları fes edilmiştir.

Serbest Ticaret Anlaşmalarının ülkemize ve ihracatımıza faydaları şöyle sıralanabilir;

- Çevre ve komşu ülkeler başta olmak üzere Türk ihracatçısının hedef pazarlarına giriş imkanlarını arttırır, Batı Avrupa pazarlarına olan bağımlılığı azaltır.
- Türk ihracatçısına üçüncü ülke pazarlarında, AB ülkelerinin müteşebbisleri ve rakipleri ile eşit şartlar sağlar.
- İhraç ürünleri üzerindeki tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması ile ürün bazında çeşitliliği ve miktar bazında artışı sağlar.
- Serbest Ticaret Anlaşması içindeki ülkelerin ara malı ve nihai mamulleri ülkemizden tedarik etmelerini sağlar.
- Ülke ekonomisinin rekabet gücünü arttırır.
- İç pazara bağımlılığı azaltır.
- Hizmet ticareti de mal ticareti kadar aktif hale gelir.
- Sanayici için ucuz girdi oluşur.
- Türkiye'ye doğrudan yabancı sermayeli yatırımcı sayısını arttırır.

Serbest Ticaret Anlaşmaları, *Türkiye- Avrupa Birliği Gümrük Birliği kapsamındaki yükümlülüğün yerine getirilmesi açısından önem arz ettiği gibi, yüksek koruma oranları ile kendi pazarlarını koruyan ülkelere ülkemizin düşük seviyelerde olan Topluluk Ortak Gümrük Tarifesi uygulaması nedeniyle sağladığı tek yanlı avantajı, Serbest Ticaret Anlaşmaları kapsamında Pazar açılımı suretiyle karşılıklı hale getirmek açısından son derece önemlidir. (*http://www.ekonomi.gov.tr/sta/*)*.

4.5.2. Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredi Programı

Türk menşeli mal ve hizmetlerin ihracatından doğan alacaklarında uluslararası risklere karşı ihracatçıyı korumak amacıyla kullanılan en az 2 yıl vadeli

işlemlerde uygulanan teminat işlemidir. Ayrıca bu ihracat işlemi için ticari bankalardan finansman olanağı sağlanmaktadır.

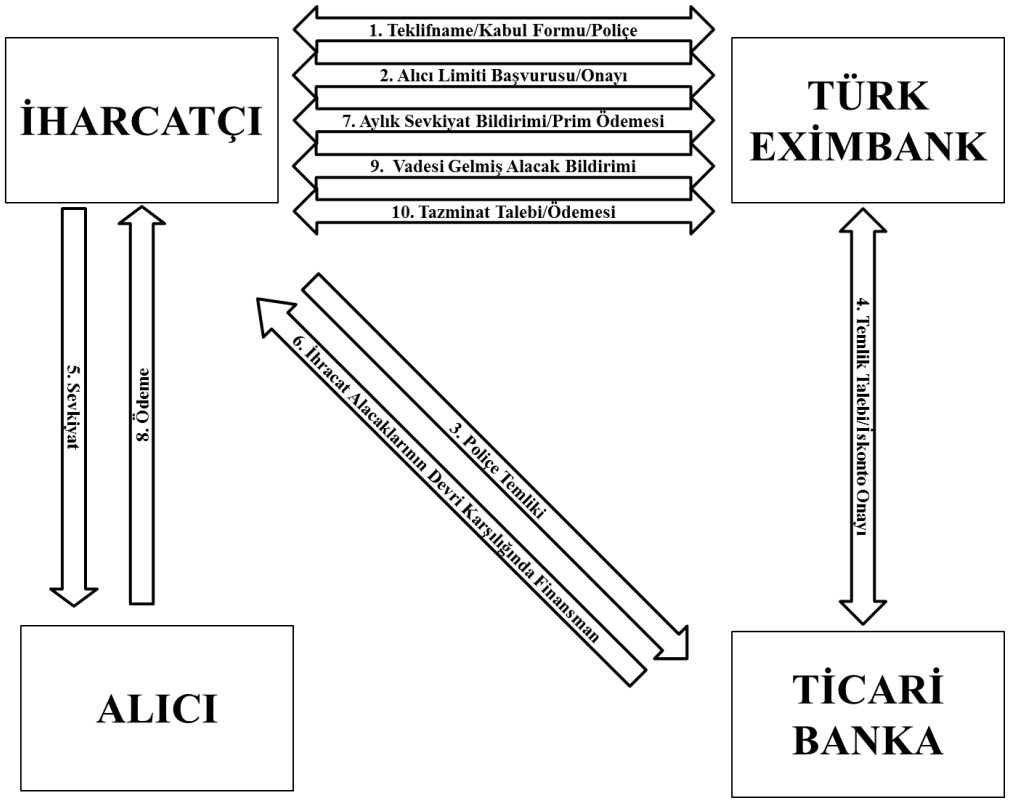
Programın amacı; Türk ihracatçısına rekabet üstünlüğü yaratmak, riskli ancak gelişmekte olan pazarlarda ihracatçıya uzun vadeli satış imkanı sunmak, poliçe teminatı ile ticari bankalardan finansman olanağı bulunmasını kolaylaştırmaktır.

Prim oranı belirlenmesinde tıpkı kısa vadeli ihracat kredi sigortasında olduğu gibi, alıcının türü, alıcının bulunduğu ülkenin risk derecesi, teslim süresi ve ödeme vadesi etkilidir.

Zarar tazmin oranı yine %90 olup, sözleşmede belirtilen mal bedelinin en az % 15 'inin malın teslimine kadar ihracatçıya ödenmiş olması gerekmektedir. Sözleşmede belirtilen mal bedelinin tamamı, tamamı ödenemiyorsa en az % 15'inin ödenmemesi durumunda Eximbank gerekli yasal işlemleri başlatma hakkına sahiptir. Aşağıdaki şemada da görüleceği üzere ödenmeme durumunda ''vadesi geçmiş alacak bildirimi '' ile tazmin süreci başlatılmaktadır.

2013 yılı itibari ile uygulamaya konulan 'Spesifik İhracat Kredi Programı Sevk Sonrası Risk Programı' ise yurtiçinde yerleşik ihracatçı firmaların, mevcut ihracat pazarlarında kalıcılığının sağlanması, rekabet gücünün arttırılması ve yeni pazarlara açılmalarının desteklenmesi amacıyla, Spesifik İhracat Kredi Sigortası Programı uygulamaya konulmuştur. Söz konusu programa ilişkin Spesifik İhracat Kredi Sigortası Sevk Sonrası Risk Poliçesi ile ihracatçıların tek bir satış sözleşmesine bağlı olarak vadeli ödeme koşuluyla yapacakları her türlü Türk menşeli mal ve hizmet ihracatlarından doğacak alacakları, sevk sonrası dönemde ortaya çıkabilecek ticari ve/veya politik risklere karşı teminat altına alınmakta ve poliçelerin teminat olarak gösterilmesi suretiyle finans kuruluşlarından kredi sağlayabilmeleri hedeflenmektedir.

4.6. İhracat Kredi Sigortasının İşleyiş Şekli



Şekil 3: İhracat Kredi Sigortasının İşleyiş Şekli

Kaynak: Türk Eximbank

Şekil-3'tende anlaşılacağı üzere ihracatçı Türk Eximbank tarafından sunulan kabul formu doldurması gerekmektedir. Ardından ihracatçı alıcı limiti başvurusunda yapabilir. Alıcı limiti başvurusu yapan ihracatçı Türk Eximbank tarafından onay alırsa ticari bankasında iskonto talebinde bulunabilir. Çalışmanın 4.6.3'üncü bölümünde banka listesi sunulmuştur. Ticari banka da iskonto onayını Eximbank'a sunar. Ardından sevkiyat alıcıya gerçekleştirilir. İhracatçı aylık sevkiyat bildirimi yapmakla yükümlüdür. Alıcı tarafından ödeme yapılmaz ise ihracatçı tarafından vadesi geçmiş alacak bildirimi yapılır ve tazminat talebi süreci başlar. Tüm işleyiş aşağıdaki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir.

4.6.1. Genel Poliçe Sözleşmesi

Yukarıdaki şemadan da anlaşılacağı üzere ihracat kredi sigortası kullanacak ihracatçı firmanın öncelikle Türk Eximbank'ta bir genel poliçesi olması gerekir. Genel poliçe karşılıklı bir akittir. Genel poliçe, satıcı firmanın alıcı firmaya yapacağı, bedeli, tarihi, ürünü, ürün miktarı belirtilmiş sevkiyatın yerine getirilir ise hangi şartlar dahilinde karşılanacağı bilgilerini kapsar. Tazminat geçerliliği bir yıldır.

Genel poliçe olmadan herhangi bir limit değerlendirme yapılmamaktadır. Satıcı firmanın genel poliçesi Türk Eximbank'ın Garanti Bölümü tarafından incelemeye alınır. İlgili bölümden aktif onayı geldikten sonra firma sigorta talebi işleme alınır. Poliçesi tahsis edilen ihracatçı firma her alıcı için ayrı ayrı başvuru formu gönderir. Bu başvuru formları Eximbank'ta dünyaca güvenilirliği kanıtlanmış enformasyon firmaları ile bir araştırma süreci başlatır. Eximbank enformasyon firmalarından alıcı ile ilgili bilgi satın alır.

4.6.2. Alıcı Limiti Başvurusu

4.6.2.1. Alıcı Limitinin Belirlenmesi

Türk Eximbank' ın her bir alıcı için sigortada ortaya çıkacak zararlarla ilgili olarak ödemeyi yüklendiği azami tutar alıcı limitidir. Bu limit onayları 2 yıl süre ile geçerli olup, onay tutarı rotatiftir. Piyasadaki sigorta kuruluşları, alıcı portföyünü risk açısından değerlendirir, limit ve vadelerine bakar ve primi baştan tahsil eder. İhracatçı kabul edip etmemekte özgürdür. Türk Eximbank ise piyasadaki sigorta firmalarının aksine önce limit çalışması yapar ve gerçekleşen üzerine prim maliyeti yansıtır. Sevkiyat gerçekleşmeden prim çıkmaz.

Alıcı limiti belirlenmesinde ülke risk primi hesaplamasına gidilir. Ülke risk primi hesaplanmasında, OECD Ülke risk uzmanları tarafından her üç ayda bir yenilenen 'Risk Kategorisi Listesi' kullanılır. Bu liste 0'dan 7'ye kadar bir puanlama sistemi içerir. İlgilenilen alıcının risk primi, alıcının niteliğine ve kredi notuna bağlı olarak değişir. Listede kullanılan sembollerin anlamları şöyledir;

- BTS; ilgili ülkenin kredi notundan daha iyi nota sahip alıcıdır. Ancak bu bilgiyi Enformasyon Şirketleri de doğrulamalıdır. Devlet kuruluşları, eyaletler ve belediyeler bu kapsama giremez.

- SOV/ CCO ; devlet adına borçlanma yetkisi olan kuruluşlar bu gruptadır. (hazine, maliye vb)

- CC1, CC2, CC3, CC4, CC5 sınıflandırmaları; aşağıdaki tabloya göre belirlenmektedir.

1	2	3	4	5	6	7
SOV+	SOV+	SOV+	SOV+	SOV+	SOV+	SOV+
SOV/CCO	SOV/CCO	SOV/CCO	SOV/CCO	SOV/CCO	SOV/CCO	SOV/CCO
CC1 AAA ile AA-	CC1 A+ ile A-	CC1 BBB+ ile BBB-	CC1 BB+ ile BB	CC1 BB-	CC1 B+	CC1 B
CC2 A+ ile A-	CC2 BBB+ ile BBB-	CC2 BB+ ile BB	CC2 BB-	CC2 B+	CC2 B	CC2 B- veya daha kötü
CC3 BBB+ ile BBB-	CC3 BB+ ile BB	CC3 BB-	CC3 B+	CC3 B	CC3 B- veya daha kötü	
CC4 BB+ ile BB	CC4 BB-	CC4 B+	CC4 B	CC4 B- veya daha kötü		
CC5 BB- veya daha kötü	CC5 B+ veya daha kötü	CC5 B veya daha kötü	CC5 B- veya daha kötü			

Tablo 14: Risk kategorisi C grubu sınıflandırması

Kaynak: Eximbank, Ülke Risk Primi Hesaplanması

OECD listesine göre belirlenen ülke risk primleri için 2012 yılında ayrılan limitler aşağıda sıralanmıştır:

- OECD risk sınıflandırmasında 0-III. grupta yer alan ülkelere toplamda 1 Milyar Dolar'ı geçmemek üzere her bir ülkeye 500 Milyon Dolar
- OECD risk sınıflandırmasında IV. grupta yer alan ülkelere toplamda 700 Milyon Dolar'ı geçmemek üzere her bir ülkeye 315 Milyon Dolar,
- OECD risk sınıflandırmasında V. grupta yer alan ülkelere toplamda 750 Milyon Dolar'ı geçmemek üzere her bir ülkeye 300 Milyon Dolar
- OECD risk sınıflandırmasında VI. grupta yer alan ülkelere toplamda 1 Milyar Dolar'ı geçmemek üzere her bir ülkeye 300 Milyon Dolar
- OECD risk sınıflandırmasında VII. grupta yer alan ülkelere 1 Milyar Dolar'ı geçmemek üzere her bir ülkeye 250 Milyon dolar limit tanınmış olup limitler Bakanlar Kurulu'nun onayı ile yürürlüğe girmektedir.

Ayrıca Eximbank prim hesaplar iken ülkeleri 3 gruba ayırmaktadır.

- Birinci Grup Ülkeler; açık hesap limit tahsisi kullanılır. Her çeşit ödeme şekli işleme dahil olabilir.

- İkinci Grup Ülkeler; yalnızca akreditifli işlemleri kapsarız gibi Eximbank'ın belirlediği koşullarda çalışılır. Örneğin Kuzey Irak geçmiş dönemde üçüncü grup ülkelerden idi. Son güncellemeler ile birlikte Kuzey Irak ikinci grup ülke konumuna getirildi ancak Kuzey Irak ile yapılacak ihracatta, bankacılık sektörünün henüz bankacılık sektörünün yerleşmemiş olmasından dolayı mal mukabili ödeme kabul edilmemektedir. Sadece akreditifli ödeme kabul edilmektedir.

- Üçüncü Grup Ülkeler; yasaklı ülkeler grubudur. Bu ülkelerle hiçbir şekilde işlem yapılmaz. (Güney Kıbrıs Rum Hükümeti, Ermenistan gibi)

Alıcı limiti belirlenirken ihracatçı tüm alıcılarını Eximbank'a bildirmek zorundadır. Büyük Sayılar Kuramı' da olduğu gibi 10 yumurtalık bir sepet ile 5'i sağlam, 5'i çürük yumurta arasında fark vardır. Bu nedenle limit tüm alıcılar göz önünde bulundurularak belirlenir. Eğer ihracatçının portföyü riskli alıcıları içeriyorsa Eximbank tarafından çoğuna limit verilemez, Bu firmanın genel portföyüne de bakış açısı farklı olur. Bir firmanın çok büyük portföyü olması o firmayla ilgili risk üstlenileceği anlamına gelmez.

Eximbank için mal mukabili 120 gün vadeli (en maliyetli) çalışma ile akreditifli 120 gün vadeli (en maliyetsiz) çalışma arasında risk açısından çok fark vardır.

Eximbank'ta alıcı değerlendirmesinde esas alınan kriterler aşağıda belirtilmiştir:

- Türk Eximbank tarafından her ülke için ayrı ayrı belirlenen kapsam, şart ve koşulları
- Alıcı hakkında temin edilen enformasyon raporu ve diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler
- Alıcının ülkesindeki genel ekonomik ve politik durum ile alıcının faaliyet gösterdiği sektörün genel durumu
- İhracatçının alıcıya ilişkin geçmiş performansı ile geleceğe ilişkin hedeflediği performans
- Sigortalının diğer alıcılara ilişkin performansı
- Tazminat Müdürlüğü'nden elde edilen bilgiler
- Türk Eximbank'ın değerlendirmeye konu alıcı ve alıcının ülkesi üzerinde taşıdığı toplam risk
- Reasürans limitleri

- Tasfiye olan firmalara ilişkin Berne Union deklarasyonları
- Berne Union üyeleri arasındaki bilgi akışı ile edinilen bilgiler

Berne Union; Fransa, İtalya, İspanya ve İngiltere'den, özel ve devlet ihracat kredi sigorta şirketleri tarafından, 1934 yılında kurulmuştur. Berne Union'nın ilk toplantısı İsviçre'nin başkenti Bern' de yapıldığından dolayı ismini buradan almaktadır.

Berne Union; AIG Amerika Birleşik Devletleri, Coface Fransa, EDC Kanada, Euler Hermes Almanya gibi ihracat kredi ve yatırım sigortası endüstrisini dünya çapında tüm yönleriyle temsil eden ve Türk Eximbank'ın da içinde bulunduğu 49 üye firmaya sahiptir. Üye kuruluşları, özel veya bağlantılı olduğu gibi, küçük veya büyük devlet de olabilir.

4.6.2.2. Bilgi Akış Süreci

Eximbank, sigortalının alıcı limiti talebinde bulunduğu andan itibaren, alıcı firma hakkında öncelikle başlıca bilgi kaynaklarından bilgi satın alır. Türk Eximbank'ın başlıca bilgi kaynakları;

- Dünyanın önde gelen enformasyon kuruluşları
- Diğer ihracat kredi sigortası kuruluşları
- Uluslararası kredi sigortası kurumları birliği (Berne Union)
- Türk Büyükelçilikleri, Ekonomi/Ticaret Müşavirlikleri, Ataşelikleri, reasürörler vb. kuruluş ve kaynaklar

Alıcı limitinin belirlenmesinde enformasyon firmaları aktif rol oynamaktadır. Çeşitli enformasyon firmalarından alıcı hakkında satın alınan alıcı enformasyon raporları şunları içermektedir;

- Firmanın finansal verileri (Bilanço ve Gelir Tablosu)
- Firma için verilen raiting, kredi önerisi
- Firma için verilen diğer göstergeler (PD, Paydex vb.)
- Firmanın ticari geçmişi

- Firmanın sermaye yapısı
- Firma ölçeği
- Firmanın ödeme alışkanlığı
- Ticari bankalar ve diğer firmalardan alıcı firmayla ilgili olarak alınan referanslar
- Firmanın bağlı olduğu grubun kredi değerliliği

Türk Eximbank'ın kayıtlarında, dünyanın çeşitli ülkelerinde yerleşik 182.000 firma hakkında bilgi bulunmaktadır. Bu rakam her geçen gün artarak büyümektedir.

İhracatçı firma riskli gördüğü ya da görmediği tüm alıcılarla ilgili Eximbank'a bilgi vermekle yükümlüdür. Risk algısı oluştururken; ihracatçıdan alınan bilgiler, en az alıcının yakın takibe alınması ve enformasyon firmalarıyla sürekli bilgi akışı içinde olmak kadar önemlidir.

Örnek Vaka Değerlendirmesi

Limit belirlenmesinde enformasyon firmalarından alınan bilgilerin yanı sıra Eximbank'ın alanında uzman çalışanlarının gözünden kaçmayan bir gazete yazısı bile Limitin belirlenmesinde büyük öneme sahiptir. Örneğin; Hindistan'da bir konut firması için enformasyon firmalarından alınan raporlar iyi olmasına karşın aynı firma ile ilgili bir İngiliz gazetesinde çıkan 'çalışanlarına 3 aydır ücret ödeyemiyor' haberini enformasyon firmalarının bilgiyi doğrulaması ile gerçek anlaşılmış ve firma limiti kesilerek bir tehlike önlenmiştir.

Eximbank için alıcı kadar ihracatçı da büyük önem arz eder. İhracatçı iyi bir bilgi kaynağı olduğu gibi kötü bir risk de olabilir. İyi ihracatçının risk algısı Eximbank'ın risk algısına oldukça yakındır. Ancak kötü ihracatçı için risk almaya değmez. Her olay, ihracatçı, alıcı şeklinde yorumlanır:

- İhracatçı iyi, alıcı iyi ancak ödemede gecikme var ise; limit kesilmeyebilir.
- İhracatçı çok kötü, alıcı da vasat ve ödemede de gecikme söz konusu ise; limit hemen kesilir.

4.6.2.3. Limit Onayı

Enformasyon firmaları alıcı firma ile ilgili varsa bilanço-gelir tablosu, sermaye rakamı gibi bilgiler gönderir. Bu bilgiler bazen yeterli çoğunlukta olabildiği gibi bazen de sadece firma adı ve sahibinin adı şeklinde de gelebilmektedir.

Alıcı hakkında, derecelendirme firmalarından alınan bilgiler, ihracatçıdan alınan bilgiler ve Eximbank'ın internetten, basından ve kendi veri tabanından topladığı bilgilerin sonucunda, ihracatçı firmaya;

- Ya istediği limit verilir
- Ya istediği limit verilmez
- Ya da tutara yakın başka bir rakam önerilir.

4.6.3. İhracat Alacaklarının Devri Karşılığında Ticari Bankalardan Sağlanan Finansman

Türkiye gelişmekte olan diğer ülkeler gibi zaman zaman ekonomik seyrinde dalgalanmalar yaşamaktadır. Borçlanma maliyetinin yüksek ve mali piyasaların yeterince gelişmediği Türkiye ekonomisinde İhracat kredi sigortası, Türk ihracatçılarının düzenli ve öngörülebilir nakit akışı sağlayabilmeleri bakımından önemli bir araçtır. Eximbank bu amaç doğrultusunda ticari bankalar ile sigorta poliçeleri üzerinde ticari bankaların dain-i mürtehini sıfatı ile şerh edilmesi sağlanarak sigortalıların tüm ihracat portföylerinin ticari bankalar tarafından finanse edilmesinin yolu açmak veya alacağın devir ve temliki usulleri çerçevesinde, dileyen ihracatçıların yalnızca bir kısım ihracatının finansmanı ticari bankalar üzerinden sağlanabilmesi için protokol imzalamıştır. Protokol dahilindeki bankalar aşağıda sıralanmıştır:

- Akbank T.A.Ş.
- Aktif Yatırım Bankası A.Ş.
- Burgan Bank A.Ş.
- Citibank A.Ş.
- Denizbank A.Ş.

- Finansbank A.Ş.
- HSBC Bank A.Ş.
- ING Bank A.Ş.
- T.C. Ziraat Bankası A.Ş.
-Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
- Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
- Türkiye İş Bankası A.Ş.
- Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

4.6.4. Sevkiyat Bildirim Zorunluluğu

Sigortalı her ay yapmış olduğu sevkiyatları, takip eden ayın 10'una kadar 'Aylık Sevkiyat Bildirim Formu' ile bildirir. Sigortalı'nın prim ödeme yükümlülüğü söz konusu sevkiyatların yapılmasıyla doğar. Sigortalı'nın beyanı esas alınarak Türk Eximbank tarafından, brüt fatura tutarının sevkiyatın yapıldığı alıcıya ilişkin Alıcı Limiti Onay tutarı üzerinde kalması durumunda Alıcı Limiti Onay tutarı, altında kalması halinde ise brüt fatura tutarı üzerinden hesaplanan prim tutarı, Sigortalı'ya Prim Bildirim Formu ile bildirilir. Sigortalı kendisine tebliğ edilecek prim tutarını tebliğ tarihini takip eden 5 işgünü içinde ödemek durumundadır.

Eximbank, satıcı için poliçe kuralları dahilinde;

- kötü mal göndermek
- limit kurallarına uymamak
- zamanında bildirimlerini yapmamak

gibi ihracatçıdan kaynaklanan durumların dışında riskler oluştuğu durumlarda sevkiyatın % 90'nına kadarını tahsis eder. Ancak yine de süreç içeresinde ödenmeme durumu oluşur ise sigortalı, sigorta kapsamındaki sevkiyatlar ile ilgili vade tarihinde kısmen veya tamamen ödenmemiş olan meblağları vade tarihini takip eden azami 60 gün içinde 'Vadesi Geçmiş Alacaklar Aylık Bildirim Formu' ile Türk Eximbank'a bildirmelidir.

4.6.5. Ödeme Aksaklıkları ve Vadesi Geçmiş Ödeme Bildirimi

Firmalar ödemelerde gecikme yaptığında bu Eximbank tarafından görülür. Firmaların ödeme alışkanlığı istisnası Eximbank için bir esneklik nedenidir. Örneğin Koç Grubu gibi her ayın son cuması ödeme yapar şeklinde firma ödeme alışkanlıkları için vadesine yakın tarihli esneklik tanınır. Ancak firma sık sık gecikmeli ödüyorsa bu bir sorundur.

Ödeme ile ilgili sıkıntı yaşandığı durumda, ihracatçı, bildirim süresi içinde ‘’vadesi geçmiş alacak bildirim formu’’ ile birlikte Eximbank’a bildirim yapmakla yükümlüdür. Bildirimin hemen ardından firmanın raporu güncellenir. Eximbank ihracatçıdan durumla ilgili bilgi alır, enformasyon firmaları ile yazışılır. Eğer bir risk algısı oluşursa genel raporlarda limitler iptal edilir. Ancak aynı alıcıya o ihracatçının dışında vadesi geçmiş alacak bildirimi yapılmamışsa yani alıcı değil de satıcının kusuru (kalitesiz mal göndermek, zamanında malı teslim etmemek, malın oluşum bileşimlerinde usulsüz davranmak, ayıplı mal göndermek vb) var ise o alıcıya hala sevkiyat yapma olasılığı vardır. Bu durumda alıcının diğer ihracatçılarla çalışmasını engellememek için rapor güncellemesi bekletilir.

Eximbank, satıcı için poliçe kuralları dahilinde; kötü mal göndermek, limit kurallarına uymamak, zamanında bildirimlerini yapmamak gibi ihracatçıdan kaynaklanan durumların dışında riskler oluştuğunda sevkiyatın % 90’nına kadarını tahsis eder.

4.6.6. Tazminat Talebi Süreci

Sigortalı, vadesinde ödenmeyen alacaklarını, ‘’vadesi geçmiş alacak bildirim formu’’ ile Eximbank’a bildirir. Tazminat müdürlüğü, sevkiyatın poliçe hükümlerine uygunluğunu inceler.

- Alıcının iflas, tasfiye, konkordata vb. sebeplerle ödeyememesi durumunda vade tarihinden 1-4 ay sonra,

- Alıcı tarafından kabul edilen ve onaylanan malların bedellerinin ödenmemesi durumunda vade tarihinden 4 ay sonra,
- Malların kapsanan riskler sebebiyle alıcıya teslim edilememesi durumunda sigortalının elinden çıktığı tarihten 1 ay sonra,
- Döviz transferinin engellenmesi ya da geciktiği durumlarda vade tarihinden veya Türkiye'ye transfer yapılabilmesi için gerekli işlemlerin tamamlanma tarihinden 4 ay sonra zarar kesinleşmiş sayılır.

Bu durumda sigortalı, zararın kesinleşmesini izleyen 2 ay içinde ''Tazminat Talep Formu'' ile Eximbank'a başvurur.

''Tazminat Talep Formu'' ve ekindeki belgeler Eximbank tarafından incelenir. Tazminat talebi İcra Komitesi' ne sunulur. Sigorta Komitesi onayından sonra, zararın % 90'ı ile bekleme süresi için uygulanan libor faizi sigortalıya ödenir.

Alıcı tarafındaki süreçte limitler iptal edilir. Hemen tazmin edilen alacağın hukuki takibatı koordine edilir; ilgili elçiliklerle, firmayla, yurtdışındaki Eximbank'ın avukatları ile yazışmalar gerçekleştirilip alıcıya ulaşılır. Sevkiyat bedelinin neden ödenmediği sorgulanır. Alacağın tamamı için temlik alınır. Bunun sonucunda ödemeler gerçekleşebilir ancak bu süre uzun olabilir. Eğer alacak tahsil edilebilirse, bunun %10'u ihracatçıya ödenir, geri kalan kısmı ile Eximbank hesabını kapatır. Gerçekleşmeyen ödemeler ise tahsile gider ve birkaç yıl içerisinde gerçekleşir.

5. İHRACATIN PERFORMANSINDA EXİMBANK'IN ANALİZİ

5.1. İhracat ve Eximbank Bilançosundaki Destekler

Eximbank'ın toplam aktif büyümesi 2002 Aralık itibariyle tablo-15'te gösterildiği gibi gerçekleşmiştir.

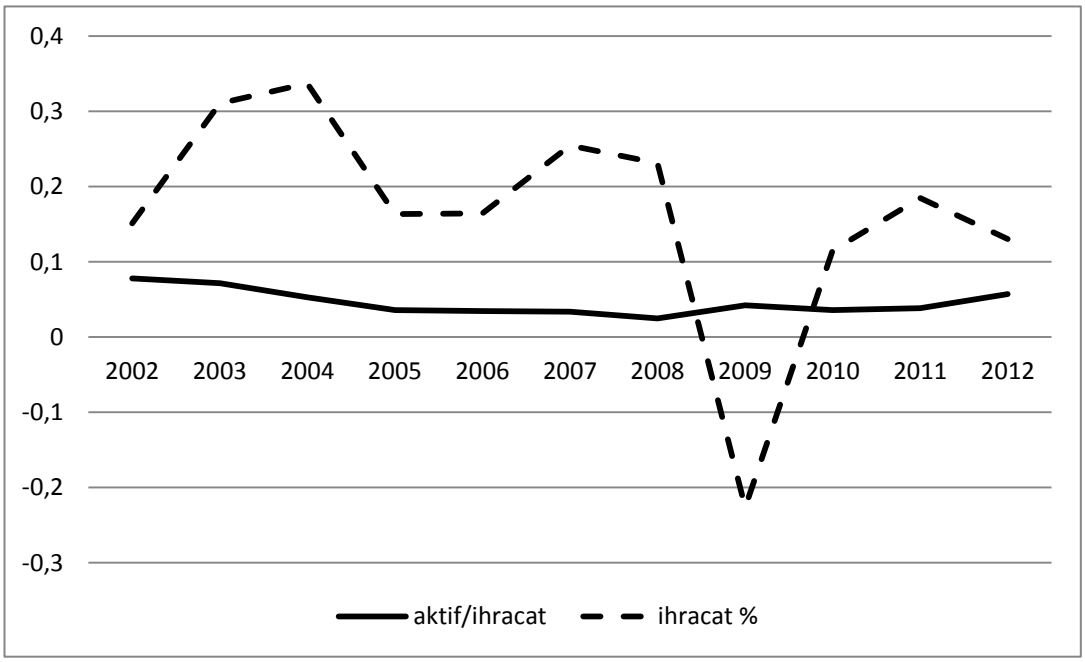
Yıllar	Toplam aktif	Toplam ihracat
2002 Aralık	4597	36059
2003	4709	47253
2004	4461	63167
2005	3518	73476
2006	4141	85535
2007	4164	107272
2008	4943	132027
2009	6488	102143
2010	6289	113883
2011	9660	134907
2012	15468	152462
2013 Eylül (dönem)	22148	112000

Tablo 15: Türk Eximbank Aktifi ile İhracat Karşılaştırması

Kaynak: Merkez Bankası, Eximbank Finansal Raporu(2001-2012)

Grafik-7'de aktiflerin ihracata oranı ihracat değişimi ile karşılaştırılmıştır. Türkiye ekonomisi 2001 yılı Şubat ayında gerçekleşen yüksek oranlı devalüasyonun ardından esnek kur sistemini tercih etmiştir. 2001 yılında artan kurun etkisiyle

ihracat ivme kazanmış 2008 yılına kadar her yıl farklı oranlarda da olsa artış göstermiştir. Ancak 2009 yılında küresel krizin etkisiyle dünya ticaretinin daralması ihracat performansını olumsuz etkilemiştir. 2010 yılından itibaren dünyadaki likidite gelişimi dünya ticaretini yeniden toparlanmasına neden olmuş ve Türkiye'nin ihracatı da bu süreçte artmıştır.



Grafik 7: Aktif/İhracat ile İhracat Değişiminin Karşılaştırılması

Kaynak: Merkez Bankası, Eximbank Finansal Raporlama (2002-2012)

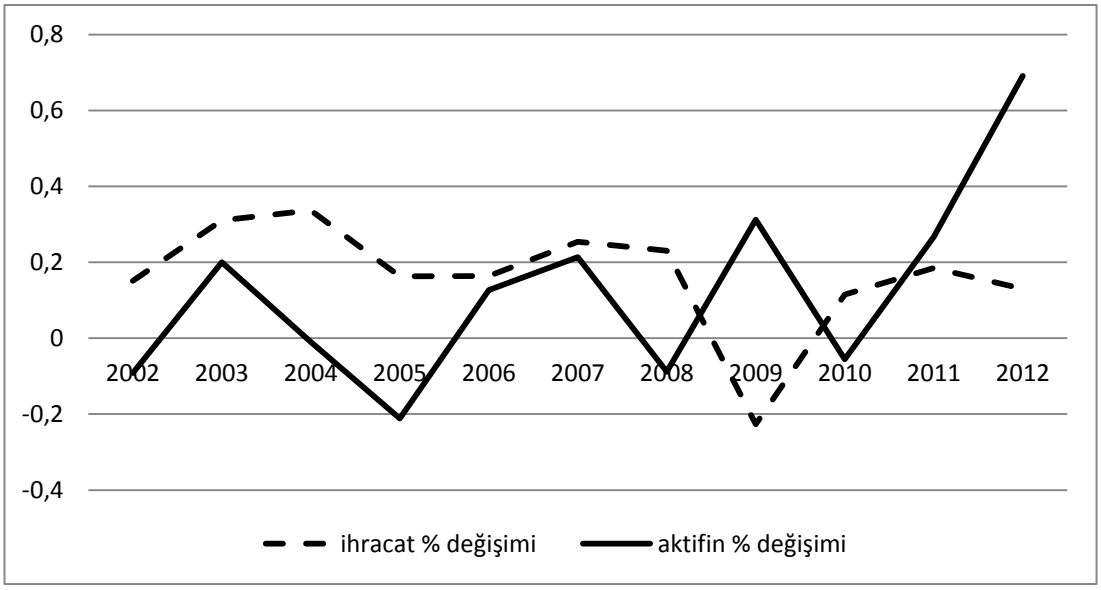
Eximbank'ın ihracatı destekleme işlevi göz önüne alındığında Eximbank'tan beklenen bu süreç içinde ihracatın desteklenmesidir. Doğal olarak bu işlevi yerine getirebilmesi için Eximbank'ın kaynak ve plasmanlarının kısaca toplam aktifinin büyümesi beklenir. Gerçekten de Eximbank'ın toplam aktifleri bu süreçte artış göstermiştir. Ancak toplam aktiflerin ihracatı destekleme oranı 2002 yılında %7,77 iken bu oran 2008 yılına kadar düşüş göstermiştir. Bu da ihracatın finansmanında Eximbank'ın payının azaldığının bir işareti olarak algılanmalıdır. Ancak 2008 küresel krizin ardından tekrar Eximbank'ın aktifinin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı

artış göstermiştir. Her ne kadar bu oran artış göstermiş olsa da 2012 yılında %5,7 ye gelebilmiştir.

Hiç kuşkusuz 2010 ve 2011 yılında aktif /ihracat oranlarının %3'ler seviyesinde gerçekleşmesi oldukça yetersizdir. Burada özellikle bu dönemlerde iç talebe dayalı büyüme tercihi etkili olmuş ve dış talebe yönelik büyüme ihmal edilmiştir. Ancak 2012 yılında, 2010 ve 2011 yılında yükselen cari açığa yönelik önlemler devreye sokulmuş, yumuşak iniş programı çerçevesinde iç talebe dayalı büyüme yerine dış talebe dayalı büyüme tercih edilmiştir. Merkez bankası 2012 yılında bu sürece Eximbank'a kullandırdığı kredileri ve vadelerini arttırarak destek vermiştir. Dolayısıyla 2012 yılında toplam aktifin / ihracata oranı %5,7 ye yükselmiştir. Bu dönem aynı zamanda cari açığın /GSYİH oranının düştüğü bir dönem olarak saptanmıştır.

İhracattaki artış eğilimi ile Eximbank'ın aktifindeki artış 2002 yılından 2008 yılına kadar aynı eğilimde devam etmiştir. Ancak 2009 yılında küresel krizin etkisiyle dünya ticaretindeki daralma Türkiye ihracatını olumsuz yönde etkilemiş ancak aynı yıl iç talepteki gerileme ile birlikte ekonomik büyümenin negatif değer alması söz konusu olmuştur. Kısaca 2009 yılında ekonomi küçülmüştür. Doğal olarak ekonomi yönetimi ihracat artışını desteklemek için Eximbank'ın aktifini yani kaynak ve plasman olanaklarını arttırmıştır. 2010 yılında tersine dönen gelişim 2011 ve 2012 yılından itibaren yeniden Eximbank'ın aktifinde büyüme olarak karşımıza çıkmıştır. Çünkü 2010 ve 2011 yılında artan cari açık karşısında ihracatın desteklenmesi zorunlu hale gelmiş, teşvik politikaları devreye sokulmuş ve kontrol edilen iç talep yerine ihracat ikame edilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla ihracat artış eğilimi ile Eximbank'ın bilançosundaki artış eğilimi genelde birbirini desteklemektedir. Diğer taraftan Eximbank bilançosundaki değişim ekonomi politikasının eğilimini yansıtmaktadır. Ne zaman Türkiye cari açık ve finansmanı konusunda sıkıntı yaşasa iç talep kontrol edilmekte bunun yerine dış talep yani ihracat ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bu gelişimde Eximbank'ın bilançosuna yansımakta ihracatın desteklendiği dönemlerde Eximbank bilançosu büyümekte iç

talebin ön plana çıktığı dönemlerde ise Eximbank bilançosundaki artış eğilimi yavaşlamaktadır. Bu tezimiz grafik 8'de de açık bir şekilde kendini göstermektedir.

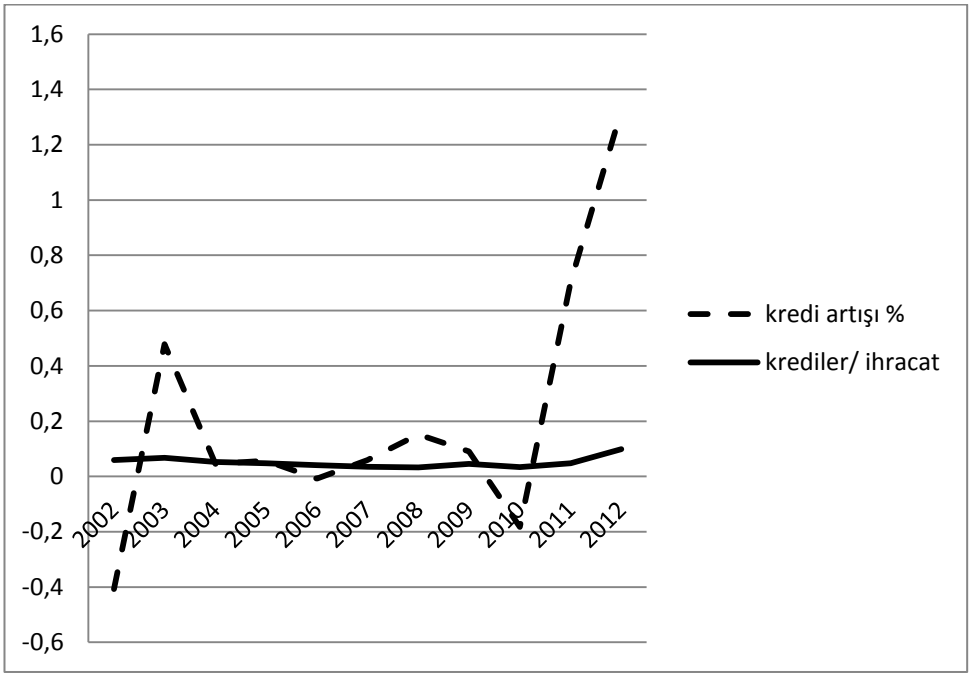


Grafik 8: İhracat Değişiminin Aktif Değişimi İle Karşılaştırılması

Kaynak: Merkez Bankası

5.2. İhracat ve İhracatın Sigortasında Eximbank

2001 krizi iç talebin hızla gerilediği finans sisteminin çöküntüyle karşılaştığı bir dönemi temsil etmektedir. Ancak 2001 yılında serbest bırakılan kur ihracatı desteklemiş bu destek Eximbank kredileri ile kendini göstermiştir. Bu durum grafik-9'da açıkça göstermektedir. 2002 yılından itibaren Türk lirasının değer kazanması, iç talebin yeniden canlanmaya başlaması özelikle dış Konjonktürün etkisi ile bu sürecin desteklenmesi (dünyada faiz oranlarının gerilemesi ve genişletici para politikalarının başlaması) ihracatın yeniden ikinci plana atılmasına neden olmuş ve Eximbank'ın ihracat kredileri 2002 yılında gerilemiştir.



Grafik 9: Kredi Artış Azalışları

Kaynak: www.eximbank.gov.tr

5.3. Eximbank'ın Karlılığı ve İhracat İlişkisi

Grafiğe eğilim olarak bakılırsa Eximbank kredilerinin yeniden patlaması 2012 yılında gerçekleşmiş yumuşak iniş programı ile kontrol altına alınan iç talep yerine ihracat ikame edilmiştir. 2012 yılında Türkiye ekonomisi %2,2 oranında düşük bir büyüme oranı gerçekleştirmiş ancak büyümenin dinamiğini dış talep oluşturmuştur. Bu Eximbank kredileri ile desteklenmiştir. Grafikte bu eğilim açıkça görülebilmektedir

Tüm ülkelerin, küreselleşmenin bu kadar yaygınlaştığı dünya ticaretinde, ihracata verdiği önem göz önünde bulundurulduğunda ülkelerin Eximbank'larına verdiği önem de göz ardı edilemez. Türk İhracat Kredi Bankası bu bağlamda Türkiye'nin büyüyüp gelişmesinde önemli bir yere sahiptir.

Dünya ticaretine 1987 gibi geç bir zamanda başlamış Türk Eximbank'ının aksine gelişmiş ülkelerin Eximbank'larının 19. yy. sonları ve 20.yy başlangıçlarında

kuruldukları gözlenmektedir. Aşağıda ele alınan her Eximbank için ayrı ayrı panolar hazırlanmıştır.

US Eximbank, 1934 yılında Başkan Franklin D. Roosevelt tarafından dış politikayı desteklemek amacıyla yeni bir program olarak kurulmuştur. 3,8 milyon dolar kredi ile başlangıç yapan Amerikan Eximbank'ı 2012 yılında 50 milyar dolara yakın değerde krediyle 3700 işleme ulaşıp kuruluşundan bu yana büyük bir fark yaratmıştır. US Eximbank, büyük veya küçük Amerikan Şirketlerini, güçlü bir ülke ekonomisine katkıda bulunmak ve Amerika'da istihdam yaratmak için yapacakları ihracat olanakları konusunda etkinleştirmektedir.

US Eximbank, işletme sermayesi teminatları (ihracat öncesi finansmanı), ihracat kredi sigortası, kredi garantileri ve doğrudan kredileri (alıcı finansmanı) sağlar. İhracat kredi sigortası, tıpkı Türk Eximbank'ın da olduğu gibi ihracatçıyı hem politik (savaş gibi) hem de ticari (alıcıdan kaynaklı) risklerden korur.

US Eximbank, yerel ekonomiye destek sağlayabilmek amacıyla ABD ihracatı için, orta veya uzun vadeli garanti, kredi veya yabancı projeler için sigorta desteği sağlar. US Eximbank, yerel kökenli üretilen mal ve kullanılabilirliği ve uygunluk kurallarına tabi hizmetleri, ABD ihracat değerinin% 30 'a kadar olan kısmını destekleyebilir. Burada ki yerel masraflar bu tip proje için alıcının ülkesinde yapılan mal ve hizmetlerin maliyetleridir. US Eximbank, büyük projeli stratejik ürünlerin ithalatında iskonto garantisi sunmaktadır. Bu uygulama henüz Türk Eximbank da işleme alınmamış bir uygulamadır.

Çalışmanın asıl konusu olan ihracat kredi sigortası uygulamalarında ise US Eximbank ihracat kredi sigortası, işletme sermayesi fonlarına erişimi sağlar, alıcılara kredi imkanı sunar, uluslararası risk sınırlandırması ile ihracat satışlarının arttırılmasını sağlar, ödememe riskini azaltır, daha fazla güven ile yeni pazarlara ihracat yapmaya yardımcı olur, nakit akışını artırır. Ancak bu desteklerin sağlanması için ihracat kredi sigortası kullanacakların bazı koşulları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu koşullar; kısa vadeli ihracat kredi sigortası için; ürünlerin ABD'den sevk ve en az % 50 ABD (mark-up hariç) içeriğe sahip olması

gerekmektedir. Orta vadeli ihracat kredi sigortasında ise net ABD kontrat değerinin % 85 kadarı sigortalanmaktadır. (Yabancı içeriği % 15 ten fazla olması durumunda, sadece ABD kısmı desteklenmektedir.)

Uluslararası Finans Projeleri Dergisinde 2012 yılının en iyi uluslararası finans kurumu seçilmiş olan Güney Kore Eximbank'ı 1969 yılında Koreli ihracatçılara kredi imkanı sağlamak amacıyla kurulmuştur. KEIC ise 1992 yılında Kore ihracatçılarını karşılaşabilecekleri risklere karşı korumak amacıyla kurulmuştur. Kore İhracat Sigorta Şirketi (KEIC) tek ihracat kredi sigorta acentesidir. Bununla birlikte ihracat garanti programı başlatılmıştır.

SONUÇ

Türkiye gibi gelişmekte olan Ülkelerde 1980 yılı ile başlayan ihracat ağırlıklı sanayileşme süreci dünya ticaretini de bu yöne kaydırmıştır. İhracatın bu denli önemli olduğu süreçte çalışmamız Türk İhracat Kredi Bankasının Türk ihracatının mevcut konumunu koruması ve gelişmesi için aktif rol oynayıp oynamadığı üzerine kurulmuştur.

Gelişmiş ülkelerin aksine Türkiye'de Eximbank'ın kuruluşunun oldukça geç olmasına rağmen Türk Eximbank'ı çok hızlı bir şekilde Türkiye ihracatı içinde gerekli rolü almayı başarabilmiştir. Türk Eximbank'ı çalışmanın 3 ve 4. Bölümlerinde de tespit edildiği üzere gerek ihracatı desteklemek amacıyla sunduğu kredi çeşitliliği açısından gerekse dış ticarette ihracatçıların karşılaşacağı sorunları sigortalama açısından her geçen yıl artan oranda Türk ihracatçısına destek sağladığı görülmüştür.

Türk Eximbank Türk ihracatçısına sunduğu destek kredileri açısından yeterli çeşitlilik yaratabilmiştir. Halen de Türk ihracatçısının ihtiyaçları dahilinde farklı krediler üzerinde çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Çalışmamız tarihsel gelişim açısından incelendiğinde; 2001 krizi ile başlayan sürecin sonunda kur serbest bırakılmış ve ihracat Eximbank kredileriyle desteklenmiştir. 2001 yılının aksine 2002 yılı dünyada faiz oranlarının gerilemesi, genişletici para politikalarının başlangıcı olmuştur. Çalışmamızın sonunda dünyadaki değişimin dolayısıyla, ihracat ikinci plana atıldığı sonucuna varılmıştır.

İhracattaki artış eğilimi ile Eximbank'ın aktifindeki artış 2002 yılından 2008 yılına kadar aynı eğilimde devam etmiştir. Ancak 2009 yılında küresel krizin etkisiyle dünya ticaretindeki daralma Türkiye ihracatını olumsuz yönde etkilemiştir.

2010-2011 yıllarında Eximbank'ın ihracatı destekleme oranı %3 gibi oldukça düşük miktarda olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak; bu yıllarda dış talebe dayalı büyüme yerine iç talebe dayalı büyüme tercih edilmesi olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu yıllarda seçilen ekonomik büyüme modeli beraberinde

cari açık sorununu ortaya çıkarmış, cari açık sorununu engellemek için de 2012 yılında tekrar ihracat, Eximbank tarafından desteklenmiştir. Çalışmanın 5. Bölümünde ayrıntılı olarak tespit edilmiş verilere dayanarak dış talebe dayalı büyümeye dönen Türk ekonomisinde Merkez Bankasının gerek sunduğu kredi imkanı ile gerek de vade artışları ile Türk Eximbank'ı bu süreçte desteklediği tespit edilmiştir.

Yine son bölümden yola çıkarak, ayrıntılı olarak incelenmiş olan Türk Eximbank'ının aktifleri Türk İhracatı ile paralel yönde hareket etmiştir. Türk Eximbank'ının bilançosundaki değişim, Türk ekonomi politikasının eğilimini yansıtmaktadır. Dolayısıyla iç taleple büyüme tercih edildiği dönemlerde Eximbank'ın bilançosunda azalış, dış talep ile büyüme tercih edildiği dönemlerde de Eximbank'ın bilançosunda artış olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye Dünya Ticareti içerisinde daha etkin hale gelebilmesi için Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin katma değerinin yüksek olması gerekmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak işlenen rekabet konusunun sonucunda Türk Eximbank'ı Türk ihracatçısını katma değeri yüksek ürünlere yönlendirebilmek adına çalışmalar yürütmesi konudaki eksikliği gidermek açısından olumlu sonuç verebileceği tespit edilmiştir.

Gelişmiş ülkelerde örneğin ABD'de ülke için katma değer yaratacak ithalat yatırımları için alacak kredisi sağlanmaktadır. Türk Eximbank'ı da bu konuda pilot çalışmalara başlamıştır. Ancak çalışma hazırlanana kadar geçen süre içerisinde konuyla ilgili veriye ulaşılmakta zorluk çekilmiş bu konuda üniversite gibi araştırma kuruluşlarının çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu yapılan mülakatta Eximbank Uzmanları tarafından belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

Akgüç, Öztin, *Dış Ticaret Finansmanı,* İstanbul 2013

Akşin, S., Tanör, B., Boratav, K.,*Yakınçağ Türkiye Tarihi,*İstanbul

Atiyas. İzak ,'' 'Uluslararası Dönüşüm Zincirlerinde Dönüşüm ve Türkiye'nin Konumu Raporunun Düşündürdükleri'' Sabancı Üniversitesi, Mart 2012

Ay, Ahmet, *Türkiye'de Dış Ticaret ve Kur Politikaları Uygulamaları,* Konya 2007

Bağcıoğlu, Reşat, *Dış Ticaret ve Banka Riskleri,* İstanbul

Bağcıoğlu, Reşat, *Dış Ticaretin Finansmanı,* İstanbul

Bauman, Zygmunt, *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları,* Yılmaz, Abdullah, İstanbul 1999

Bruno, Michael, *Kriz, İstikrar Programları ve Ekonomik Reform,* Dicleli, Zülfü, İstanbul 1994

Deardoff, Alan, ''Dünya Ekonomisi ve Dünya Ticaret Sistemi Nereye Gidiyor?'', Uluslararası Ekonomileri ve Dış Ticaret Politikaları, 2008

Demir,N., Kula M., ''Türkiye Ekonomisinin Sektörler Arası Bağlantılarında İhracat-İthalat İlişkileri, Uluslararası Ekonomileri ve Dış Ticaret Politikaları, 2008

Eğilmez, M., Kumcu, E., *Ekonomi Politikası,* 15.Basım, İstanbul 2011

Eğilmez, Mahfi, *Hazine,* 8. Basım, İstanbul 2010

Ferguson, Niall, *Paranın Yükselişi,* Pala, Barış, 2. Basım, İstanbul 2012

Ferguson, Niall, *Uygarlık Batı ve Ötekiler,* Elhüseyni, Nurettin, İstanbul 2012

Fisman, R., Miguel, E., *Ekonomi Haydutları,* Öncel, Tuncel, Ankara 2011

Günçavdı, Ö., Küçükçiftçi,S., Üngör,M., ''Cari Açıklar ve Türkiye Ekonomisinin Artan Döviz İhtiyacı'', Uluslararası Ekonomileri ve Dış Ticaret Politikaları, 2008

Güney, Alptekin, *Banka İşlemleri*, İstanbul 2007

Gürsoy, Yaser, *Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi,* Bursa 2013

Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., *Almanak 2011,* İstanbul 2012

IMD; Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü 2002-2012 verileri

Kaya, F., Turguttopbaş, N.,*Dış Ticaret İşlemleri*, Anadolu Üniversitesi Web Ofset, Eskişehir 2012

Kaya, Feridun, *Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi,* İstanbul 2011

Kaya, Feridun, *Dış Ticaret Ve finansmanı,* İstanbul 2013

Kazgan, Gülten, *Ekonomide Dışa Açik Büyüme,* İstanbul 1988

Kazgan, Gülten, *Tanzimattan 21. Yy Türkiye Ekonomisi,* İstanbul 2009

Kazgan, Gülten, *Türkiye Ekonomisinde Krizler,* İstanbul 2013

Kemer, Osman B., *Bir Dış Ticaret Politikası Aracı İhracat Teşvikleri Teori Uygulama,* İstanbul 2003

Kennedy, Paul, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri,* Karanakçı, Birtane, 9. Basım, İstanbul 2002

Kindleberger, Charles P., *Cinnet, Panik ve Çöküş,* Tunalı,Halil, 2. Basım, İstanbul 2008

Kingfisher, *Tarih Ansiklopedisi,* Çelebi, Melis İstanbul 2002

Kök, Recep, *Özelleştirme ve Kitler,* İstanbul 1995

Krugman, Paul, *Bir Liberalin Vicdanı,* Domaniç, Neşenur, İstanbul 2009

Maalouf, Amin, *Çivisi Çıkmış Dünya,* Türkay Orçun, 5. Basım, İstanbul 2009

Mezrich, Ben, *Çirkin Amerikalılar,* Yanardağ G., Aslı , İstanbul 2006

Ortaylı, İlber, *Türkiye'nin Yakın Tarihi,* İstanbul 2013

Özbudun, Ergun, *Çağdaş Türk Politikası,* 2. Basım, İstanbul 2007

Özel, Saruhan, *Global Finansal Krizler*, İstanbul 2008

Pamukçu, Baturalp E., *Kredi Ve İhracat Kredi Sigortaları,* İstanbul 2009

Perkins John, *Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafları,* Kayı, Murat, 14. Basım, İstanbul 2011

Prashad Vilay, *Arap Baharı, Libya Kışı,* Alpagut, Şükrü, İstanbul 2012

Rodrik, Dani, *Tek Ekonomi Çok Reçete,* Domaniç, Neşenur, Ankara 2009

Roubini, N., Mihm, S.,*Kriz Ekonomisi Dünya Ekonomisinin Çöküşü ve Geleceği, İstanbul 2012*

Sander, Oral, *Siyasi Tarih*, 18. Basım, Ankara 2009

Takan M., Boyacıoğlu M., *Bankacılık, Teori, Uygulama ve Yöntem,* 3.Basım, Ankara 2011

Tanilli, Server, *Uygarlık Tarihi,* 27. Basım, İstanbul 2011

Taşpolat, Ali, *Uluslararası Bankacılık ve Dış Ticaret,* İstanbul 2005

Taymaz, E., Voyvoda, E., Yılmaz, K., ‘’Uluslararası Dönüşüm Zincirlerinde Dönüşüm ve Türkiye’nin Konumu’’, Mart 2012

Tercüman Gazetesi, *20. Yüzyıl Ansiklopedisi,* İstanbul 1990

Tomanbay, Mehmet, *Dış Ticaret Rejimi ve İhracatın Finansmanı,* Ankara 2011

TÜİK , ‘’ Dış Ticaret Endeksleri ’’, http://www.tuik.gov.tr
TÜİK , ‘’ Dış Ticaret İstatistikleri ’’, http://www.tuik.gov.tr

Ulusal Sigorta ve Aktüerya Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara 2013

Uzunoğlu, Sadi, *Güncel Ekonomik Sorunlar Dünya Ekonomisi,* İstanbul 2007

Yaslıdağ, Beyhan, *Sigortacılık,* İstanbul 2012

Yeldan, Erinç, ‘Büyük Durgunluk Altında Türkiye Ekonomisi’’

Yükseler. Zafer, ‘’Türkiye’nin Karşılaştırmalı Cari İşlemler Dengesi ve Rekabet Gücü Performansı (1997-2010 Dönemi), T.C. Merkez Bankası, Haziran 2011